

MARMARA ÜNİVERSİTESİ
GÜZEL SANATLAR ENSTİTÜSÜ
GRAFİK ANASANAT DALI

86089

TEMEL SANAT EĞİTİMİNDE RENK ALGILAMALARI

Sanatta Yeterlilik Tezi

86089

GONCA ERİM

PROF. MUSTAFA ASLIER

TC YÜKSEKÖĞRETİM KURULU
DOKÜMANTASYON MERKEZİ

İstanbul - 1999

ÖNSÖZ

Temel Sanat Eğitimi genel anlamda, tüm sanat dallarında uygulanması gereken bir temel eğitim olarak bilinmektedir. Asıl olan, insan yaşamının her alanında ve her anında yer almasıdır. Yani, toplum olarak sanat eğitimini küçük yaşlardan başlayarak almamız ki, görsel olarak kendi içinde uyumlu ortamlar yaratalım ve renkli dünyamızı zevkle yaşayalım.

Bu araştırma sanat eğitiminin renkle ilgili bölümünü içermektedir. Renk, görme duyusu ile algılayabilen tüm canlılar için önem taşımaktadır. Özellikle insanlar için düşündüğümüzde yaşanan ortamlar, doğa, kısacası çevreleri renklerle doludur ve insanlar rengi bazen amaç bazen de araç olarak kullanmaktadırlar. Her ne için olursa olsun gerçek şudur ki renkler insanları etkilemektedir.

Renklerin etkileri hakkında birçok araştırma yapılmıştır. Bu araştırma ise, Türkiye’de altı üniversitede elliser öğrenciye yapılan bazı testleri ve kendi öğrencilerimin uygulamalarını içermektedir.

Araştırmalarım sırasında değerli yardımlarını esirgemeyen sayın danışman hocam Prof. Mustafa Asher’e, öğrencilerle uygulamaları aşamasında ve kaynak alışverişinde yardımlarından dolayı iş arkadaşlarıma, öğrencilerime, ‘Renk Testi’ uygulamalarında bana kolaylıklar sağlayan sayın Prof. Dr. Olcay Tekin Kırıçoğlu, Doç.Hülya Bölükoğlu, Yard. Doç. Hatice Bengisu, Öğr. Gör. Melek Yılmaz Gökay, Öğr. Gör. Ahmet Özol ve Yard. Doç. Vicdan Taşdemir’e her türlü ilgi ve destekleri ile bana yardımcı olan eşim ve aileme sonsuz teşekkürlerimi sunmayı zevk bilirim.

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
ÖNSÖZ.....	I
İÇİNDEKİLER.....	II
ÖZET.....	V
SUMMARY.....	VI
1. GİRİŞ.....	1
2. TEMEL SANAT EĞİTİMİ.....	3
2.1. Temel Sanat Eğitiminin Kısa Tarihçesi.....	5
2.2. Temel Sanat Eğitiminin Gerekliliği	8
2.3. Görsel Anlatım ve Şekillendirme Elemanı Olarak Renk	9
2.4. Sanatta Empresyonizm (İzlenimcilik) ve Ekspresyonizm (İfadecilik) Gibi Akımların Renk Elemanına Kazandırdıkları Yeni Boyutlar	9
3. RENK	12
3.1. Renk Nedir? (Renk Tanımlamaları)	12
3.2. Rengin Fiziksel Özellikleri	12
3.2.1. Işık	12
3.3. Rengin Etki Özellikleri	13
3.3.1. Işık ve Renk	14
3.3.2. Renk Karışımları (Pigment ve Işık Olarak)	16
3.3.2.1. Ana Renkler	18
3.3.2.2. Ara Renkler	19
3.3.2.3. Renk Zıtlıkları	19
3.3.2.3.1. Yalın Zıtlık	20
3.3.2.3.2. Yanıltıcı Zıtlık	21
3.3.2.3.3. Miktar Zıtlığı	22

	<u>Sayfa</u>
3.3.2.3.4. Açık - Koyu Zıtlığı	24
3.3.2.3.5. Sıcak - Soğuk Zıtlığı	25
3.3.2.3.6. Tamamlayıcı Zıtlık	26
3.3.2.3.7. Doygunluk (Kalite) Zıtlığı	27
3.3.3. Renk – Biçim İlişkisi.....	28
4. TARIH İÇİNDE RENK TEORİLERİ	29
4.1. Erken Dönem Teorileri.....	29
4.1.1. Aristoteles.....	29
4.1.2. Leonardo da Vinci.....	30
4.1.3. Newton.....	30
4.1.4. Moses Harris.....	31
4.1.5. Goethe.....	32
4.1.6. Runge.....	33
4.1.7. Chevreul.....	35
4.1.8. Rood.....	36
4.1.9. Munsell.....	37
4.2. Johannes Itten.....	38
5. ALGILAMA.....	39
5.1. Görme	40
5.2. Görme ve Algılama İlişkisi	41
5.3. Renk Algılamaları	43
5.3.1. Yaş Gruplarına Göre Renk Algılamaları	43
6. RENK PERSPEKTİFİ	45
6.1. Rengin Psikolojik Etkileri	46
6.2. Halkın Renk Yoluyla Algılaması	47
6.2.1. Sanatçının Renk Algılaması	50

	<u>Sayfa</u>
6.2.2. Diğer Alanlarda Renk.....	51
7. RENK ALGILAMALARI VE PSİKOLOJİK ETKİLERİ	
ÜZERİNE TESTLER	53
7.1. Üniversite 1. Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Renk Testi Sonuçları.....	54
7.1.1. Genel Sonuçlar.....	54
7.1.2. Cinsiyet Farklılıklarına Göre Sonuçlar.....	56
7.1.3. Bölgesel Farklılıklara Göre Sonuçlar.....	56
7.1.4. Renk Gruplarına Göre Sonuçlar.....	58
7.1.5. Cinsiyet, Yaş, Kişilik Özelliklerinin Renk Seçimi Üzerindeki Etkileri...	62
7.2. “Renk Testi: Çevremizdeki Renk Kodlaması” Test Sonuçları.....	63
8. RENK ALGILAMALARI İLE İLGİLİ ÖĞRENCİ UYGULAMALARI	
VE SONUÇLARI.....	67
9. SONUÇ	101
KAYNAKLAR.....	104
RESİM LİSTESİ.....	107
EKLER.....	111
Tablolar.....	116
Grafikler.....	118

ÖZET

Renk, nesnelere yansıyan veya ışık kaynağından gelen ışığın, göz ve beyin aracılığı ile bizde uyandırdığı duyum ve algılamadır. Beş duyu organımızla oluşan algılar içinde en etkili ve kalıcı olanı görme duyusu ile oluşandır.

Renk araştırmaları, sadece psikoloji alanında değil aynı zamanda kimya, fizik ve sanat alanlarında da mevcuttur. Yaşamımız boyunca renklerle iç içe olmamıza rağmen onları, tam anlamı ile sanat eğitimi derslerinden tanırız. Temel Sanat Eğitimi bütün sanat alanlarını ilgilendiren temel bilgileri içerir ve kişilerin özel yaratıcı kuvvetlerini geliştirerek, onların korkaklıklarını, tutukluklarını atmalarına, şekillendirici ve bulucu kuvvetlerinin artmasına yardımcı olur. Görmeyi öğretilir ve algıyı kuvvetlendirir.

Bu araştırmadaki amaç, öğrencilerin topluma ve kendi çevrelerine karşı ne kadar duyarlı olduklarını ölçmek ve algılamaya sevk etmek, farklı bölgelerdeki insanların aynı zevkleri ve özellikleri taşıyıp taşımadıklarını saptamak, çeşitli test tipleri ile onları bilimsel araştırmalara hazırlamaktır.

Araştırma kapsamında üçyüz öğrenciye renk hakkında testler yapılmış ve Türk halkının renk hakkındaki genel kanısı araştırılmıştır. Çalışma, altı farklı bölgeyi temsil eden illerdeki (Bursa, İstanbul, Ankara, Bolu, Konya, Hatay) üniversitelerin eğitim fakültelerinde, birinci sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Testin ilk bölümü onbir sorudan oluşmuştur. Toplumdaki olayları ve duygularımızı sembolize eden renklerden en çok kullanılan ilk ikisinin, onyediy renk tercihi arasından, sečilmesi istenmiştir. İkinci bölümde ise öğrencilere, sekiz rengin çevremizi kodlamada bize nasıl rehberlik ettikleri hakkındaki genel görüşleri sorulmaktadır. Çalışmada bu test sonuçları ile birlikte, bazı uygulamalı çalışmalar ve öğrencileri bilgilendirecek, konuya açıklık ve netlik getirecek, tarihsel ve teorik bilgiler yer almaktadır.

Sonuç olarak, toplumun genel yargısını belirleyen, farklı bölgelerden elde edilen test yanıtları değerlendirildiğinde, çoğunlukla aynı renklerin tercih edildiği gözlenmiştir.

SUMMARY

Color is the sensation and perception that are created by the light which is reflected from objects or comes from a light source with the means of eye and brain. Our most effective and permanent sense, among the perception created by our five senses is the one which happens by seeing.

Research on color exist not only in the field of psychology but in chemistry, physics and art as well. Although we live with colors in our whole life, we can only realize them throughly in our art education. Design Basics courses include basic knowledge which deals with all the fields of art. By developing their specific creative senses, it helps the students to get rid of their fears and improves their creative and innovative power. It teaches seeing and strenghtens perception.

The aim of this study is to measure how sensitive they are to their society and their own environment and lead them to perceive. It also aims to see if the people from different regions of the country share the same interests and characteristics or not, and prepare them to academic research by means of different measurement types. Within the research, I applied different color tests to three hundred students and looked for Turkish nations' common knowledge of color. The research is carried out in the first year of education faculties of different universities representing six different regions.

The first section test consists of eleven questions. They are asked to choose, among the seventeen color choices, the first two colors which are used widely to sembolise the social events and their feelings. In the second section, I asked about their opinions of how the eight colors guide us to symbolise things.

Moreover, this study includes the students' practical work about color and also theoretical and historical information which explain the subject and informs the students.

As a result, when the test results which come from different regions and defined the nations general opinion are evoluated, it has been observed that people tend to choose the same colors.

1. GİRİŞ

İnsanlar yeryüzünde var olduklarından beri doğal çevre ile etkileşimdedirler. Etkileşim ile birlikte kendi aralarında iletişim de söz konusudur. Bu iletişim yollarından birisi mağara duvarlarına yaptıkları resimlerdir. Sevinçlerini, korkularını heyecanlarını, kızgınlıklarını çeşitli yöntemlerle aktarmışlar, törenler düzenlemişler ve bu törenlerde maskeler kullanmışlardır. Gün geçtikçe yaşadıkları ortamları değiştirmek, güzelleştirmek istemişler ve doğal boyalarla renklendirmişlerdir. Söz konusu ilkel insanlar bile olsa duygu ve düşüncelerini ifade etmek için şekillerden ve renklerden yararlanmışlardır.

Renk, sadece çeşitli kültürlerde ve sanat tarihi evrelerinde farklı roller oynamakla kalmaz, aynı zamanda, tek bir kuşağın sanatçıları tarafından ayrı tarzlarda kullanılmıştır. Ortaçağda sadece sembol değeri taşıyan, barok evrede ise belirli anlamları dile getiren renk, daha sonra giderek bağımsızlaşmış, empresyonizmde yüzeylerin ve aydınlanma durumlarının karakteristik özelliği haline gelmiştir. Ekspresyonizm akımı sanatçıları renkler yardımı ile içlerindeki coşkuları dışa vurmuşlar, konstrüktivistler rengi kendine özgü bir gerçek olarak kullanmışlardır.

Her birey rengi farklı değerlendirdi ve bugün de her konuda olduğu gibi renk konusunda da bireyler onu farklı biçimlerde uygulamaya koyarlar ve değerlendirirler. Nedeni ise algı farklılıklarıdır. Birçok konuda yakınlarımızla veya diğer insanlarla hemfikir olabiliriz. Ama yinede hepimiz farklı bireyleriz. Zevklerimiz, ilgi alanlarımız, sevinçlerimiz, üzüntülerimiz, kısacası duygu ve düşüncelerimiz farklı olduğu gibi algılamamız da farklı olabilir. Bilimsel birtakım açıklamalarda ise genellemeler vardır. Bu her birey için olması gereken değildir.

Sanat eğitimi bireylere bu çeşitlemeleri görmesine yardımcı olur. Temel Sanat Eğitimi ise kişilerin özel yaratıcı kuvvetlerini geliştirerek, onların korkaklıklarını, tutukluklarını atmalarına, şekillendirici ve bulucu kuvvetlerinin artmasına yardımcı olur. Bütün sanat dalları için geçerli olan temel sanat öğelerini ve elemanlarını içerir. Görmeyi öğretir ve doğal olarak algıyı kuvvetlendirir. Bu derste renk konusu teorik bilgilendirme ile birlikte çeşitli malzemelerle onu tanımaya yöneliktir. Bazen temel

sanat prensiplerinden yola çıkarak bazen de serbest çalışmalarla renk uygulamaları yapılır.

Bugüne kadar renk hakkında birçok testler yapılmıştır. Bu araştırma Temel Sanat Eğitimi dersi içerisinde yapılan testleri ve çalışmalarını da içermektedir. Sorular, Türkiye’de yaşayan insanlar genelleme yapılarak hazırlanmıştır. Sonuçların genelleme açısından daha sağlıklı olması için ise farklı yerleşim alanlarından altı üniversitenin, Eğitim Fakültelerinde Temel Sanat Eğitimi derslerinde bu testler yapılmıştır. Bu iller Bursa, İstanbul, Bolu, Ankara, Konya ve Hatay’dır.

Kapsam, bu testlerle netleşmiş, genişlemiş ve bilimsel temellere oturmuştur. Bu arada öğrencileri aydınlatmak amacıyla çeşitli kaynak araştırmaları yapılmış, renk konusunda çeşitlilik gösteren konularda açıklanmaya çalışılmıştır.

2. TEMEL SANAT EĞİTİMİ

Öncelikle “Eğitim” sözcüğünü tanımladığımızda kısaca kişilerin gerekli bilgi, beceri, deney ve değerleri elde etmeleri ve kişiliklerini geliştirebilmeleri amacını güden etkinlikler sürecidir, diyebiliriz.

Sanat ise, konuşma dili gibi, “toplumu bir arada tutan, kişileri ve kurumları birbirine bağlayan bir iletişim türüdür. Ancak, heyecanlarımızın beden üzerindeki etkileri konusunda o kadar az şey biliniyor ki, sanatın bu işi nasıl başardığını söylemek zordur. Sanatın etkileri, kişi ve kümelerden, toplum ve kültürün kurum ve süreçlerine doğru yayılır. Kimi kültürlerde sanat toplumun en yüce inançlarını dile getirmek için kullanılır.”¹ “Toplumun sanatı, öteki kurum ve ilişkiler gibi, toplum yaşamının genel görüntü ve dokusu ile bütünleşecek biçimde örgütlenmiştir. Sanat, insan ilişkilerinin kesintisiz, çatışmasız ve mümkün olan hoşgörü ve barış içinde sürdürülmesini sağlayan yollardan biridir. Sanat olayını izleyen çoğu kişiler, derin haz duyar, yaşama sevinci ile dolarlar. Bu yüzden özellikle ilkel topluluklardaki sanat, bireyleri birleştirip kaynaştıran, birbirlerine karşı ölçülü ve anlayışlı davranmalarını sağlayan bir işlev görür.”² Eğitim ile sanatın ortak özelliği, kişileri topluma kazandırmak olup bu iki tanımda açıkça görülmektedir.

Sanat eğitimi, “bireyin tüm yaratıcı ve yapıcı yeteneklerini uyandırıcı ve geliştirici ön yargısız bir eğitim yoludur.”³ Sanat eğitiminde önce birey sonra eğitim yer alır. Birey eğitimi sırasında, belirlenmiş değerler, yeni teknikler, araç ve gereçler, sanat elemanları ve öğeleri ile tanışır. Onları deneme olanakları bulur. “İlerici eğitimde sanat yapıtı şeklindeki hedef önceden sınır içine alınıp belirlenmez. Yaratıcı insan kişiliği, yeniyi arayarak, deneyerek, yaratıp ortaya koyacaktır.”⁴

¹ Calvin Wells., çev: Bozkurt Güvenç., Sosyal Antropoloji Açısından İnsan ve Dünyası, 2. Basım., Remzi Kitapevi., İstanbul, 1984.,s. 190.

² Calvin Wells., a.g.e. 1984., s. 191.

³ Mustafa Asher., Varolmayana Biçim Vermek. İ.D.T.G.S.Y.Ok Yay. 4., İstanbul., 1980., s.10.

⁴ Mustafa Asher., a.g.e., 1980., s.10.

Sanat eğitiminde her insan bireyinin ayrı bir kişilik olarak gelişmesi gerekmektedir. “Her insan ayrı bedensel ve düşünsel yeteneklere sahip olduğuna göre, her birinin farklı gelişme aşamaları göstermeleri gerekir. Sanat ürünü de bir dizi denemeler ve araştırmalar sonunda belirlenebilen yeni anlatım biçimi olarak ortaya çıkmaktadır. İşte bu iki gerçeği gözetecek sanat eğitimi yöntemi, çok boyutlu olmak zorundadır.”⁵ Bu boyutluluk özetlenecek olursa, ilki bireydir. Birey eğitilecektir. “Onun var olan yapıcı, yaratıcı, öğretici ve yorumlayıcı yetenekleri önce uyandırılacak, sonra geliştirilecek ve sonunda kişinin bunları değerlendirmesi ve kendisini tanıması yönünde bilinçlenmesine yardımcı olunacaktır. Bireyin yeteneklerini uyarıcı ve geliştirici en etkin çalışma yöntemi de, bireyin isteyerek araştırmacı deneyici eylemlerde bulunmasını sağlayan yöntemdir. Bu yöntemde sanat ürünü veya işlevsel obje olarak model veya hedef göstermek yoktur. Model veya hedef bulmak ta bireyin özgür deneme ve araştırmalarına bırakılır.”⁶ Diğer boyutlar ve eğitimin iyileşmesi, öğrencinin kendi sanat yapısını ortaya koyma fırsatı ve kendi anlatım olanaklarını araştırmasına imkan vermekle, bu yeni anlatımlarla birlikte yaratıcı gücünün geliştirilmesi, yeni sanat ürünleriyle sanatı tekrar halinden kurtarıp yenilikçi bir eğitimle toplumsal gelişime katkıda bulunmakla gerçekleşecektir. “Eğitim süreci içinde bireyin, toplumla beraber yaşaması, toplumsal olguları algılayabilmesi sağlanmalıdır. Çok boyutlu yöntemde eğitim uygulamasının, zaman ve mekan içinde sürekli değişme olgusuna uyması gerekmektedir. Sürekli yenileşmeyi sağlayan sürekli yeni katkılardır. Yeniliğin kaynakları da bireyin yetenekleri, öğelerin olanakları, toplumun birikimleri ve toplumsal yaşamdır. İşte sanat eğitimi bu kaynakların hepsi arasında dolaşımı sağlayacak boyutları kurmak ve işletmek zorundadır.”⁷

YÖK’ün eğitim fakülteleri için hazırladığı yeni programla birlikte uygulamalar unutulmamalı ve yeniliğe açık araştırmacı öğretmenler yetiştirilmelidir. Ayrıca bu programda ‘Temel Sanat Eğitimi’ dersinin adı ‘Temel Tasarım’ olarak değiştirilmiştir. Yabancı ülkelerde bu dersin adı ‘Basics of Design’ veya ‘Design Basics’ olarak

⁵ Mustafa Asher., a.g.e., 1980., s.45.

⁶ Mustafa Asher., a.g.e., 1980., s.46.

⁷ Mustafa Asher., a.g.e., 1980., s.47.

geçmektedir. Her ikisinin de anlamı tasarımın temelleri ya da kuralları olarak dilimize tercüme edilir. Bu nedenden dolayı ‘Temel Sanat Eğitimi’ yani sanat eğitiminin temelleri anlamı bu ders için anlam ve içerik açısından uygundur. Fakat tercüme ile ‘Temel Tasarım’ olmuştur.

2.1. Temel Sanat Eğitiminin Kısa Tarihçesi

“Tasarım eğitimi üzerine ilk okul 1919’da W.Gropius başkanlığında Almanya’da Bauhaus adıyla kurulmuştur. Zamanında, bu okul, değişik yörelerden gelmiş, yüksek okul düzeyindeki öğrencilerin denenmesi ve onların kendi kendilerini tanıyabilme şansını bulabilecekleri bir hazırlık süreci olarak ele alınmıştır.”⁸ Okulun programı çeşitli aşamalardan sonra 1923’te kesinleşmiştir. Bireysel veya endüstriyel ürün, sanat eseri kapsamı içinde yorumlanmaya başlanmış, bununla birlikte okul iki programda toplanmıştır. Birincisi araç – gereç ve üretim yöntemlerini içeren bölüm, ikincisi ise, gözün eğitimi, algı psikolojisi ile kompozisyonu ve ifade çalışmalarını içeren bölümlerdir. Bu çalışmalar endüstriyel kitle üretimi fikrine önderlik etmiştir.

“II. Dünya savaşıdan sonra Ulm teknik okulu kurulmuş ama, Bauhaus’da ki aynı yöntemlerin istenilen sonuçlarına ulaşamamıştır. Ulm, öğretim programında, Sanat ve Mimarlık, bilinçli bir buluş yolu olarak kabul edilmiş ve bu nedenle bir dizaynın insan ve toplum bilgisi üzerine kurulması gereği belirtilmiştir. Ancak programda, ifadede serbestlik ve yeni bir diyalog oluşturma fikrinin aynı düzeyde ele alınmaması temelde bir çelişkiyi ortaya çıkarmıştır.”⁹ Bauhaus, çağcıl bir öğretim programı gerçekleştirmesine rağmen, teorik bilgi yetersizliği yüzünden uygulamalarda güçlük çekmiştir. Bauhaus’un benzeri daha sonraki yıllarda Dessau’da açılmış, ama Hitler rejimi ile 1933’de kapatılmıştır. Berlin’de kapatılmasından dört yıl sonra 1937’de

⁸ Latife Gürer, Görsel Sanat Eğitimi ve Mekan - Form, İ.T.Ü. Mat., İstanbul., 1992, s.14.

⁹ Birsen Doruk, Temel Dizayn Öğretim Programları Geliştirme Üzerine Bir Çalışma, İ.T.Ü. Mimarlık Fak.Mat., İstanbul., 1980., s.41.

Chicago’da yeni bir anlayışla tekrar açılmıştır. Bu okulun açılmasına önderlik eden yine bazı Bauhaus üyeleridir. Moholy – Nagy, John Dewey’in “her insan doğuştan yaratıcıdır” tezini savunmuş ve okuldaki eğitimin amacını yaşadıkları dünya içerisindeki temel problemleri kendi yaratıcılıkları ile çözebilmek üzerine kurmuştur. Katı ilkeleri ortadan kaldırıp, yeni temel problemleri belirleyen uygun bir öğretim programı gerçekleştirmiştir.

“Endüstrinin gelişimiyle başlayan rekabet sonucu batılı toplumların, daha zevkli ürünler için daha iyi eğitim parolasıyla sanat eğitime ağırlık verdikleri görülür. Batının bu gelişimi ile beraber, İngiliz W. Smith Amerika’ya çağrılır ve orada öğretmenliğini sürdürür. Smith’e göre yazmak ve çizmek birbirine koşut davranışlardır.”¹⁰ 1942’de İngiltere’de “Görsel Eğitim Konseyi” kurulur. Amacı, “bütün okullarda her türlü tasarımı değerlendirmenin öğretimidir. Psikoloji, felsefe, toplumbilim, antropoloji gibi farklı disiplinlerden, yararlanılarak geliştirilen bu sanat eğitimi görüşünün temsilcileri arasında Victor Löwenfeld, Herbert Read, Schafer – Simmern en ünlüleridir.”¹¹

Ülkemizde sanat eğitimi 19. yüzyılın ortalarında okullarda resim – iş derslerinin okutulması ile başlar. “Henüz sanayileşme belirtileri olmayan, bir toplumda resim dersi Meşrutiyet döneminde yenileşme hareketine bağlı ve batı’ya öykünlenme olarak programlara girer. Ülkenin kültürel gelişiminde Güzel Sanatlar Akademisinin (Sanayi Nefise Mektebi) açılmasının önemi büyüktür. (1883). Cumhuriyet dönemine kadar resim derslerinde batı ile bireysel ilişkilerin getirdiği kimi görüşler de dahil kolaydan zora gibi birçok yöntem ele alınır.”¹²

Cumhuriyet dönemi kültür tarihimizin en parlak dönemidir. Sanatın temel sorunları tartışılıp, çözümler için yabancı ülkelerden uzmanlar getirildi. İlk olarak 1926’da John Dewey’in raporu uygulanmaya kondu. Rapora göre, okulların çalışma mekanları, programları, ders araç ve gereçleri yenilenip yeniden düzenlendi. Ayrıca

¹⁰ Olcay Kırıçoğlu., Sanatta Eğitim., Demircioğlu matb., Ankara., 1991., s.26.

¹¹ Olcay Kırıçoğlu., a.g.e., 1991., s.27.

¹² Olcay Kırıçoğlu., a.g.e., 1991., s.40, 42.

ortaokullara öğretmen yetiştirmek için 1926'da Ankara'da Gazi Orta Öğretmen Okulu (Gazi Eğitim Enstitüsü) açıldı. Yurt dışına sanat eğitimi uzmanlığı için bazı eğitimciler gönderildi. Bu uzmanlar yurt dışından döndüğünde Gazi Eğitim Enstitülerinin Resim – İş bölümleri açıldı. Ülkemizde sanat eğitimi tarihinde bu bölümün önemi büyüktür ve daha sonra açılan Güzel Sanatlar Fakülteleri için örnek olmuştur.

'Temel Sanat Eğitimi' dersi ülkemizde ilk olarak Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulunda içerik ve ad olarak benimsenmiş ve uygulanmaya başlanmıştır. Bu dersin bütün sanat alanlarında uygulanması gereği Prof. Dr. Adolph Schneck D.T.G.S.Y. Okuluna Almanya'dan kurucu Öğretim Üyesi olarak geldiğinde görüşülmüş ve onun önerileri ile kabul edilmiştir. Prof. Dr. Adolph Schneck Türkiye'de 'Temel Sanat Eğitimi' dersinin temelini atan kişidir. Bütün sanat eğitimi veren dallarda eğitimin 'Temel Sanat Eğitimi' ile başlamasını ve bir yıl boyunca temel ders olmasını, 2. sınıfta bölümlere ayrılırken bu dersteki başarılarına göre bölüm tercihlerini yapmalarını, hatta 2.sınıf programlarının 1. sınıf programını takiben yapılmasını önermiş ve D.T.G.S. Yüksek Okulu bunu kabul etmiştir.

1961 yılında yayınlanan yönetmeliğinde 'Temel Sanat Eğitimi' dersi yer almakta ve okulun amaçları olarak araştırmacı, yaratıcı ve kişilik sahibi sanatçılar yetiştirmek olarak belirlenmiştir. Yöntemleri de malzeme ve tekniğin, öğrenci ve öğretmenlerin çeşitliliği ile yaratıcı şekillendirme imkanları yaratmak ve bu yolları her zaman açık tutmaktır. İstanbul Devlet Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu Yönetmeliği Madde 1 – İ.D.T.G.S. Yüksek Okulunun öğretim ve yönetim organları arasında yer alan 'Temel Sanat Eğitimi Grubu' okul bünyesi içerisinde bu derse verilen önemin bir başka kanıtıdır. Ayrıca okul her zaman bütün bölümlerde bu eğitimin uygulanmasını şart koşmuştur.

Okulun 'Temel Sanat Eğitimi' dersinin içeriğini açıklayan yayınlarda öğrencilerin bu dersteki çalışmaları ile, her çeşit özel yaratıcı kuvvetlerini geliştirecek geniş ve insani temellerin kurulması belirtilmiştir. Öğrenciler bu derste sanat yeteneklerinin yön ve kudretini ortaya koyarlar, sanat yönündeki korkaklık ve tutukluğu, sahte zevk alışkanlıklarını atarlar ve kendi şekillendirici ve bulucu

kuvvetlerini uyandırırılar. Her öğrenciye serbest şekillendirme ve renk üzerine çalışma olanakları verir.

2.2. Temel Sanat Eğitiminin Gerekliliği

Temel Sanat Eğitimi derslerinde öğrenciler, malzemeyi kullanmayı, form oluşturmayı, ifadesini kuvvetlendirmeyi, fikir ve bilgisini nasıl ve hangi yollarla geliştirebileceğini, renk bilgisini, bütün temel sanat öğeleri ve elemanlarıyla kompozisyonlar kurmayı öğrenirler. Tüm bu işlemler sırasında öğrencinin ifade gücünün artması için görsel dilinin gelişmesi gerekmektedir. Bu görsel dil görsel düşüncenin meydana gelmesi için olduğu kadar, görsel diyalogun kurulması için de gerekmektedir.

Sanat eğitimi, eğitilen kitlede kişilerin yaratma güçlerinin ortaya çıkarılmasını, bilgi ve araştırma ile daha ileriye yönelik atılımlar gerektirir. Temel Sanat Eğitimi derslerinde her öğrencinin sahip olduğu kişisel yapısını, algı olanaklarını, iyi niyet ölçüsünü, kendini ifade gücünü, belleğini, tutku ve bunalımlarını anlamak mümkündür. Sonuçlarına göre çıkış yolları arayabilen, belirli kalıplar öğretmek yerine yenilikçi, günün tekniğini kullanabilen ve ihtiyaçlara cevap bulabilen bir ders olmalıdır.

Günümüzde lise ve dengi okullarda sanat eğitimi dersleri seçmeli olarak, ortaöğretimlerde ise haftada birer saat olarak okutulmaktadır. Bir çok okulda sanat eğitimi atölyesi bulunmamaktadır. Sınıflar kalabalık olup sanat eğitimini üç kişilik sınıflarda vermek çok güçtür. “Böylece yetişen öğrenciler tekniğin artistik yaratıcılık üzerine uyarıcı etkilerinden habersiz mezun olup ileride elde ettikleri teknik statü ve mesleklerinde artistik olgunluktan yoksun bir biçimde çalışmaktadırlar. Halbuki, yaratıcı düşüncenin; görsel gözlemin, algının gerekmediği hiçbir meslek yoktur. Bilimsel espri ve yaratmak, icat etmek olgusu genellikle görsel gözlem ve incelemelerle, duyuşlarla yönlendirilmektedir.”¹³ Sanat eğitiminin yetersiz olması ya da

¹³ Latife Gürer., a.g.e., 1990, s.2

hiç olmaması çevreye karşı duyarsız, zevksiz insanlar yetiştirmek demektir. Bu da sürekli artan nüfus içerisinde karmaşık binaların, gri yüzeylerin, robot insanların oluşması, psikolojik sorunların artmasıyla sonuçlanır. Önlem ise sanat eğitiminin sadece sanat eğitimi veren fakültelerce değil ortaöğretim ve liselerde de gerektiği gibi verilmesi ile olacaktır.

2.3. Görsel Anlatım ve Şekillendirme Elemanı Olarak Renk

Günümüz teknolojisi ile birlikte gelen renk olanakları bize yeni görsel uyarılar vermektedir. Örneğin trafik ışıkları, renklerin taşıdıkları anlamlara göre bizi uyarırlar. Trafikte; kırmızı, tehlike var anlamı ile dur; sarı, tehlike geliyor yavaşla; yeşil, rahat olabilirsiniz geç gibi anlamlarla yüklüdür. Hatta “sarı şeritler; mekanik bir tehlikeyi, turuncu şeritler; termik bir tehlikeyi, canlı kırmızı; yangın malzemesini işaret etmekte, mavi şeritler dikkat çekmek için kullanılırlar. Renk kullanımının kurallara bağlanmasından bu yana, iş kazalarında hafif bir azalış ve verimlilikte bir artış kaydedilmiştir.... Bütün bunlar gün geçtikçe rengin evrensel bir dil olma yolunda ilerlediğini gösterir.”¹⁴

2.4. Sanatta Empresyonizm (İzlenimcilik) ve Ekspresyonizm (İfadecilik) gibi Akımların Renk Elemanına Kazandırdıkları Yeni Boyutlar

Resim sanatının geçmişine baktığımızda, rengin ışık – gölge, nesnel anlayış, dışa vurumculuk ve duygusal etkilenme gibi faktörlerle farklılaştığını görürüz. Bu farklılaşma Giotto'nun Bizans sanatının çiğ denebilecek kadar canlı renklerinden

¹⁴ Ümit Yılmaz., Renk Psikolojisi, Yüksek Lisans Tezi., Anadolu Ün. Sosyal Bilimler Enstitüsü., Eskişehir., 1991., s.7.

uzaklaşması ile başlar. Giotto gerçekçi formları ve doğal renkleri kullanır ve Rönesans'ın öncüsü olur.

Rönesans'ta Avrupa sanatçılarının çoğu ışık- gölgenin yardımı ile hacmi, kütleyi belirtmek için çeşitli yollar denediler. Ancak, "Newton'un renk hakkındaki buluşlarını kullanan ilk ressamlar (Monet, Renoir, Pissaro, Sisley, Degas, Morisot ve Cassot gibi) Fransız Empresyonistleriydi denilebilir."¹⁵

Empresyonistler, ışık ve rengi bilimsel açıdan ele almışlar ve nesnel görünümün gün boyunca aynı kalmadığını, diğer formların renklerinden etkilendiğini ve ışığın geliş açısında göre bu renklerin değiştiğini ifade ediyorlardı. Yaptıkları resimlerde ise nesnelere anlık hallerini resmettiler ve açık havada çalıştılar. Renkler her zaman gün ışığı renkleri idi. Özellikle 'Pointilist' denen empresyonistler boyaları karıştırarak elde edilen renkleri kullanmayıp, tuvallerine küçük fırça darbeleriyle gün ışığı renklerini kullandılar. Böylece yakından noktasal görünebilen resimleri belli bir uzaklıktan bakıldığında birbirleri ile karışıp farklı renkler olarak göründüler.

"Empresyonistler, bir tür atmosferik kalite elde etmek için, formu feda etmek zorunda kaldılar. Resimlerinin yüzeyi kaba dokunmuş, renkli kumaş yüzeyi gibiydi. Resimlerinden siyah, kahverengi, beyaz ve griyi uzaklaştırmışlardı. Bu renk izlenimleri, renkli parçaların görsel karışımı ile oluyordu, bu akademik kurallardan tamamen farklı, yeni bir sanat anlayışı türüydü."¹⁶

Dönemin ünlü isimlerinden Cezanne resmin bütünü oluştururken, estetik prensiplerin önemini keşfetmiş ve kullanmıştır. Böylece bu akıma yeni anlatım kazandırmış ve formu katmıştır.

Ekspresyonistler, empresyonistlerden farklı olarak kendi iç dünyaları ile ilgilendiler. Doğayı resmetmek yerine daha soyut biçimlerle ve kompozisyonlarla uğraştılar. Sanatın işlevsel yönü ile de ilgilendiler ve kullandıkları renkleri tamamı ile kişiseldi. Renk uyumlarını, kompozisyon prensiplerini, biçimsel orantıları genellikle göz ardı ettiler.

¹⁵ Nuri Temizsoylu., Renk Hakkında., İstanbul., 1987., s. 51.

¹⁶ Nuri Temizsoylu., a.g.e.1987., s.52.

Empresyonistler rengin ışıqla değişen özelliklerini yeni bir anlatım yaratmanın aracı olarak resim sanatına kazandırdılar.

Ekspresyonistler de renklerin etkileme güçlerini duygu ve düşüncelerini dışa vurma aracı olarak kullandılar.

Sonradan gelen sanatçılar rengin bir resmetme ögesi olarak etkileme ve anlatım gücünü denediler. Örneğin Piet Mondrian, nesnel bir objeyi veya bir olgunun öyküsünü anlatmayı hedeflemeden, salt rengin resmi oluşturabilmesi olanaklarını araştırmıştır. Doğal yaşama bağlı bir anlatımdan kaçınarak, yalnız geometrik şekilleri rengin mekanı olarak kullanmıştır.

Giderek, rengin şekle ihtiyacı olmadığını göstermek için, resim alanının tümünü yalnız bir renge boyayan sanatçılar çıkmıştır.

Bütün bu gelişmeler, rengin, şekillerin boyası olmakla kalamayacağını, başlı başına bir resmetme ögesi olabileceğini göstermiştir. Renk bugün, görsel sanatların önemli bir ögesi olarak değerlendirilmektedir.

3.RENK

Renk ses gibi titreşimlere sahiptir. Ses titreşimleri duyu organlarımızdan kulak yardımı ile algılanırken, renk titreşimleri göz yardımı ile algılanmaktadır. Gözün madde üzerindeki rengi algılayabilmesi için ışık gerekmektedir.

3.1.Renk Nedir? (Renk Tanımlamaları)

“Fiziki olarak ele alındığında renk kavramını bir enerji yayılımı olarak düşünürüz. Fakat renk gerçekte bilinç seviyesinde mevcuttur.”¹⁷ Maddeler kendilerine çarpan ışınların bir kısmını yansıtırlar ve bu yansıyan ışınlarla gözümüzde oluşan renk cismin kendi rengidir. Yani, renk nesnelere yansıyan ışıkların veya ışık kaynağından gelen ışığın kendisinin, gözümüz aracılığı ile bizde meydana getirdiği duyular ve algılamanın niteliksel halidir.

Plastik sanatlar açısından ele aldığımızda renk vazgeçilmez bir öge ve araçtır.

3.2.Rengin Fiziksel Özellikleri

Rengin fiziki özellikleri ışıktan kaynaklanmaktadır. Işık olmadan rengi göremeyiz. En büyük ve önemli ışık kaynağı ise güneştir.

3.2.1. Işık

“Işık bir enerji kuantumudur. Yani bir enerji parçacığı. Dalgalı hareketle yayılır. Bu dalganın bir tepesinden diğer tepesine kadar olan uzunluğuna dalga uzunluğu denir.

¹⁷ Erol Eti., Mustafa Asher, Mümtaz Işingör., Resim 1., Temel Sanat Eğitimi Resim Teknikleri Grafik Resim., M.E.B.Y., Ankara., 1986., s.45.

Çeşitli dalga uzunluğundaki ışınlar prizmada farklı açılardan kırılırlar ve bu yüzden tayf meydana gelir.”¹⁸

İnsan gözünü etkileyen dalga boyları 380 nm (nanometre = 10^{-9} metre) 760 nm arasında değişir. Görebildiğimiz dalga boyu bu iki sınır arasında olan ışık ışınlarıdır. Işığın daha kısa dalga boylu komşusu morötesi ışınlar, daha uzun dalga boylu komşusu kızılötesi ışınlarıdır. Işık bileşimi açısından değişik durumlar gösterebilir. Belirli dalga boyu olan bir ışık ışını olabilir. Bu tür ışıklara yalın ışık ya da tek renkli ışık (monokromatik ışık) adı verilir. Cıva lambası ışığı gibi birden fazla tek renkli ışından oluşabilir. Magnezyum flüogermanatı gibi belirli dalga boyları arasındaki bütün ışıklardan oluşabilir. Bütün ışık ışınlarını içeren en güzel örnek güneş ışığıdır.

3.3.Rengin Etki Özellikleri

Rengin etkileri biyolojik, görsel ve psikolojiktir. “Sisson, sabit karanlık veya aydınlık çevrenin etkilerinin seçkin çalışmaları ve farklılık gösteren spektral dağılımların ışığının, özellikle insanı da kapsayan, bazı hayvan örneklerinde organ büyüklüğü, büyüme paternleri ve seksüel olgunlaşma üzerinde etkileri gösterilmiştir.”¹⁹ diye yazmıştır.

Rengin etki özellikleri spesifik olarak yalın makinaları ile, solunum, nabız, avuç içi terlemeleri ve diğer fizyolojik etkiler ölçülebilir. Ayrıca Elektroensefalografi (EEG) aygıtı, beyin dalgalarını ölçmek için kullanılabilir. Bir çok araştırmacı tarafından rengin fiziki etkileri, tekrar tekrar incelenip doğruluğu saptanmıştır.

Geçmişe göz atıldığında, Sidney L. Pressey elli yıl kadar önce ‘Zihinsel ve fiziksel etkinliklerin içinde renk etkileri’ üzerine bir makale yazmıştır. Burada “renk temel bir zihinsel ve fiziksel etkinliğe sahip ise, bağlantının bir çok temel ve genel yapısının olması sonucuna varmak akla uygun görünmektedir; parlaklık uyarabilir veya

¹⁸ Mustafa Asher., Ders Notları.

¹⁹ Faber Birren., Color and Human Response., Van Nostrand Reinhold., NewYork.,U.S.A., Copyright 1978, s.23.

kırmızı irrite edicidir ve çıldırır, fakat daha spesifik etkiler kuvvetli bir şekilde unutulmaktadır' şeklinde yorumlanmıştır.

Diğer bir araştırmacı, Herman Vollmer ise, 'Renkli ışığın biyolojik etkileri üzerine çalışmalar' adlı bir makale yazmış ve bu makalesinde renkli ışığın biyolojik etkilerinin hiçbir deneyle kanıtlanamayacağı varsayımını öne sürmüştür. Çünkü Vollmer, renkli ışığın biyolojik etkisinin olmadığı kanısındadır. Sıçanların büyüme oranlarının kırmızı ışık altında daha büyük olduğunu belirten kesin bulguları tartışmış ve 'deneyin sonunda kırmızı ışık altındaki hayvanların ağırlığındaki fazlalık, kısmen hayvanlardan birinin hamileliğidir' şeklinde açıklamıştır. Bu düşünce akışı Vollmer'in saflığına bağlanmıştır.²⁰

3.3.1. Işık ve Renk

Işık ışınlarından genellikle ışığın beyaz olduğu varsayılarak bahsedilir. Aslında buna ışık ışını demek daha doğru olsa gerek. Işık ışını bir prizmadan geçtiğinde renklere ayrılır. Bu renkler tıpkı ışığın bir yağmur damlasından geçtikten sonra gökyüzünde oluşturduğu gökkuşağı gibidir. Başka bir deyişle bütün tek renkli ışıkların eşit oranda karışmasından oluşmuş bir karmaşık ışık beyaz görünür, tam beyaz olmasa bile kuramsal olarak beyaz sayabileceğimiz beyaza yakın bir renk oluşur. Tek renkli ışık ışınlarından birinin yoğunluğunun fazlalığı veya azlığı beyazın görünümünü etkileyen faktörlerdendir.

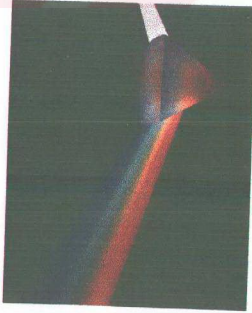
Resim 1'de aynı ışık şiddetini veren üç slayt makinasından kırmızı, yeşil ve mavi filtreler slayt perdesine yansıtılmış ve öğrencilerle sonuçlar gözlemlenmiştir.

²⁰ Faber Birren., a.g.e., 1978, s.23-24.

Resim 1- Öğrencilerle yapılan ışık renkleri deneyi, 1998

Isaac Newton adlı bilim adamı 1676 yılında üçgen bir prizma kullanarak doğal ışığı ışınlarına ayırmayı başarmıştır. (Resim 2) Prizmadan kırılan ışınlar, karşısında duran ekrana mor, mavi, yeşil, sarı, turuncu ve kırmızı olarak yansımış, fiziksel olarak kısa dalga boyunda başlayıp kırmızıya doğru bu dalga boylarının büyüdüğünü izlemiştir. Bir başka deyişle kırmızı diğer renklere göre daha az kırılarak prizmadan geçer. Bu nedenle ışık tayfında kırmızı renk en üstte, mor ise en altta yer alır.

Resim 2- Prizma

Bir yüzeyin renkli görünmesi o yüzeyi aydınlatan beyaz ışığın bileşimindeki bütün renkli ışınların, yüzeyden aynı oranlarda yansımaları ve böylece, yansyarak göze gelen ışığın bileşiminin, beyaz ışığınkinden farklı oluşu sonucudur. Örneğin, eğer bir yüzey kırmızı görünüyorsa, bu, o yüzeyin kırmızı ışınları diğerinkinden daha büyük oranda yansıtması, başka bir deyişle, kırmızı olmayan ve özellikle kırmızıdan uzak renkteki ışınları daha büyük oranlarda yutması demektir. Böylece, kırmızı yüzeyden göze gelen ışıkta kırmızı ışınların oranı daha büyük olur ve yüzey kırmızı görünür. Renkli herhangi bir yüzey için durum aynıdır.

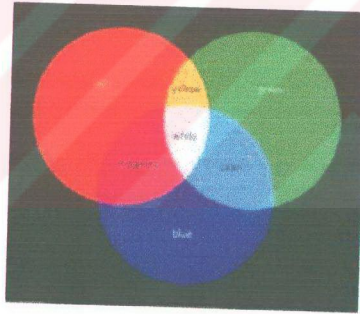
Fizikçi Young; Newton'un yaptığı deneyin tersini yıllar sonra gerçekleştirdi. Işık tayfindaki renkleri altı renge ayırıp bunların herbirini beyaz bir perde üzerinde çakıştırarak beyaz ışığı elde etti.

3.3.2. Renk Karışımları (Pigment ve Işık Olarak)

Işık renklerinde ana renkler boya renklerinden farklı olarak kırmızı, yeşil ve mordur. Boya renklerinde ise ana renkler magenta, sarı ve cyandır. Beyaz bir slayt perdesine yansıyan aynı şiddetteki üç ana rengin karışımı beyazı oluşturmaktadır. (Young deneyi) Aynı şekilde bir perdeye sadece mor ve yeşil renk yansıtıldığında birleşiminden cyan mavisi, kırmızı ve yeşilin birleşiminden sarı (Resim 3), kırmızı ve morun birleşiminden ise magenta (pembemsi bir kırmızı) renklerini görmekteyiz. Renk karışımlarının bu yöntemle elde edilmesine toplama yöntemi (Addative metod) denir. (Resim 4) Televizyon da bu yöntem kullanılır.

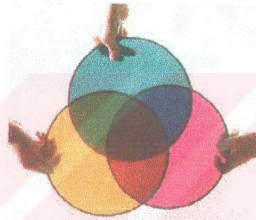
Resim 3- Kırmızı ve yeşil ışık rengi karışımından oluşan sarı

Resim 4- Toplama (Additive) yönteminde renk karışımı

Renk karışımlarının diğer bir yöntemi de çıkarma yöntemidir. (Subtractive Metod). Bu yöntem, beyaz ışığın içinden gereken rengin çıkartılmasıdır. Genellikle boya renklerinin özelliklerini içeren bu yöntem beyaz ışığın önüne tutulan yeşil

filtrenin, yalnız prizma renk dizisindeki yeşil ışın grubunu geçirip diğerlerini emdiği için beyaz ışığın içinden yeşil ışığı çıkarıyor olması, yeşil rengin çıkarma yöntemi ile elde edilmesini gösterir. Renklerin çıkarmalı karışımı, boyalarla ve renkli saydamlarla (cam, folye) karışımında gerçekleşir. Bu karışıma göre ana renkler cyan, magenta, sarıdır. Eşit miktarlarda olmak koşulu ile, cyan ve magenta renk karışımı mor, cyan ve sarı karışımı yeşil, magenta ve sarı karışımı kırmızı (sıcak kırmızı) renkleri oluşturur. Renkli cam veya folyelerin üst üste konup ışık önüne tutulmasıyla da aynı sonuç alınır.

Resim 5 - Çıkarma yöntemi (Subtractive Metod)

Boya renklerinde ışık tayfında olduğu gibi bütün renkler karıştığında beyaz değil, kirli griye yakın bir renk oluşur. Teorik olarak siyah olarak bilinen bu karışıma renkli ya da kirli griler dememiz daha doğru olacaktır.

3.3.2.1. Ana Renkler

“Renkli pigmentler çeşitli ölçülerde karıştırıldığında diğer ara renkleri oluşturabilen üç ana (temel) renk vardır. Mavi (cyan), kırmızı (magenta), sarı.”²¹

²¹ Mustafa Asher., Ders Notları.

Renkli ışınların karıştırılmasında ana renkler boya renklerinden farklı olarak kırmızı (ateş kırmızısı), yeşil ve mavi (mavimor) dir.

3.3.2.2.Ara Renkler

Çıkarmalı karışımın ana renklerinin ikişerli karışımıyla oluşan mor, yeşil ve kırmızı renkler ışın karışımının (addative karışım) ana renkleridir. Magenta + Cyan = Mor, Magenta+ Sarı = Kırmızı, Cyan + Sarı = Yeşil. Veya bunlara renkli baskı, fotografi ve film tekniklerinde ikincil ana renkler denir. İkincil ana renklerden her biri, kendi karışımında bulunmayan birincil ana rengin tamamlayıcısıdır (complementaire). Örneğin yeşil magentanın, mor sarının, kırmızı cyanın tamamlayıcısıdır.

3.3.2.3.Renk Zıtlıkları

Renkler, birbirlerinden farklılıkları ile yan yana geldiklerinde uyum yada zıtlıklar meydana getirirler. Uyum yada zıtlığın oluşabilmesi için en az iki eleman olması gerekmektedir. Büyük – küçük, sert – yumuşak, ağır – hafif, açık – koyu, soğuk – sıcak gibi nitelikler elemanlar arasındaki zıtlıkları artırır. “Uyum ve zıtlık, birbirinin içinde kavramlar olduğundan elemanlar ve renkler hangi noktada zıt, hangi noktada uyumlu olurlar sorusu her zaman vardır. Bu felsefede ele alınarak süreklilik – karışıklık tartışmalarına kadar gidilebilir. Hatta, Itten’ın ileri sürdüğü gibi, zıtlıklar uyum yaratabilir denebilir.”²² Fakat zıtlıklar her zaman uyum sağlamaz. Zıt renklerin birbirleri arasında oluşturdukları uyuma subjektif renk uyumu, birbirleri ile yakın renklerin ve komşu renklerin oluşturduğu uyuma ise objektif renk uyumu denir.

Renkler birbirleri ile ilişkileri açısından J. Itten’a göre yedi farklı zıtlık oluştururlar. Bunlar, yalın zıtlık, yanılıcı zıtlık, miktar zıtlığı, açık – koyu zıtlık, sıcak –

²² Mehmet Z. Saçioğlu, Renge Başlangıç, İstanbul, 1988., s.18.

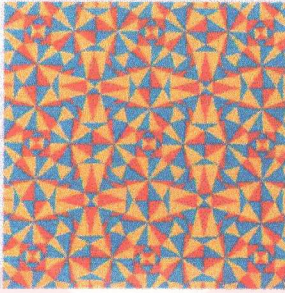
soğuk zıtlık, tamamlayıcı zıtlık, doygunluk (kalite) zıtlığıdır. Bunlardan yalın zıtlık “Contrast of Hue” yani renk çemberindeki renklerin kendi aralarındaki zıtlıklar olarak doğru bir tanımlama sayılabilir. Kalite zıtlığı “Contrast of Saturation” “İtten doygunluk ve kaliteyi renkte aynı nitelikler olarak tercüme edilmiş, hatta bazı yayınlarda “değer” olarak yer almıştır. Saturation’ın sözlük karşılığı doygunluktur. Bir rengin en doygun hali renk tayfindaki halidir. Rengin içine beyaz, siyah, gri veya kendi tamamlayıcısı katılırsa, rengin doygunluğu azalır. Rengin doygunluğu bazı yayınlarda kroma olarak geçer. Ancak “kalite” doygun olma halini yeterince açıklamamaktadır. Çünkü ‘Quality’ sözcüğünün sözlük karşılığı vasf, niteliklerdir. Renginde doygunluğundan başka sıcak – soğuk niteliği, açık – koyu niteliği gibi diğer nitelikleri de vardır. Bu nedenle kalite sözcüğü tek başına doygunluğu tanımlamaktan uzaktır. Kalitenin değer olarak düşünülmesi de başka yarıtlara yol açacaktır. Bir renge beyaz katılarak doygunluğu azaltılırken değeri yükseltilebilir ve siyah katılarak doygunluğu ve değeri birlikte azaltılabilir. Bu da değer ve kalitenin farklı nitelikler olduğunu göstermektedir.”²³ Diğer zıtlıklar ise tercüme olarak uygun kelimelerle yerlerini bulmuşlardır.

3.3.2.3.1. Yalın Zıtlık

Yalın zıtlık diğer renk zıtlıklarına göre en basitidir. Renk çemberi içerisinde oluşan üçlü, dörtlü gibi armonilerin birbirleri ile olan ilişkileridir. (Resim 6 ve 7) Bunların arasında en şiddetli ilişki, üç ana renk arasındaki ilişkidir. Doygunluk derecesi ve ışık değerleri açısından sarı, kırmızı, mavi diğer renklere göre yalın zıtlık açısından en dikkat çekicidir. “Yalın zıtlık güçlü ve enerjik bir gerilim yaratır. Siyah ve beyazda renk olarak bu ilişkiye girebilir ve renklerin dengeli bir birlikteliği sağlanabilir.”²⁴ Hatta yalın zıtlıkta kullanılan renklerin arasında siyah veya beyaz kullanıldığı zaman renklerin etkisi artar.

²³ Mehmet Z. Saçlıoğlu..., a.g.e., 1988., s.19

²⁴ Mehmet Z. Saçlıoğlu..., a.g.e., 1988., s.20

Resim 6- Yalın zıtlık (Üçlü armoni)
Öğrenci Çalışması , 1998.

Resim 7- Yalın Zıtlık (Dörtlü armoni)
Öğrenci Çalışması , 1998.

3.3.2.3.2. Yanıltıcı Zıtlık

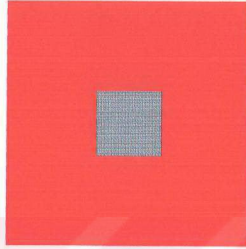
Renklerin yanlarına gelen başka bir renkten etkilenmesi, farklı bir renk olarak görünmesi haline yanıltıcı zıtlık denir.

Bir renge bir süre baktığımızda gözümüz onun tamamlayıcısı olan rengi arar, bulamazsa yaratır. Kırmızı bir karenin ortasına siyah küçük bir kare koyduğumuzda bir süre sonra onu yeşilimsi görürüz. (Resim 8)

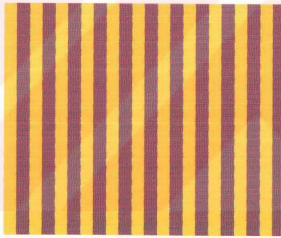
“Biri açık diğeri koyu iki renk yan yana kullanıldığında, renklerin birleştiği alanlarda, koyu tonlu rengin daha açık tonlu olarak titreştiği görülür.”²⁵ Aynı şekilde renkler kendi tamamlayıcı zıt renkleri ile yan yana geldiklerinde de kesişim yerlerinde titreşimler ve parlıtlar oluşur. İşte bu titreşim ve parlıtlar yanıltıcı zıtlık olarak nitelendirilir. (Resim 9) Soğuk – sıcak renkler yan yana geldiklerinde ise birbirlerini

²⁵ Faruk Atalay., Temel Sanat Öğeleri., Anadolu Ün. Yay. No: 769., G.S.F.Yay. No: 5., Eskişehir., 1994., s. 187.

farklı etkilerler. Soğuk renkler sıcak renklerin yanında daha sıcak, sıcak renkler ise soğuk renklerin yanında daha soğuk görünürler. Yanıltıcı zıtlık “renk sapması ile ilgilidir. Renk sapması, bir rengin farklı bir renk yanında farklı olarak algılanışıdır.”²⁶

Resim 8 – Yanıltıcı zıtlık.

Resim 9 – Yanıltıcı zıtlık.

3.3.2.3.3. Miktar Zıtlığı

Bir kompozisyonda iki veya daha çok renk yanyana geldiğinde bu renkler parlaklık, açık – koyu değerleri ve büyüklükleri bakımından birbirlerinden farklı oldukları için biri diğerine göre daha çarpıcı ve göz alıcı olmaktadır. Renklerin yalnız

²⁶ Faruk Atalaycı, a.g.e., 1994., s. 187.

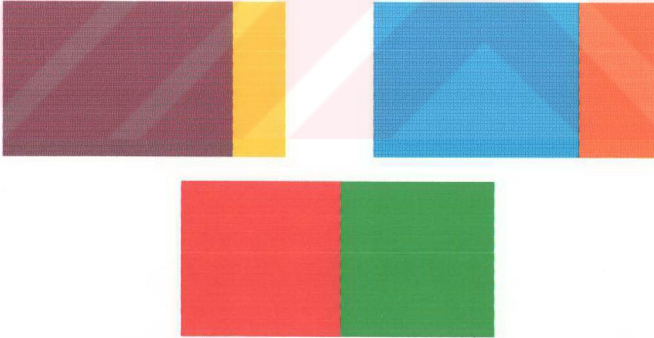
halleri ile yüzeyde ölçülü kullanılması dengeyi sağlar. Bu ölçünün bozulması ise miktar zıtlığıdır.

“Renk miktar zıtlığı konusu, renkler arasındaki uyarı farklarının yüzey olarak dengeleri ile ilgilidir. Beyaz ışığın tayfına baktığımızda sıcak renkler grubunun soğuk renkler grubundan daha uyarıcı olduğunu görürüz. Sıcak renkle soğuk renklere daha açıktır ve bu durumları ile de öne çıkarlar.”²⁷

Goethe, ışık değerleri açısından renkleri sıralamış ve bunun sonucunda renklerin birbirlerine tamamlayıcı zıt renklerle kullanıldıklarında hangi miktarlarda kullanılması gerektiği saptanmıştır. Bu oranlar :

Sarı	:	Mor	-	1/4	:	3/4
Turuncu	:	Mavi	-	1/3	:	2/3
Kırmızı	:	Yeşil	-	1/2	:	1/2

şeklinde. (Resim 10) Yani sarı ile mor bir yüzeyde dengeli bir biçimde kullanılmak isteniyorsa, yüzeyin dörtte üçü mor, dörtte biri ise sarı olmalıdır. Diğer renklerde de aynı şekilde, yüzeyin üçte biri turuncu iken üçte ikisi mavi yada yüzey iki eşit parçaya olarak kırmızı ve yeşile boyanmalıdır ki dengeli bir görünüm sağlansın.

Resim 10 - Miktar Kontrastı.

²⁷ Abdullah Demir., Temel Plastik Sanatlar Eğitimi, Anadolu Ün. Yay No: 576., Açık Öğr. Fak Yay. No: 270., 1993., s. 60.

“Bu dengeler kuramsaldır. Renklerin gücü her ne kadar güç (şiddet) ve miktara bağlıysa da doğada ve plastik sanatlarda renklerin biçimler içinde kullanıldığı düşünülürse, algılamada formların tanışıklık, hacimsallık v.b. niteliklerinde renk algısıyla birleşeceğinden bu miktarlarda değişimler olacağı kaçınılmazdır. Ayrıca, yapılmak istenilen kompozisyondaki özel amaçlar bu oranları tamamen tersinede çevirebilir. Çünkü bu kompozisyonda renk dengesinin yanı sıra biçimlerin dengeside söz konusudur. Dolayısıyla miktar ilişkisi, renklerin ışık şiddetlerine göre miktarlarını dengeli saptayabilmede kuramsal bir öneriden öteye gitmez.”²⁸

3.3.2.3.4. Açık - Koyu Zıtlığı

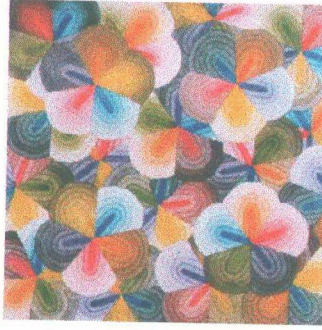
Renklerin birbirleri ile kullanıldıklarında ton değerlerinin arasındaki armoni ve zıtlıktır. En açık renk ve en koyu renk olarak kabul edebileceğimiz, beyaz ve siyah arasında en keskin açık – koyu zıtlığı ortaya çıkar. Diğer renklerde ise sarı ışık değeri açısından en açık renk, mor ise yine aynı nedenden dolayı en koyu renk kabul edilir. Renkler kendi aralarında ışıklılık ve ışsızlık derecelerine ayrılabilmesi gibi, saf renklere beyaz ya da siyah katarak açık – koyu etkisi yaratılabilir. Renklere beyaz katıldığında doygunluğu, siyah katıldığında ise parlaklığı yok olur.

Bir yüzeyde çeşitli büyüklüklerde, çeşitli tonlarda renkler kullanıldığında, ton değerleri arasındaki farklar ve büyüklükler fazlaştıkça zıtlık artar, zıtlık azaldıkça armoni doğar.

“Doygunluk ve parlaklığı yüksek olan renkler birbirleri ile olan ilişkilerinde açık – koyu etkiden çok diğer kontrastlıkları ile öne çıkarlar. Örneğin; turuncu ile mavi, aralarında açık – koyu farkı olmasına karşın, önce tamamlayıcı, sonra da sıcak – soğuk etkileşime girerler. Rengin, beyaza ve siyaha doğru tonunun değişmesi ile iki boyutta üç boyut (hacim) etkisi elde edilir.”²⁹ (Resim 11)

²⁸ Mehmet Z. Saçlıoğlu., a.g.e.,1988., s.33.

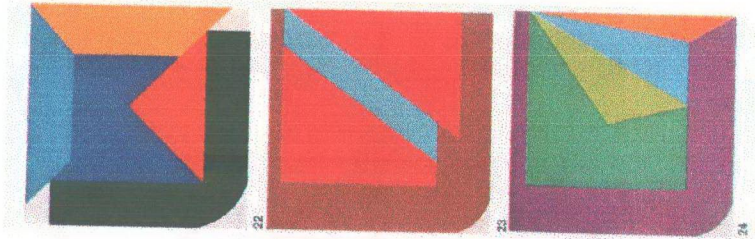
²⁹ Abdullah Demir., a.g.e.,1993., s.43, 44.

Resim 11 – Açık Koyu zıtlığı, Öğrenci çalışması, 1998.

3.3.2.3.5. Sıcak - Soğuk Zıtlığı

Sıcaklık etkisi veren sarı, kırmızı, turuncu, kırmızıturuncu ve sarıturuncu gibi renklerle, soğukluk etkisi veren mavi, yeşil, mor, mavimor ve maviyeşil gibi renklerin arasındaki ilişkiden oluşan zıtlığa sıcak – soğuk zıtlığı denir. Bu renklerin arasında en sıcak renkleri kırmızı ve kırmızıturuncu, en soğuk renkleri ise mavi ve maviyeşildir. Renk doygunluğu ve parlaklığı fazla olan renklerin, az olanlara göre sıcak – soğuk etkisi daha fazladır. Ayrıca, renklerin ton değerleri de bu ilişkiyi etkiler. Sıcak – soğuk etkinin daha iyi olması için ton değerlerinin birbirlerine yakın olması gerekmektedir.

Resim 12- Georg Pfahler., 1972 ., Çalışmalar sıcak – soğuk zıtlığı özelliği taşımaktadır.

Sıcak – soğuk zıtlığında renkler insan üzerinde psikolojik etkiler yapar. Doğada sıcak olarak bildiğimiz nesnelere; güneş veya ateş gibi; sıcak renk olarak tanımladığımız renklerdedirler. “Renkler sıcak – soğuk özellikleri ile, sıcak – soğuk, parlak – mat, şeffaf - kapalı, statik – dinamik, ince – kalın, hafif – ağır, ıslak – kuru gibi değişik etkiler gösterebilir. Sıcak renkler soğuk renklere göre daha önce görünürler, plan oluşturmada renklerin bu özelliğinden yararlanılabilir. Sıcak – soğuk ilişkide renk ışığının zayıflatılması derinlik, uzaklık – yakınlık etkisini daha da artırır.”³⁰

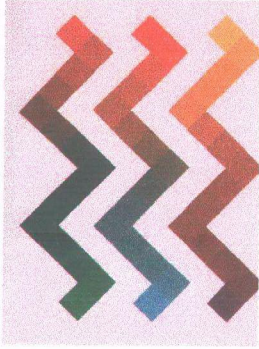
3.3.2.3.6. Tamamlayıcı Zıtlık

Renkler psikolojik etkileri açısından farklılıklar gösterirler ve göz, yüzey üzerinde renklere baktığında, onların yalnız görünümlerinin ters etkilerini yok etmek için, tamamlayıcı renkleri arar. Tamamlayıcı kontrast renklerin ışık değerlerinin eşit olması dengeli kuvvetlendirir.

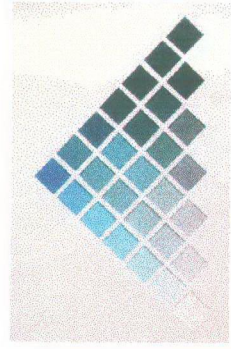
Renk çemberinde karşılıklı gelen renkler birbirlerinin tamamlayıcılarıdır. Sarı – mor, kırmızı – yeşil, turuncu – mavi birbirlerinin tamamlayıcılarıdır. Boya renklerinde tamamlayıcı renkler birleştiğinde nötr griyi, ışık renklerinde ise beyazı oluştururlar. İki tamamlayıcı renk karıştırıldığı zaman birbirlerinin ışık değerlerini kırarlar ve karışım miktarına göre asıl renkleri yok olur. Bunun nedeni ise tamamlayıcı zıt renklerin üç ana rengi taşımaktadır. Sarı – mor da : mor; mavi ve kırmızıdan oluşur, kırmızı – yeşilde : yeşil; sarı ve maviden oluşur, turuncu – mavi: turuncu ; sarı kırmızıdan oluşur. Üç ana rengin eşit karışımı siyaha yakın griyi verir. Tamamlayıcı zıt renklerde nötr griyi. (Resim 13)

Tamamlayıcı zıt renkler aynı zamanda başka zıtlıkları da oluştururlar. Sarı – mor zıtlığı açık – koyu zıtlığını, turuncu – mavi zıtlık sıcak – soğuk zıtlığını en şiddetli biçimde verenlerdir.

³⁰ Abdullah Demir., a.g.e.,1993., s.46.

Resim 13- Örnek tamamlayıcı zıt renklerin geçişleri.
Öğrenci Çalışması, 1998.

Resim 14- Açık - Koyu zıtlığı birbirleri arasındaki geçişler.
Öğrenci Çalışması, 1998.

3.3.2.3.7. Doygunluk (Kalite) Zıtlığı

Bir rengin beyaz ile açılarak veya siyah ile koyulaştırılarak meydana getirilen tonları o rengin çeşitli kaliteleridir. Beyaz ile açılan renklerin ışık değerleri yükselir fakat, doyumluk derecesi söner, soğuklaşır, pastelleşir. Kırmızıya beyaz katıldığında mavileşmeler görülür. Siyah katıldığında renkler matlaşır, kararır, hem ışık değerlerini hem de doyumluklarını yitirirler. Sarıya siyah katıldığında yeşilleşir, kırmızı kahverengiye döner. Bir renge gri katıldığında ise renk donuklaşır ve nötrleşir. Tamamlayıcı renklerde birbirlerini kırarlar. Renkler tamamlayıcıları ile karıştırıldıkça koyu griler ve siyahlar elde edilir. Bu da rengin kalitesini bozar. (Resim 14)

3.3.3. Renk – Biçim İlişkisi

Rengi çevremizde çeşitli formlar ve biçimlerle birlikte görür ve bir anlam yükleriz. “Renk ile biçim arasında bazen uyum, bazen bir çağrışım ve bazen de gerilim vardır. Biçim ve renk birbirlerini karşılıklı olarak şartlandırırlar. Bazı renkler bazı biçimlerle birleşince değerleri kuvvetlenir veya zayıflar.”³¹

İtten ana renkleri kare, üçgen ve daire ile karşılaştırmıştır. Kırmızının ağırlığı ve durgunluğu kare ile, sarının parlaklığı ve çarpıcılığı üçgen ile, mavinin mistikliği ve derinlik etkisi daire ile uyumludur. Ara renklerde turuncu iki kenarı paralel bir dikdörtgen, yeşil köşeleri yuvarlak üçgen, mor ise elips olarak düşünülmüştür.

Renk biçimi ve konuyu anlatmada yardımcı eleman olmuş ve resimde perspektifi destekleyen yardımcı eleman olarak kullanılmıştır.

³¹ Mehmet Özer., Temel Tasarımda “Zıtlık” İlkesi., İ.D.T.Y.O., İstanbul, 1981.

4. TARİH İÇİNDE RENK TEORİLERİ

Renkli ışıklar ve özellikle renkli pigmentlerle çalışmak için, sanatçılar, renkler arasındaki büyük varyasyonların, arzu edilen renklerin eldeki materyallerden nasıl elde edilebileceği ve bu karışımların görsel olarak birbiriyle ilişkisinin nasıl olacağını anlaması için bir iskelet arıyorlardı.

Birkaç sanatçı, tek bir renk modelinden ısrarla çalışmıştır. Böyle teoriler yararlı olabilir ve müzikal bir enstrümandaki skala ve parmak eksersizleri gibi bize, bizim ortamımızın tam potansiyelini hem tanıma hem de kullanmada yardımcı olur.

4.1. Erken Dönem Teorileri

Erken dönem filozof ve fizikçileri ve rengin görünüşü ‘Renk nedir? Ve onları nasıl görürüz?’ sorularına yanıt aradılar ve çevrelerindeki dünyanın açıklamasına yardım etmek için teoriler geliştirdiler. Bunlardan Aristoteles’in fikri özellikle dikkati çekmişti.

4.1.1. Aristoteles

Aristoteles, renkler arasındaki benzerlikleri ‘hemen hemen tüm renklerin genel kaynağı güneş ışığı ve alevin (ateş ışığı) ve hava ve suyun farklı kuvvetlerdeki karışımındadır’. Şeklinde açıkladı ve ‘karanlık ışığın yoksunluğu sebebiyledir’ diye tanımladı. Aristoteles’e göre, renkler arasındaki tüm varyasyonlar karanlık ve ışığın karışımı sonucuydu. Örneğin crimson (koyu kırmızı), belirli miktarda karanlığın alevle veya gün ışığı ile bir kombinasyonuydu.

Aristoteles sonrası birçok yüzyıl boyunca, renkler onun teorilerine göre açıklandı. Gün doğumu ve gün batışında görünen kırmızılardan henüz ayrılan veya yaklaşan gecenin karanlığı ile birlikte beyaz gün ışığının karışımından oluştuğu düşünülmekteydi. Ateşte görünen kırmızı ateşin beyaz ışığı ile dumanın karanlığının bir

karışımıydı. Yeşil, o ışığı daha karartıyordu. Mavi, daha fazla karanlık anlamına geliyordu.

Bu fikirler Aristotates prosedürünü takip etti. O'nun 'De Coloribus' kitabında yazdığı gibi "Biz farklı renklerin orijini hakkında net sonuçlara ulaşacaksak, benzerliklerin gözlenmesi ve deneyimlerimizden elde edeceğimiz veriler gereklidir."³²

4.1.2. Leonardo da Vinci

Daima meraklı, bilime ve sanata olan aşkının bileşimiyle büyük Rönesans sanatçısı Leonardo da Vinci (1452 - 1519) kendi çalışmalarına renk teorilerini de katmıştır. Erken dönem filozofları beyaz ve siyahı renk olarak kabul etmezken, Leonardo sanatçıların temel araçlarından olan ana renkler arasına onları almıştı. Bunlar beyaz, sarı, yeşil, mavi, kırmızı, ve siyahtı. Daha sonra simultane (tamamlayıcı) kontrast olarak bilinen, herbiri yan yana konulduğunda tamamlayıcı renk tonlarının yoğunlaştığının gösterildiği fenomeni gözlemlemiştir.

Leonardo notlarının derlemesinde 1651'de yapılan boyama üzerine bilimsel araştırmalar yapmış, o atmosferdeki mavilik üzerine önemli oranda dikkatini vermiştir. Renk kombinasyonlarının optik etkilerine dikkat çekmesine ilaveten Leonardo, aynı zamanda önemli olan detaylarda alan perspektifi ve gölge etkilerini de tanımlamıştır.

4.1.3. Newton

Leonardo'nun gerçek yaşam durumlarındaki renk fenomeninin dikkatli gözlemlerine karşıt olarak, İngiliz fizikçi Sör Isaac Newton (1642 - 1727) renk teorisini, rengin anlaşılmasında biraz sistematik, mantıklı bir iskelet çıkarmak için, ışığın özelliklerini laboratuvar araştırmalarına çevirmiştir. Newton tüm spektral renklerin

³² Paul Zelanski., Mary Pat Fisher., Color, İkinci Baskı., Prentice Hall, Englewood Cliffs., 1994. S.46.

beyaz ışıktaki var olduğunu, renk ilişkilerini gösteren ilk renk halkasının onlardan yapıldığını açığa çıkarmıştır. Yedi rengin yerleştirilmesi için onun dairesinin parçaları spektrumda birbirinden ayrılmıştır, öyle ki yedi seçimi, yedi ‘Müzik Tonlaması’ (Musical Tones) ve yedi ‘Cennet Dünya’ gibi mistik olarak esas alınmış görünmektedir. O, bunları ‘primer renkler’ olarak isimlendirmiş ve onların en iyi görünümünün renkleri bölen çizgiler arasındaki parçanın kenar kısmında olduğuna dikkat çekmiştir. Newton, renk içinde kendi modelini göstermemiştir, fakat, renk koyuluğunun çemberin dış tarafında en yoğun ve koyu olup merkeze yaklaştığında nispeten beyazlıkla açılma olduğunu hayal etmiştir. Onun renk çemberinin merkezi, ışıktaki tüm renklerin karışımı olan beyazdır.

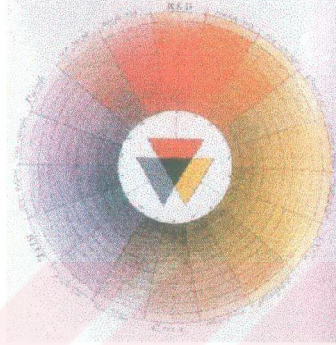
Newton, çemberin karşıt kısımlarında bulunan iki rengin karıştırıldığında sonucun beyaz olmadığına, fakat bazı donuk, solgun ara renklerin elde edildiğine dikkat çekmiştir. O, üç ana (primer) rengin karıştırılması ile beyaz elde edilmesini olasılığını öne sürmüştü fakat deneyleri başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

4.1.4. Moses Harris

Işıktan daha çok pigmentler ile çalışan bir İngiliz entomolog ve gravür sanatçısı Moses Harris, pigmentlerin ilk modelini geliştirmiştir. Bir Fransız yazar, J.C. Le Blon’un, 1731’de tüm renklerin kırmızı, sarı, mavi pigmentlerin karışımına indirgenebileceğini keşfini takiben, Harris teorisinin güzel bir illüstrasyonunu yapmıştır. “O, ‘The Natural System of Colors’ (1766) (Renklerin Doğal Sistemi) kitabında, ‘hand-tinted color’ (el ile yapılmış tonlama) yı detaylı bir renk çarkında sunmuştur.”³³ (Resim 15) Bu çarkın merkezinde, primitifler olarak isimlendirdiği – kırmızı, mavi ve sarı – ki bunlardan tüm diğer renklerin teorik olarak oluşturabileceği 3 ana pigment vardır. Onlardan, sekonder (ikincil) veya bileşik renkler; turuncu, mor ve yeşili elde etmiştir. Primitiflerin ve bileşiklerin karışımı iki ara evrenin oluşumunu sağlamıştır, karışımında

³³ Paul Zelanski., Mary Pat Fisher., a.g.e., 1994., s.48.

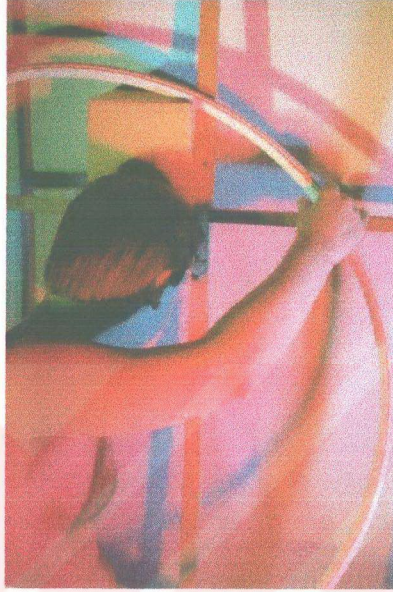
daha az gösterilen renk ilk sırada isimlendirilmiştir. Örneğin, kırmızı - turuncuda, kırmızı renk turuncudan daha fazladır.

Resim 15 – Moses Harris, ‘Doğal renk sistemleri’ kitabındaki renk çemberi, c.1766.

4.1.5. Goethe

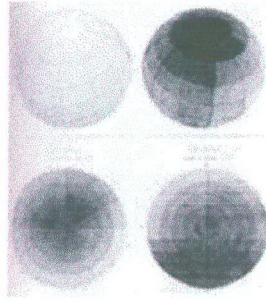
Johann Wolfgang von Goethe (1749 – 1832) renk teorisinin onun şiiirlerinden daha büyük tarihsel önemi olduğu düşünölen büyük Alman şairi, (Theory of Colors) ‘Renklerin Teorisi’ adlı kitabını 1810’da yayınladı. Bu kitapta, hala tartışmalı olan, ışığın fiziğinin Newton teorilerine kuvvetli bir şekilde bağılı kalmış, Aristotles ve Leonardo’nun gözlemci geleneğine dönmüşür. Newton’a karşıt olarak, Goethe ışığın bir görünümünden daha çok, gözde oluşun görsel bir fenomen olarak renk üzerinde durmuştur. Bize, artistlerin ilgisini halen çeken, renkli gölgeler, simültane kontrast ve ardıl kontrast gibi görsel fenomenin aşırı derecede detaylı tanımlamalarını veren Goethe’dır. (Resim 16)

Resim 16- Roger Crossgrove., Renkli gölgeler çalışması,
1987., Fotoğraf.

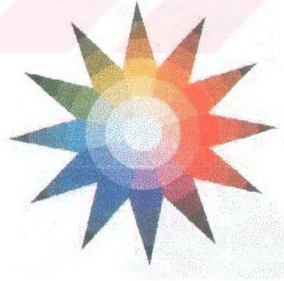
4.1.6. Runge

Goethe'nin 'Farbenlehre' adlı eserini yayınladığı aynı yıl, Alman Ressam Philip Otto Runge (1777 – 1810), rengin üç boyutlu modeli üzerinde ilk teşebbüs olan Renk küresini (Die Farben Hugel) yayınladı. Runge, ekvator çevresinde, yukarda beyaza doğru iki adım, aşağıda siyaha doğru iki adım olarak bölünmüş yoğunluklarla birlikte bir küre olarak renk ilişkilerini göstermiştir. (Resim 17)

Resim 17– Philipp Otto Runge.,
Renk küresi, Hamburg, 1810.Faber Birren koleksiyonu.

150 yıl sonra, Johannes Itten renk sanatının büyük Alman öğretmeni, aynı modeli benimsedi ve düzeltme yaptı. Johannes Itten, 'renk evreninin karakteristik ve çeşit çeşit özelliklerini göstermek için en elverişli' olarak bu modeli düşündü ve benimsedi, yeni ayarlamalar yaptı. Itten, merkezinde üstte yer alan beyaz ve kürenin 12 noktalı yıldız şeklinde açılımı ile bir seferde tüm küreyi gösterdi. (Resim 18)

Resim 18– Johannes Itten, Runge'in renk küresinin
yıldız biçiminde uyarlanması.

4.1.7. Chevreul

Renk ilişkilerinin anlaşılması ve bir sisteme bağlanması konusundaki ilgi 19. yüzyılın erken dönemlerinde öylesine kuvvetliydi ki bu konuya büyük katkısı olacak yazılar kısa zamanda oluştu. Renklerin kontrastı ve Armonisinin Esasları'nın yazarı Michel Eugene Chevreul, meşhur bir kimyacı ve Paris'te Gobelins duvar örtüleri için kullanılan bir boyahanenin yöneticisiydi. Chevreul (1786 – 1889), iyi bir şekilde değerlendirilmiş iki boyutlu bir renk halkası geliştirdi. Sıvı boyalarla yaptığı çalışması, primer olarak kırmızı, sarı ve mavinin seconder (ikincil) olarak turuncu, yeşil ve mor'un doğruluğunu ispatlamıştır. Onun renk sanatına en büyük katkısı, renklerin birbirleri üzerinde görsel etkisini anlatan konular hakkındaki yorumlarıdır.

Simultane kontrast, ardıl kontrast ve optik karışımlarından, renklerin en iyi şekilde nasıl kullanılacağı hakkında, armoninin esasları gibi, belirli bazı öneriler elde etmiştir.

“Chevreul, ‘az kontrastlı renklerin, örneğin bir renk halkası üzerinde birbirine yakın yoğunlukta olan, (analog yoğunluklar) optik olarak karışmaya eğilimli olacaktır, halbuki yüksek derecede kontrast renkler (örneğin renk halkası üzerinde birbirine karşıt bulunan tamamlayıcı renkler) yeterli oranlarda büyük miktarlarda kullanıldığında onların yoğunluklarında herhangi optikal bir değişiklik olmaksızın birbirlerinin daha parlak görünmesini sağlayacaktır’ fikrini belirtmiştir.”³⁴

Karşıt renklerin küçük bölgeleri birlikte sunulursa, diğer taraftan, görsel olarak karışmaya eğilimli olacaktır, ve bu nedenle daha donuk, ayrıntılı renk duygusu yaratacaktır. Bu etki, Chevreul'un yüksek derecede zıtlık veren renklerin büyük, yanyana konulan bölgelerde kullanılmasını, halbuki analog renklerin küçük, yoğunlaştırılmış miktarlarda kullanılmasının en iyi olacağını önermesine yol açmıştır. “O, en karşıt renklerin kontrastı, en çok kabul edilebilir düzeyindedir. ... Tamamlayıcı sınıflandırma diğerlerinden daha üstündür”³⁵ şeklindeki düşüncelerini ifade etmiştir.

³⁴ Paul Zelanski., Mary Pat Fisher., a.g.e., 1994., s.52.

³⁵ Paul Zelanski., Mary Pat Fisher., a.g.e., 1994., s.52.

Analog renk yoğunlukları kullanıldığında, Chevreul anahtar renk yoğunluğunun bir primer (birincil) olduğunda en iyi çalışılan kombinasyonları sıralamıştır.

Chevreul'un kitabı böyle tanımlamalarla doludur. Onlar, Empresyonistler ve Postempresyonistler gibi zamanın bir çok sanatçılarının büyük ilgisine maruz kalmış, bu kişilerin bazıları bilinçli bir şekilde onun uygun renk armonileri için önerilerini takip etmiştir. Monet teorileri reddetmiştir, Pissaro Chevreul'un çalışmalarını okumuş, onun resimlerinde yapmaya çalıştığına intellektüel temeli olmadığını iddia etmiştir.

George Seurat, bununla birlikte, renk teorisi kanunlarını öncelikle el sanatı boyamalarında uygulamaya teşebbüs etmiş ve yaptıklarında sadece Chevreul değil, aynı zamanda onun varisi Ogden Rood'a da itimat etmiştir.

4.1.8. Rood

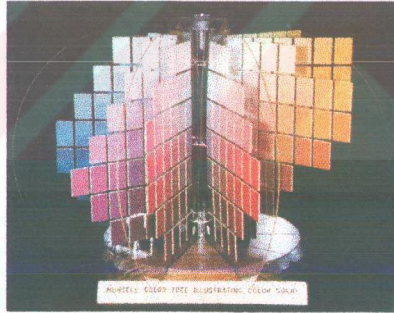
Bir bilim adamı gibi bir sanatçı olarak uğraşan, Amerika'lı Ogden Rood renk optiği hakkında çok sayıda araştırma yaptı. Renk optiğini fiziksel dünyanın kesin gerçeklerinden daha çok 'kendimizde sade bir şekilde varolan bir duyu' olarak ifade etmiştir. Saflık, parlaklık ve renk gibi renkler arasındaki farklılıkları belirleyen üç büyük değişkeni teşhis etmiştir. Çok sayıda dönen diskler ve diğer araçlarla yaptığı özenli çalışmalarında, normalde ışıkların karışımı ile elde edilen parlak karışımların çeşitlerini, optik olarak oluşturmak için, pigment boyalarının karıştırılabileceğini göstermiştir.

Böyle karışımlar, renkli çizgiler veya iki rengin nokta halinde küçük miktarlarda birbirlerine çok yakın belirli bir mesafeden görülmesi, göz tarafından farklı olarak algılanır. Rood, gözlemlerinden yararlanarak zıt renklerin halkasını geliştirmiştir.

4.1.9. Munsell

Rood bütün özenli deneylerine rağmen, kendi kendine ‘bilimsel olarak doğru renk sistemi’ tasarlamadı ve Albert Munsell’e başvurdu. Okul çocuğunun anlayacağı kadar basit yeterlilikte bir sistem tasarlamak için, Rood’un sistem ve metotlarını referans olarak alan Munsell, halen A.B.D., İngiltere, Almanya ve Japonya’da pigment boyaların ayrıntılı tanımlanması için temel olarak kullanılan renk değişimleri standartlarını geliştirmiştir.

Bunlar ilk kez onun “Renk Kayıtları” (Color Notation) adlı kitabında 1905’ te yayınlanmıştır. Munsell renk değişikliklerini açıklamak için üç boyut kullanmıştır. (Resim 19) Açıklama bir fotometre ile ölçülerek her biri eşit adımlarda sınıflandırılmış, ton, değer ve kalite bakımından irdelenmiş renklerden oluşur. Bu boyutlar, renklerin tonlarının farklı adımlarda maksimum kaliteye ulaşmaları için üç boyutlu bir model oluşturur ve aynı zamanda maksimum kalite içerisinde sayısı belli nötr griler de vardır.

Resim 19– Munsell’in renk ağacı

4.2. Johannes Itten

Itten'in teorisi bugün hala kullanılan, öğrenci eğitiminde kolay ve net açıklamalara sahip olan bir teoridir. Uyumlu renkler karışıkları zaman griyi oluşturan renkler olduğunu, renk dairesinde üçgen ve dikdörtgenlerden istenilen uyumlu renklerin kolayca bulunabileceğini göstermektedir. "Kendi öğrencilerine renk uyumunu bu şekilde anlattığını, ancak öğrencilerin karşıt renkleri kullanırken uyumu değil uyumsuzluğu duyumsadıklarını, yeşil-kırmızı, sarı-mor gibi karşıt renklerin birlikteliğinden denge değil dengesizlik, iticilik oluştuğunu söylediklerini anlatmakta, bunun üzerine 'herkes kendine göre bir uyum yaratsın' dediğinde ise çok farklı kişisel sonuçlar çıktığını belirtmektedir. Bu nedenle uyum kavramını öznellikten kurtararak nesnel bir kurama ulaştırmak gerektiğini ileri sürmektedir."³⁶

Itten'a göre uyumlu renkler aynı zamanda tamamlayıcı renklerdir. Uzun bir süre kırmızı bir cisme baktığımızda göz yeşili görmek isteyecektir. Hatta gözümüzü düz beyaz bir yüzeye çevirdiğimizde aynı şekli yeşilimsi renklerde görürüz. Itten, o cisim kırmızı ve yeşil renklerde olsaydı göz bu ilişkiyi tamamlayacağı için böyle bir ihtiyaç duymayacağı şeklinde düşünür.

Itten, aynı zamanda, renk uyumunun sadece karşıt renklerle değil, açık – koyu, sıcak soğuk gibi diğer renk ilişkilerinde de var olabileceğini savunur. Ona göre, aslında renkler uyumsuz ama güzel görünebilir.

Renk zıtlıkları konusunda belirttiğimiz tüm zıtlıklar ya da uyumlar tamamen Itten'in teorilerine bağlı olarak kullanılmıştır. Diğer ülkelerde de sanat eğitiminde aynı şekilde kullanılmaktadır.

³⁶ Mehmet Z. Saçlıoğlu., a.g.e., 1988., s.36,37.

5. ALGILAMA

Çevreden kaynaklanan uyarıcı etkilerin duyu organları ve zihinsel sürece ilişkin olgular yardımıyla kavranması, anlaşılması algı olarak tanımlanmaktadır. Algı, çevresel psikologlar tarafından, sinir sisteminin bir tepkisi olarak ifade edilmekte ve “uyarım - tepki” ilişkisi içinde ele alınmaktadır.

“Algı oluşurken kişi daha önceki deneyim ve bilgilerine yönelik seçimlerde bulunur. Bu bilinçli değildir, ama kişinin geçmiş zihinsel aktivitesine bağlıdır. Böylece algı geçmiş bilgilerin şimdikilerle birleşimi olacaktır. Bu birleşimin doğruluğu ve yapılabirliği, kişilerin zihinsel çalışmalarına bağlıdır. Bu anlamda, algının, kişilere göre değişen bir olgu olduğunu ve çevresinden amacına uygun bilgileri aldığını söyleyebiliriz. Algıda durağanlık ve hareketlilik, algının oluşumunu etkilemektedir. Bu kişi özelliklerine bağlı olmakla birlikte, genel anlamda durağanlık algının kuvvetliliğini, hareketlilik ise azlığını etkiler.”³⁷ Şekiller arasındaki benzerlikler, bütünlük yaratma eğilimleri, sınırlar arasındaki aralık farklılıkları ve renk özellikleri algıyı kolaylaştıran veya zorlaştıran etkenlerdir.

“Psikolojide bilgi, duyum ve algı olmak üzere iki düzeyde işlenir. Duyum ve ışığın parlaklığı, bir ses tonunun perdesi, kahvenin sıcaklığı veya iğne battığında duyduğumuz acı gibi fizyolojik duyumları içerir. Duyumlar yaşantıların hammaddeleridir; ancak, yaşantı sadece bir dizi duyumdan ibaret değildir. Günlük yaşantımızda duyumlarımızı sürekli olarak yorumlama işlemine tabi tutarız. Notalar dizisini melodi olarak, küp şeklinde büyük ve kırmızı bir cisim kırmızı bir ev olarak yorumlarız. Duyumları yorumlama, onları anlamlı hale getirme sürecine algı denir. İnsanlar dünyayı tüm duyu organları yoluyla algırlar; dolayısıyla görsel algı, işitsel algı ve diğerleri gibi her duyuma ilişkin algıları vardır. Ancak, normal hallerde en büyük ağırlığı görsel algılar taşır.”³⁸

³⁷ Gonca Erim., Temel Tasarım içerisinde Yaratıcılık Önemi, Yüksek Lisans Tezi., Bursa, Uludağ Ün. Sosyal Bilimler Ens., 1995., s.51,52.

³⁸ Clifford T. Morgan, Çev: Sirel Karakaş ve diğerleri., Psikolojiye Giriş, Ankara, Meteksan Ltd. Şti., 1993., s.149 - 150.

5.1. Görme

Işığın ve rengin algılanması, göz adını verdiğimiz alıcı organ ile beyin arasındaki mükemmel iletişim sonucunda oluşur. Bir ışık kaynağından gelen veya nesneden yansıyan ışın demeti, ilk önce gözün en önündeki tabaka olan kornea adı verilen saydam yapıdaki kısmi mercek tarafından gözün iç kısmında bulunan lens üzerine yönlendirilir. Lensin en önemli görevi çevresinde bulunan kaslar yardımı ile genişleyip daralarak üzerine gelen ışın demetini gözün en arka kısmında bulunan, renkli görmenin oluştuğu makülaya odaklamaktır. Maküla adını verdiğimiz ağ tabaka birçok katmandan oluşur. Bu katmanların en alt kısmında görme ile ilgili koni ve basil adı verilen yapılar bulunur. Koniler renkli görme ile basiller ise karanlık görme ile sorumludur. Konilerin ucu koni şeklinde sonlanır, genellikle basiller konilere göre daha ince uzundur. Koni veya basilin dış segmentinde ışığa duyarlı fotokimyasal madde vardır. Basillerde bu madde rodopsindir. Konilerde ise rodopsine benzer fakat duyarlılık farkı olan bir madde vardır. Basillerin iç segmenti devamlı olarak yeni rodopsin yapar, bu daha sonra hücre zarının kıvrılarak yeni kıvrımlar (diskler) yaptığı ve rodopsinin takıldığı dış segmentin alt kısmına gider. Her saat yeni diskler yapılır ve bunlarda yeni rodopsini taşıyarak dışarı uca doğru giderler. Diğer yandan konilerde yeni disk oluşumu görünürde yoktur, bununla beraber yeni görme pigmenti dış segment boyunca ilerler. Rodopsin, bir protein ve retinen adlı bir pigmentin birleşmesinden meydana gelmiştir. Işık enerjisi rodopsin tarafından emildiği zaman rodopsin, hemen ayrılmaya başlar. Ayrışma sırasında basiller uyarılır ve uyarılar merkezi sinir sistemine ulaşır. Konilerin renk duyarlı pigmentleri, retinen ve fotopsin birleşimidir. “Renk görme olgusunu açıklamak için birçok teori ortaya atılmıştır, fakat bunların hepsi kırmızı, yeşil ve mavi monokromatik ışıkların değişik kombinasyonlarda karışmasıyla gözün hemen her tonda renkleri tespit etmesine dayanır. Renk görmenin en önemli teorisi ‘Young - Hemholtz’ teorisi olarak bilinir. Bu teoriye göre değişik renklere cevap veren üç ayrı tip koni vardır. Bunlar kırmızı ışığı algılayan koniler, mavi ışığı algılayan koniler ve yeşil ışığı algılayan konilerdir. Bu durum kırmızı ve yeşil ışık gözün içine aynı zamanda ulaştığında bir insanın nasıl sarı renk gördüğünü açıklar. Sarı ışık dalga boyunda, sarı

duyusu olmadığı halde, kırmızı ve yeşil ışığın kırmızı ve yeşil konileri uyarması ile sarı renk görülür. Yeşil, mavi ve kırmızı konilerin eşit olarak uyarılması beyaz görmeyi meydana getirir. Beyaza uyan dalga boyunda ışık yoktur, onun yerine, beyaz spektrumdaki bütün dalga boyundaki ışıkların birleşmesinden meydana gelir.”³⁹

Eğer bir kimse sol gözünün önüne monokromatik yeşil filtre, sağ gözünün önüne monokromatik kırmızı filtre koyarsa görülen cisim sarı olarak ortaya çıkar. Bu renk duyularının birleştirilmesinin beyin tarafından yapıldığını gösteren bir deneysel çalışmadır.

5.2. Görme ve Algılama İlişkisi

Bakmak ile görmek arasında belirgin farklılıklar vardır. Her gün aynı yolda yürürüz ve etrafımıza bakarız ama çevremizdeki her dükkanın ismini veya ne sattığını bilemeyebiliriz, çünkü o dükkanlara sadece bakmışızdır. Eğer dikkat ettiysek, onlarla ilgilendiysek kısacası onları gördüysek mutlaka hatırlarız. Algılamanın temeli görmektir. Görme olmadan algıda olmaz. Çünkü görme olayı direkt olarak beyinle ilgilidir. Verileri beynimize göndermeliyiz ki onları algılayabilelim.

“Göz ışıkla uyarılır. Uyarım, alıcı hücrelerden, sinirsel elektrik enerjisi olarak, beyin zarına iletir. Buna duyum denir. Duyumların ilk beyinsel ürünü ‘imgedir’. İmgeler, zihinsel etkinlikle çok hızlı değerlendirilip, simge veya kavram olarak, görme merkezi hücrelerine, elektromanyetik tanecik olarak kodlanır. Bu ise ‘algısal bilgi’ dir.”⁴⁰

İlk bakışta kesin ve net olarak göz rengi hisseder. Göz rengin özelliğini saptar ve güzelliğinden hoşnut olur, ya da sevmez ve irkilir. Göz, tıpkı damağın yemekten tat aldığı gibi renklerden o denli uyarılır.

³⁹ Arthur C. Guyton., Edit: Aykut Kazancıgil., Fizyoloji., Cilt 3., Güven kitapevi Yay., Ankara., 1978., s.32-33.

⁴⁰ Atalayer, Faruk., a.g.e., 1994., s.11.

“Renk insanı iki yönde etkiler. Bunlar fiziksel ve psikolojik yönlerdir. Açık tonlardaki sıcak renkler, insanı fiziki yönden etkiler. Renkler koyulaştıkça ve hakimiyet oranları çoğaldıkça insanı psikolojik yönden iyi yada kötü etkilemeye başlar. Bu etkilenmeyi birey göz yolu ile algılar. Gözü etkileyen bu renksel unsurlar iyi yönde olsa bile bir süre sonra göz aynı renge bakmaktan rahatsızlık duyar ve çevresinde dinlenebileceği başka renkleri arar. Bu bir nevi beynin renge karşı duyarlılığını gösterir.”⁴¹ Gözün çevresinde başka renkleri araması yoluyla renk zıtlıkları ve uyumları meydana gelir. Sıcak – soğuk, açık – koyu zıtlıkları ve uyumları gibi. Aynı zamanda bir renge uzun süre (1-2 dakika) baktıktan sonra beyaz bir yüzeye bakarsak sürekli baktığımız rengi değil, o rengin tamamlayıcı kontrastı olarak nitelendirebileceğimiz rengi görürüz. Örneğin, kırmızı bir noktaya veya objeye uzun süre baktıktan daha sonra beyaz bir yüzeye gözümüzü çevirdiğimizde yeşil rengi görürüz.

Renklerin yanıltıcı özellikleri cisimlerin hacimselliklerini farklı algılamamıza da neden olur. “Sıcak renkli eşyaların daha yakında ve olduğundan daha büyük, buna karşı soğuk renkli cisimlerin uzakta ve daha küçük görünmeleri, hacimler üzerinde etkilerini gösterir. Bir hacimde duvarlar sıcak renklerle boyanırsa içerde oturan bir insana bu duvar olduğundan daha yakın görüneceğinden; bu hacim olduğundan daha küçük görünür. Bunun tersi olarak duvarları soğuk renklere boyanmış olan hacimler daha geniş görünürler. Eğer bir hacmin tavanı sıcak renklere ve bunların koyu tonlarına boyanırsa; tavan daha yakın görüneceğinden alçak ve basık bir hacim görüntüsü oluşur. Soğuk renklere ve bunların açık tonlarına boyanmış tavan ise bu hacmi daha yüksek gösterir.”⁴²

Bu yanılgı rengi algılama yolu ile beynimizde oluşur. Görme duyumuz olmadan rengi beynimize iletemeyeceğimiz gibi onu algılamamızda mümkün olmaz. Bu algı yanılgısı özelliğini en çok sanatçılar kullanmaktadırlar. Yaptıkları resimlerde sıcak – soğuk veya açık – koyu ilişkisini kullanarak kişide uzaklık veya yakınlık hissini ve hacimselliği rahatlıkla sağlamaktadırlar.

⁴¹ Ümit Yılmaz., a.g.e., 1991., s.15-16.

⁴² Hulusi Güngör.,Temel Tasar., Afa Matbaa., 2.Baskı., İstanbul.,1983., s.36

5.3. Renk Algılamaları

“Rengi algılamak, görme metodunun heyecanla ilgili tek ve güçlü kısmıdır. Renge karşı tepkilerimiz çoğu zaman kesin ve anidir. Bazı renklerin bizde heyecan uyandırdığı daha başka deneyleri de hatırlarız.”⁴³ Aynı renkler kişilere, şartlara ve bulunduğu ortama göre farklı anlamlar taşıyabilir. Örneğin kırmızı hem sıcaklık hem de şiddet hisleri verir. Kimisine göre aşk ve sevgi, kimisine göre ise kan ve nefreti çağırır. (Bakınız. Renk testleri.)

“Renklerle tonlarının sayısı, çeşitlenme ve birleşme imkanları sonsuz olduğundan sanatçının renkten yararlanarak yaratabileceği izlenimler dizisi de aynı derecede geniştir. Rengi zengin bir ifade haline koyan sebep ve tesirlerdeki çeşitlilik aynı zamanda bizim renk alışkanlığımızı da, gördüğümüzü kesinlikle tanımlamamızı da güçleştirir. Böyle olduğu için rengin değişik niteliklerini bir sisteme bağlamak üzere yapmış olduğumuz algılama deneyleri ve algılanan tonlar arasında kurduğumuz bağıntılar belli şemalar halinde ifadelendirilmiştir. Renk yapısı ve algılama hakkındaki bilgimiz, tepkilerimizin gözlemlenmesinden elde edilen bilgilerin toplamını aşmaz.”⁴⁴ (Bakınız. Renk testleri.)

Renk ayırımın belirlenmesi ve bunların ayırımında en büyük rol zıtlıklardadır. Zıtlıklar uyumu sağladığı gibi, farklı kullanımlarla algıyı da kuvvetlendirir. Sıcak – soğuk zıtlık, açık – koyu zıtlık, yanıtıcı zıtlık, kalite zıtlığı algıyı kuvvetlendirenlerin arasında en şiddetlileridir.

5.3.1. Yaş Gruplarına Göre Renk Algılamaları

Renk algılaması, farklı yaşlardaki kişiler üzerinde irdelendiğinde belli yaş grupları arasında belirgin farklılıklar olduğu gözlemlenmektedir. Küçük yaş grubu

⁴³ Bates Lowry., Çev: Necla Yurtsever, Zahir Güvemli., Sanatı Görmek, Türkiye İş Bankası Kültür Yay.No: 119., İstanbul., 1972., s. 53.

⁴⁴ Bates Lowry., Çev: Necla Yurtsever, Zahir Güvemli., a.g.e., 1972., s. 53.

(0 – 6 yaş) çocukların oyuncak ve giysileri genellikle canlı renklerdir. Küçük yaş grubu çocuklarının dikkatleri kısa sürelidir. Yani bir objeye yada olaya kısa süre dikkatini verir. Saf ve ışık değeri bakımından katışıksız renklerdeki objeler onların dikkatlerini daha uzun süreye çıkartmaya yarar. Özellikle en canlı ve sıcak renk kırmızı çoğu küçük yaş grubu çocuğunun tercih ettiği bir renktir.

Yeni doğmuş bebeklerin görme duyuları da tam gelişmemiştir. Canlı renklerin seçimindeki bir başka etkende bu renkleri görmelerin daha kolay olmasıdır.

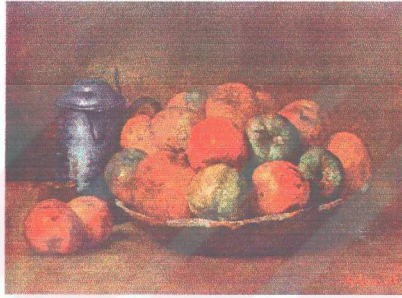
Bluğ çağlarında kişiler ruhsal olarak çeşitli çelişkilerle dolu olduğu için pastel renkleri tercih edebilirler. Fakat bu çağ kişilik bulma çağıdır ve canlı renklerde seçilebilir.

Daha ileriki yıllarda kişiler yavaş yavaş daha pastel renklere meyilli olurlar. Bu yaşlarda bazen kişiler canlı renkleri özler ve tercih ederler, ama bu canlılık genellikle gençlikteki kadar olmaz. Yaş ilerledikçe gerek çevre koşulları gerekse yaşın getirdiği özelliklerden dolayı genel olarak tercih edilen renkler kahverengi, siyah, lacivert ve gri tonları gibi koyu renklerdir.

Her yaşın kendine göre güzelliği olduğu gibi her renginde ayrı bir güzelliği vardır. Aslında renkleri yaşlara göre düşünmeden özgürce kullanabilmek ve o renkleri yaşayabilmek gerekmektedir. Tıpkı kırsal kesimdeki gibi. Her nedense bu renk tercihlerindeki belli kısıtlamalar sadece şehirlerde vardır. Kırsal kesimde ninelerimizin insanı imrendiren renk kullanımları, koyu renkler arasına canlılık katmaktadır.

6. RENK PERSPEKTİFİ

Renkler kendi tonları ve ışık değerleri açısından derinlik etkisi yaratırlar. Sıcak renkler daha önde soğuk renkler daha arkada görünürler. Örneğin, kırmızı renk bir tabloda kullanıldığında ileri doğru fırlamış gibi görünürken, mavi renk geriye gider. Işık değeri, yüksek renklerle birlikte parlak renklerde göze daha yakın görünürler. (Resim20)

Resim 20 - Gustave Courbet., Nattürmort: Elma ve Narlar. 1871.

“Nesneler bizden uzaklaştıkça, araya giren hava tabakası nedeniyle giderek daha silik, donuk görünürler. Havanın bileşiminde bulunan toz, is, buhar arttıkça bu silikleşme, donuklaşma daha belirginleşir. Nesnelerin hem rengi, hem biçimi gözden uzaklaştıkça niteliğini yitirir. Bu olay resimde, planları yaratır. Özellikle geniş perspektifli konuların renklendirilmesinde bu planlar derinlik etkisi sağlar. Konunun açık ve net olarak görüldüğü göze en yakın yerler birinci planı, uzakta olanlar ikinci planı oluşturur. Bu planları belirtmek için birinci plandan geriye doğru renkler giderek hafifletilir, grileştirilir.”⁴⁵

⁴⁵ Scrap Etike., Resimde Temel Renk Bilgisi, Mesleki ve Teknik Öğretim Dergisi, Aralık, 1981. Sayı.346. s. 35.

Renk perspektifinin güncel yaşamda ve mimaride kullanımına da rastlarız. Bir odanın duvarlarının daha uzakta veya küçük bir odanın bizlere daha geniş görünmesini istiyorsak açık renklere, eğer mekan haddinden fazla büyükse ve biz onu daha küçük görünmesini istiyorsak koyu renklere boyamamız yeterlidir. Bir başka güncel örnek vermek gerekirse, koyu renkler kişileri zayıf gösterir. Bu nedendir ki kilolu insanlar genellikle koyu renkleri, en çok siyahı tercih ederler. Zayıf insanların, zayıf ya da şişman görünme gibi bir kaygıları olmadığı için her rengi rahatlıkla giyerler.

6.1. Rengin Psikolojik Etkileri

Renklerin insan ruhu üzerindeki etkileri kesinlikle inkar edilemez. Pembe veya kara dünya tabirleri insanın ruh haline göre tanımlanmaktadır. Hatta renklerle bazı hastalıkların tedavisi yapıldığı bilinmektedir.

Renklerin bizi duygusal olarak etkilediği evrensel olarak kabul edilmiştir. Parlak kırmızılar, turuncular ve sarılar bizi kışkırtmaya eğilimliyken maviler ve yeşiller sıklıkla bizim daha sakin hissetmemize sebep olur. Renkler bu nedenle duyguları ifade etmek ve hatta onları açığa çıkarmak için kullanılabilir.

Bizler ateşin renkleri (kırmızı, sarı, turuncu) ile arkadaşlık ederiz. Bu bir dikkat çekici konu başlığı değildir. Fizyolojik araştırmalar, kırmızı ışık altında, kan basıncımızın arttığına, daha fazla soluduğumuza, gerçekten vücut ısımızı hafifçe arttıran adrenalinin daha fazla salındığına işaret etmektedir. Sarılar ve turuncular kuvvetli kırmızılardan olduğu kadar sıcak olmamasına rağmen benzer bir etkiye sahiptir.

Rengin psikolojik etkilerini fark eden hastane yetkilileri morali bozuk hastalar için, dekorasyonlarında kırmızı, pembe ve turuncu kullanımına yönelmişler, aşırı heyecanlı olan hastaları da mavi ve yeşilin tonları ile yatıştırmayı denemişlerdir. “Renklerle bazı hastalıklar tedavi edildiği gibi bazı memleketlerde renk işkencelerinin yapılmakta olduğu duyulmuş hadiselerdendir.”⁴⁶

⁴⁶ Ercüment Kalmık, Renklerin Armoni Sistemleri, Cumhuriyet Matbaası., İstanbul., 1950., s.38.

Kırmızı, dikkat çekici, dinamik ve tahrik edici bir renktir. Ateş unsurudur, adrenalin salgısını artırır, sınırları uyarır, kan dolaşımını hızlandırır. Tedavi amaçlı kullanıldığında dikkatli olunmalıdır. Kırmızı aynı zamanda aşkın rengidir ve neşe, samimiyet, hoşlanma hissi uyandırır.

Turuncu, dinamik bir renk olup, sıcaklığı, hareketi ve yaşama kudretini anlatır. Duyguları canlandırır ve genellikle mutluluk ve neşe verir. İnsanlar üzerinde adale kramplarını ve spazmlarını giderici etkisi vardır.

Sarı, aydınlık bir renktir, parlak, sempati ve neşe verir. Melankoli ve karamsarlık hallerinden kurtarır; akıl ve mantığın rengidir. Sarı, kasların içinde enerji oluşumuna sebep olur, yeteri kadar kullanıldığında sindirim sistemi üzerinde olumlu etkisi vardır. Sarı aynı zamanda deri için faydalıdır ve parazitlerden kurtarır.

Yeşil, insanın tabiat özlemini giderir. Kişiyi gençleştiren, serin ve taze bir etkisi vardır. Fiziki yorgunluğu giderir. Yeşil, tıpkı bir antiseptik gibidir, insanı dinlendirir, hastalık, yorgunluk ve umutsuzluk duygularından uzaklaştırır.

Mavi, soğuk, sakin, berrak bir renktir. İnsanlarda, düşünme, karar verme ve yaratıcı fikirlerin doğmasına sebep verir. Çivit mavisi soğukkanlılık kazandırır. Mor, elde edilmesi zor ve pahalı bir renk olmasından dolayı, tarihte sadece asillerin kullandığı ve asil olarak tabir edilen bir renktir. Kimilerince asaleti, kimilerince keder ve hüzün ifade eder. Mor, cinnet durumlarında iyi ve sakinleştiricidir.

Nötr renklerden; beyaz, saflık, doğruluk ve temizliği; siyah, ağırlık, ciddiyet, keder, ölüm, korkuyu; gri, ağırbaşlılık ve olgunluk ifade eder.

6.2. Halkın Renk Yoluyla Algılaması

“Renk hayatımızda büyük rol oynar. Doğa, aralıksız olarak bize farklı farklı renk dereceleri sunmaktadır. Açık mavi bir gök moralimizi yükseltebilir ve koyu bulutlarla kaplı bir gök keyfimizi kaçırıp, keder duymamıza neden olabilir. Güneş ışığı çoğumuza

sevinç verir; yılın her mevsimi değişik renklere sahiptir.”⁴⁷ Her rengin tüm insanlar üzerindeki etkisinin aynı olması beklenemez. Bu etkiler toplumdan topluma, kültürden kültüre ve kişilik yapılarına göre değişiklikler gösterir. Fakat, toplumlara göre genellemeler yapmak tabii ki mümkündür.

Bazı dinlerde renkler etkilerine göre sembolleşmiştir. Örneğin, sarı renk Çinliler ve aynı zamanda hristiyanlar tarafından kutsal sayılmaktadır. İslamiyet’in rengi ise yeşil olarak bilinir.

“Osmanlı tarihini incelediğimizde Lale Devri’nin rengi insanı rahatlatan, psikolojik huzura yaklaştıran yeşil ve mavinin tonlarında toplanır. Kanuni Sultan Süleyman devrinin renk uyumları incelendiğinde insanı harekete iten kırmızı gibi aktif renklerin hakimiyeti görülür.”⁴⁸ Lale devrinde insanlar barış ve eğlenceyi yeğlerken Kanuni Sultan Süleyman Devrinde fetih yapma isteği her iki dönemin renk tercihlerinde açıkça görülmektedir.

“Çok eski zamanlardan kalma el yazmaları, Hindistan, Çin, Mısır’daki şifacı rahiplerin, insanın yedi katlı doğası ve güneş tayfının yedili bölünmesi arasındaki bağlantıyı temel almış kendi içinde bir bütünlüğü olan bir renk bilimi sistemleri olduğunu göstermektedir.”⁴⁹

Eski Mısırlıların bıraktıkları eserlerde rengin mimarideki etkisini görmekteyiz. Mısırlılar mimaride sarı, kırmızı, mavi üçlüsü ile en fazla dört, beş renk kullanmışlardır. “Yunanlılar da renk armonilerini Mısırlıların kullandığı sarı, kırmızı, mavi üçlüsünden çıkarmışlardır. Ve bu renklere mermerin beyazlığını, sarı ve beyaz yaldızı da katarak tesirlerini arttırmışlardır.”⁵⁰ Mezopotamya’da ise eski Babil harabelerinin elde kalan parçalarında altın renkli sarının hakim olduğu ve yanında turkuaz kullanıldığını görürüz.

Birbirleri ile ilk kez karşılaşan insanları etkileyen giysiler ve renkleri de toplumlar arası farklılıklar yaşamıştır. Günümüzde birçok toplum mutluluk (gelinlik)

⁴⁷ Mary Anderson., çev: Aron Küçükatalon., Renklerle Tedavi, Ruh ve Madde Yay., İstanbul., 1991., s.69.

⁴⁸ Ümit Yılmaz., a.g.e., 1991., s.11.

⁴⁹ Mary Anderson., çev: Aron Küçükatalon., a.g.e., 1991.,s.13.

⁵⁰ Ercüment Kalmuk., a.g.e., 1950., s.44.

rengini beyaz, matem rengini siyah olarak seçerken; Çin’de bunun tam tersi görülmektedir.

Toplumlar rengi içlerinde öyle derin yaşamaktadırlar ki halılarında, kilimlerinde, çoraplarında, kumaşlarında, tablolarında her zaman kendilerine has ve hatta belli semboller taşıyan renkler kullanmışlardır. Örneğin kırmızı renk her ne kadar dinamik ve tahrik edici bir renk olsa da; bazı milletlerde yurtseverlik duygularını kamçılayan renk olarak kabul edilir.

“Bugüne kadar çini pişirenlerin, kilim dokuyanların, halı örenlerin, çeşitli oymalar, kakmalar yapanların, gergef işleyenlerin adı ressama, sanatçıya, dahiye çıkmamıştır. Renge layık olduğu değeri veren ressamdan çok bunlar olmuştur.”⁵¹ İşte halkın dili, bu kilimlerde, çoraplarda, halılarda, çinilerde, yazmalarda saklıdır. Halı dokuyanlar, kumaş dokuyanlar sayamayacağımız kadar çok renk ismi verirler bizlere. “Köy Enstitülerinde halı usta öğreticisi olarak görevlendirilen yaşlı bir köylü bayanın 400 kadar renk çeşidini Türkçe adlarıyla sayabildiği saptanmıştır.”⁵² Yöreye göre gök mavisi gibi değişen adlarla bir sürü mavi, sarı, kırmızı bilirler. Günümüz teknolojisinde bizlerde bilgisayarlar sayesinde binlerce renk bulabiliyoruz. Ama artık onları isimlendiremiyoruz, numaralandırarak buluyoruz.

Adını Türk toplumundan alan Türk mavisi yani turkuaz (türkuaz) gibi adını başka toplumlardan alan bir renge daha rastlamadım. Ayrıca birçok renk anlam açısında olumsuzluklarla yüklü olmasına rağmen kişiler tarafından kullanılmakta ve tercih edilmektedir.

“Kara talih, dünyayı toz pembe görmek, kara gün, herşeyi kırmızı görmek, sararıp solmak, cennet gibi yemyeşil, kapkara zindan gibi, pırıl pırıl renkli”⁵³ gibi günlük dilde kullandığımız sözcükler, renklere renk dışında anlamlar yüklemiştir. “Kızlar kadınlar hayallerini, özlemlerini, renklerle çoraplara, kilimlere, çevrelere

⁵¹ Bedri Rahmi Eyüboğlu., Resme Başlarken., Ankara., 1986., s. 429, 430.

⁵² 1950 – İsmail Hakkı Tonguç’tan Mustafa Asher aktarmıştır.

⁵³ Mustafa Asher., Ders Notları.

işlemişler. Renkleri sembol gibi kullanıp bazı durumları daha kıvrak ve daha sanatlı anlatmışlardır.”⁵⁴

6.2.1. Sanatçının Renk Algılaması

Sanatçı sanatını icra ederken bilgilerini, gözlemlerini, deneyimlerini, düşüncelerini dünya ile ilişkilerini kullanır. Bütün bunları ifade edebilmesi için ona gerekli olan araçlardan biri renktir. “Renk, sanatçının duygularını evrensel bir dile dönüştüren olgudur. Bunun içinde resim sanatının vazgeçilmez bir unsurudur. Matisse’e göre rengin görevi ressam tarafından duyulan coşturucu dramı seyircilerin duygularına aktarmaktır. Manet’e göre ise renk, bir zevk ve duygu işidir.”⁵⁵

Amaç, renkleri gelişigüzel sıralamak değil renkleri kullanarak duygularını en iyi biçimde ifade etmektir. Duygularını renklerle ifade eden en iyi sanatçılardan biri Van Gogh’tur. “Gözü kamaştırıcı renkleri Van Gogh, güneş etkilerini verebilmek için kullanıyordu.”⁵⁶ Kırmızı için Van Gogh ‘Gece Kahvesi’ adlı eserinde şöyle yazmıştır; ““Bir kahvenin duvarlarını öyle bir kırmızı ve öyle bir yeşile boyamak gerekir ki, insan burada rahatça katil olabilsin.” Matisse ise “bana bir hastanenin duvarlarını boyatsalar, hastaların bütün dertlerini gideremem ama iyileşme dönemini bir parça kısaltmayı garanti ederim.”⁵⁷ demiştir. Sanatçılar bu sözleriyle renklerin insanlar üzerindeki olumlu ve olumsuz etkisini dile getirmişlerdir.

Van Gogh resimlerinde renkleri parlak ve kuvvetli kontrastlıklarla kullanmıştır. “Işığın arayan bir heyecan gerilimi, derinden derine hissedilir. Çok subjektif olmasına rağmen, sezgisi ile renk dilini keşfedebilmiş bir sanatçıdır.”⁵⁸

Bazı sanat tarihçileri tarafından soyut resmin kurucusu kabul edilen Vasily Vasilevich Kandinsky ‘Sanatta tinsellik Üstüne’ adlı kitabında renklerin anlamlarını

⁵⁴ Mustafa Asher., Ders Notları.

⁵⁵ Ümit Yılmaz., a.g.e., 1991., s.13.

⁵⁶ Bedri Rahmi Eyüboğlu., a.g.e., 1986., s.486.

⁵⁷ Bedri Rahmi Eyüboğlu., a.g.e., 1986., s.424.

⁵⁸ Nuri Temizsoylu., a.g.e., 1987., s.52.

yazmıştır. “Yeşili ruhun sığındığı renk, kırmızıyı arzuların cenkleştiği alan, maviyi sessizliğin dünyası ve/ya da bir orgun tanrısal sesi olarak tanımlamış, sarıyı ise bir trompetin dünyayla ilgili saldırgan sesine benzetmiştir.”⁵⁹

Sanatçılar algı yanılgılarından da faydalanırlar. Derinlik hissini vermek, hacımsal resimler yapmak için renklerin insan üzerindeki algı yanılgıları kullanılmaktadır. Renk zıtlıkları ve uyumları gibi.

Günümüzde sanatçılar bilgisayar teknolojisini de kullanarak resimler yapmakta ve buna bağlı olarak sonsuz renk alternatiflerini resimlerinde oluşturmaktadırlar. Hatta üç boyutlu - sanal görüntülerle sanatlarını icra etmektedirler. Ama renk şimdi daha çok alternatifleri olan ve vazgeçilmezliğini koruyan bir elemandır.

6.2.2. Diğer alanlarda Renk

Renk aslında insan yaşamının her yerinde ve her zaman vardır. Dünya renklerle doludur. Sadece evren gri ve siyahlara sahiptir. İnsanlar bu dünya üzerinde yaşamaktadırlar ve bu dünyadaki renkler onları etkilenmektedir. Bunların arasında ise en çok yaşadıkları ortam ve mekanlar yer alır.

Mekan içlerinde “bir odadaki yapı bünyesi ile ilgili düşey ve yatay çizgilerin renklerle daha belirgin hale getirilmesi hacim görünüşüne etki yapar.”⁶⁰ “Niçin evlerimizin duvarları beyazdır?” diye sormuş Sayın Bedri Rahmi Eyüboğlu. Beyazdır ya da açık renge boyanmıştır. Çünkü açık renk mekanı daha geniş gösterir, insana ferahlık hissi verir. Göz açık rengi daha uzaktaymış gibi görür. Günümüz dekoratörleri açık renk ile birlikte koyu renkleri de tercih ediyorlar. Bordolar, sarılar, yeşiller oda duvarlarında yer alıyor. Hatta bir odanın bir duvarı daha yakın görünmesi için koyu tonda bir renge, diğer duvarı ise daha uzak görünmesi için açık bir renge boyuyorlar.

⁵⁹ Önder Şenyapılı., Gözle Algılanan Sanatlarda Renk (3). Hem Somut, Hem Soyut bir Araç., Makale., Antik Dekor Dergisi., İstanbul., 1995., s.30.

⁶⁰ Hulusi Güngör., Temel Tasar., Afa Matbaa., 2.Baskı., İstanbul., 1983., s.36.

Yaşamınızda renklerin diğer etkileri ise tüketim alanındadır. Tüketim mamullerinin renkleri insanları etkiler ve o malı tercih nedeni olabilir.

Reklam sektöründe renk bir ürünün satışını etkiler. Ambalaj açısında düşünürsek, rengi iyi seçilmiş bir ambalaj, kişilerin dikkatini rahatlıkla çeker, ürünün içeriği hakkında bilgi verir. Örneğin, sarı zehiri sembolize ettiği için böcek ilaçlarının ambalajlarında genellikle sarı renk tercih edilir. Ya da mavi ve yeşil ferahlıktır, temizliktir. Böylece çamaşır deterjanı kutularında sıkça mavi ve yeşil renklere rastlarız. Ayrıca renk “ambalajın kendini dükkanda tanıtmasını sağlar, ambalajı bellekte tutturur, yazıların okunmasına yardımcıdır, optik efektler yapar, olumlu izlenimler doğurmada etkindir. Duygusal istek doğurur, kullanışa uygunluk ve kullanma yerinde beğenilme sağlar, güven duygusu uyandırır, inandırır.”⁶¹

Kısaca renkler var olmasaydı insan yaşamı bu kadar canlı ve hareketli olmazdı. Bu nedenden dolayı renklerle yaşadığımızı sevinmeliyiz.

⁶¹ Mustafa Aslıer., Ders Notları.

7. RENK ALGILAMALARI VE PSİKOLOJİK ETKİLERİ ÜZERİNE TESTLER

Toplumun renk hakkındaki düşüncelerini ortaya çıkartmak için örnek grup olarak Üniversite birinci sınıf öğrencileri seçilmiştir. Türk halkının genel yapısına ulaşabilmek için değişik bölgelerdeki altı üniversitede elliser öğrenci örnek grup olarak belirlenmiştir. Bunlar:

Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi – Bursa

Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi – İstanbul

Gazi Üniversitesi, Eğitim Fakültesi – Ankara

Abant İzzet Baysan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi – Bolu

Selçuk Üniversitesi, Eğitim Fakültesi – Konya

Mustafa Kemal Üniversitesi, Eğitim Fakültesi - Hatay

Bu test Lüscher'in renk testi örnek alınarak yapılmış, Türk toplumuna uyarlanarak hazırlanmıştır. Arizona State Üniversitesi'nde suluboya sınıfında benzer test, o bölge halkı için uygulanmış ve oradan örnek alınmıştır. Tercih olarak onyedi çeşit renk sunulan testte, sorular iki grup halinde düzenlenmiş, ilk bölümde en çok tercih edilen ilk iki rengin yazılması istenmiştir. İkinci grupta ise bu sorularda belirtilen renklerin cinsiyet, yaş ve kişilik özellikleri yönünden etkilenip etkilenmediği belirlenmeye çalışılmıştır. (Ek - 1)

Ayrıca öğrencilere, çevremizin anlaşılmasında bize yardımcı olan renkler, bu renklerin bize nasıl rehberlik ettiğini ve bizi nasıl etkilediğini belirlemek için 'Çevremizdeki Renk Kodlaması' adlı ayrı bir sayfa düzenlenmiştir. Bu sayfada öğrenciler beyaz, sarı, kırmızı, yeşil, mavi, turuncu, kahverengi ve siyahtan oluşan sekiz renk hakkında gözlemlerini ve bilgilerini yazmışlardır. Ayrıca onlara diğer renkler şeklinde açıklamak istedikleri başka renk varsa yazma fırsatı verilmiştir. (Ek - 2)

7.1. Üniversite 1. Sınıf Öğrencilerine Uygulanan Renk Testi Sonuçları

İlk bölümdeki test sonuçları beş alt başlıkta değerlendirilmiştir.

7.1.1. Genel Sonuçlar

Toplam üç yüz öğrenci tarafından cevaplanan renk testi bir bütün olarak değerlendirildiğinde, her soru için en çok tercih edilen renkler sırası ile aşağıda yazılmıştır:

1. En çok sevilen iki renk : Siyah ve mavi
2. En az sevilen iki renk : Mor ve sarı yıldız
3. Ölümü düşündüren renkler : Siyah ve beyaz
4. Yaşadıkları şehrin renkleri : Yeşil ve gri
5. Mutluluğun renkleri : Pembe ve mavi
6. Çocukluk çağını sembolize eden renkler : Kırmızı ve mavi
7. Gençlik çağını sembolize eden renk : Mavi
8. Erişkin çağın sembol rengi : Kahverengi
9. Yaşlılığın sembolü : Siyah
10. Vücudumuzdaki ağrıların sembolleri : Kırmızı ve siyah
11. Günlük yaşam içerisinde algılamayı ve dünyanın anlaşılmasını belirleyen iki renk: Mavi ve yeşil

Birinci sorunun cevabı olarak en çok sevilen renklerde ilk tercihler arasında 74 kişinin siyah yanıtına karşılık 70 kişi kırmızı yanıtını da vermiştir. İkinci tercihlerde ise 69 mavi yanıtı ve ona en yakın 56 siyah yanıtı bulunmaktadır. Bu durumda siyah renk en çok sevilen renkler arasında başta gelmektedir. Halbuki üçüncü ve dokuzuncu sorularda, yani ölümün rengi ve yaşlılığın rengi sorulduğunda yine başta siyah yer almaktadır. Üçüncü soruda 181 kişi, dokuzuncu soruda ise 97 kişi siyah yanıtını

vermiştir. Bu kadar olumsuz duygular taşıyan renk yine de en çok sevilen renk seçilmiştir.

Geçmişte asaletin rengi olan, kaftanları süsleyen mor 70 kişinin ve sırmalarda ki sarı yıldız 62 kişinin yanıtları ile en az sevilen renk olarak tercih edilmiştir.

Büyük şehirlerde ki hava kirliliği olumsuzluğu öğrencileri yaşadıkları şehrin rengini çok fazla etkilememiş. Çünkü 128 kişi bu soruyu yeşil olarak tanımlamış ve ilk tercihte sadece 63 kişi, ikinci tercihte ise 48 kişi gri yanıtını vermiştir.

Beşinci soru olan mutluluğun renginde ise 79 pembe, 56 mavi yanıtı ile doğru bir tanımlama olduğu inancındayım.

Altıncı soruda çocukluk çağı renkleri ilk tercih olarak 97 kişi tarafından kırmızı, 82 kişi tarafından pembe olarak yazılmıştır. İkinci tercihte ise 77 kişi mavi yanıtını verirken 72 kişi ise sarı yanıtını vermiştir.

Gençlik çağı ilk ve ikinci tercihlerin her ikisinde de, birinde 83 diğerinde 57 kişinin çoğunluk oluşturması ile mavi olarak belirlenmiştir.

Erişkinlik ise 87 kişinin ilk tercihte, 46 kişinin ikinci tercihte kahverengi denmesi ile bu renk kabul edilmiş. Fakat 46 kişi ikinci tercihte gri rengi de yazmıştır.

Vücudumuzun ağırları ilk tercihte 74 kırmızı ve 69 siyah olarak yanıtlanmış, ikinci tercihte ise 53 kişi siyah olarak yazmıştır. Bu sorunun yanıtı bence kırmızı olarak daha doğrudur.

Günlük yaşam içerisinde algılamayı ve dünyanın anlaşılmasını belirleyen iki renk sorusu yine dünyamızın renklerini taşıyan iki renk ile belirlenmiştir. 93 kişi mavi, 60 kişide yeşil yazmıştır.

Her bir seçenek için bu renklerin kaç kez tercih edildiğini gösteren 'Renk Seçim Tablosu' ekler bölümünde görülebilir. (Tablo – 1)

7.1.2. Cinsiyet farklılıklarına göre sonuçlar

Cinsiyetlere göre tercih farklılıkları olduğu gözlenmiştir. Grup 87 bay, 213 bayan öğrenciden oluşmaktadır. Her bir soru ayrı ayrı cinsiyetlere göre incelendiğinde çıkan sonuçlar aşağıdaki gibidir: (Grafik 1)

	Bayan	Bay
1. En çok sevilen iki renk	: Siyah - Mavi	Kırmızı- Mavi
2. En az sevilen iki renk	: Mor - Sarı yıldız	Gri - Mor
3. Ölümü düşündüren renkler	: Siyah – Beyaz	Siyah - Beyaz
4. Yaşadıkları şehrin renkleri	: Yeşil –Gri	Yeşil - Beyaz
5. Mutluluğun renkleri	: Pembe – Beyaz	Pembe - Mavi
6. Çocukluk çağını sembolize eden renkler	: Kırmızı – Mavi	Pembe - Mavi
7. Gençlik çağını sembolize eden renkler	: Mavi	Kırmızı- Mavi
8. Erişkin çağın sembol renkleri	: Kahverengi	Siyah - Gri
9. Yaşlılığın sembolü	: Siyah	Siyah
10. Vücudumuzdaki ağrıların sembolleri	: Kırmızı ve Siyah	Kırmızı - Mor
11. Günlük yaşam içerisinde algılamayı ve dünyanın anlaşılmasını belirleyen iki renk:	Mavi – Beyaz	Mavi - Yeşil

7.1.3. Bölgesel farklılıklara göre sonuçlar

İller arasındaki farklılıklar incelendiğinde ise altı farklı il ve en çok tercih edilen renkler aşağıda sıralanmıştır: (Tablo – 2)

1. En çok sevilen iki renk : Hatay ve Bursa'da siyah, Konya'da mavi tercih edilirken Ankara, Bolu ve İstanbul'da kırmızı ve mavi tercih edilmiştir.

2. En az sevilen iki renk : Hatay ve Ankara'da mor, Bursa ve Bolu'da mor ve sarı yıldız, Konya'da gri ve sarı yıldız, İstanbul'da sarı yıldız olarak belirlenmiştir.

3. Ölümü düşündüren renkler : Hatay, Bursa, Konya ve Bolu'da siyah ile beyaz ortak tercih olmuş, Ankara ve İstanbul'da sadece siyah olarak belirlenmiştir.

4. Yaşadıkları şehrin renkleri : Hatay'da yeşil, Bursa ve Bolu'da yeşil ve gri, Konya'da gri ve beyaz, Ankara'da yeşil ve beyaz, İstanbul'da gri renkleri yaşanılan şehrin rengi olarak seçilmiştir.

5. Mutluluğun renkleri : Hatay ve Bolu'da mavi ve beyaz, Bursa ve Ankara'da pembe ve beyaz, Konya'da pembe ve mavi, İstanbul'da sarı ve mavi renkleri mutluluğun renkleri olarak yazılmıştır.

6. Çocukluk çağını sembolize eden renkler : Hatay ve Bursa'da kırmızı ve mavi, Konya ve Ankara'da kırmızı ve sarı, Bolu ve İstanbul'da pembe ve mavi renklerini çocukluk çağını sembolize renk olarak seçilmiştir.

7. Gençlik çağını sembolize eden renkler : Hatay ve Konya'da mavi, Bursa'da siyah ve mavi, Bolu ve Ankara'da mavi ve siyah, İstanbul'da kırmızı ve siyah gençlik renkleri olarak tercih edilmiştir.

8. Erişkin çağın sembol renkleri : Hatay'da kahverengi, Bursa, Konya ve Bolu'da kahverengi ve siyah, Ankara'da kahverengi ve gri, İstanbul'da siyah ve kahverengi yazılmıştır.

9. Yaşlılığın sembolü : Hatay, Konya, Ankara, Bolu'da siyah, Bursa'da siyah ve gri, İstanbul'da kahverengi ve siyah yaşlılık sembolü olarak seçilmiştir.

10. Vücudumuzdaki ağrıların sembolleri : Hatay'da mor, Bursa'da kırmızı ve mor, Konya ve İstanbul'da kırmızı ve siyah, Ankara ve Bolu'da siyah ağrı sembolü seçilmiştir.

11. Günlük yaşam içerisinde algılamayı

ve dünyanın anlaşılmasını belirleyen iki renk : Hatay ve Bursa'da mavi ve beyaz, Konya'da mavi, Ankara ve İstanbul'da mavi ve yeşil, Bolu'da mavi ve siyah algılamamızı ve dünyanın anlaşılmasını belirleyen renkler olarak belirlenmiştir. İlk tercihlerinde bütün bölgelerde mavi rengin seçilmesi ilgi çekici bir sonuç olup, Ülkemizdeki genç neslin geleceğe umutla baktığını göstermektedir.

(Grafik 2)

7.1.4. Renk gruplarına göre sonuçlar

Üçyüz kişiden oluşan grupta, tercih için verilen onyediyedi rengi ayrı ayrı inceleyip, hangi sorularda ne oranda işaretlendiğine baktığımız zaman ortaya çıkan sonuçlar aşağıda verilmiştir.

1. KIRMIZI : Kırmızı renk 97 kişi tarafından çocukluk çağını sembolize eden renk olarak ilk tercihte yazılmıştır. 74 kişi tarafından vücudumuzun ağrılarını sembolize eden renk, 70 kişi tarafından ise ülkemizde en çok sevilen renk olarak seçilmiştir. Yaşlılık rengi, en az sevilen renk ve yaşadıkları şehrin rengi sorusunda kırmızı rengi yazan 3 – 7 kişidir. (Grafik 3)

2. PEMBE : 82 kişi bu rengi çocukluk çağını sembolize eden renk olarak, 79 kişi ise mutluluğun rengi olarak yazmışlardır. En az sevilen renk sorusunda ise ilk tercihe 43, ikinci tercihe 28 kişi pembe yanıtını vermiştir. Buna rağmen, pembe rengi gençliğin rengi olarak düşünen 22 kişi bulunmaktadır. Diğer sorularda dikkate

alınmayacak kadar az tercih edilen pembe rengi, ölümün rengi sorusunda iki kişi ilk tercihte yazarken ikinci tercihte hiç kimse bu rengi seçmemiştir. (Grafik 4)

3. TURUNCU : Turuncu rengi genel olarak tüm sorulara bakıldığında az tercih edilen bir renk olduğunu görülmüştür. En çok 23 kişi tarafından çocukluk çağını sembolize eden renk ikinci tercih olarak yazılmıştır. Aynı soruda sadece 19 kişi ilk tercihte turuncu yazmıştır. 16 kişi ilk tercihte, 19 kişide ikinci tercihte en az sevilen renk olarak seçmişlerdir. Yine 16 kişi vücudumuzun ağrılarını bu renk ile sembolize etmiştir. Diğer sorularda ise çok daha az kişi (0 ile 13 kişi) bu rengi yazmıştır. (Grafik 5)

4. KAHVERENGİ : İlk dört soruya kadar en fazla 30 kişi bu rengi tercih ederken beşinci ve altıncı sorularda; mutluluğun rengi ve çocukluk çağını sembolize eden renk; hiç kimse kahverengini tercih etmemiştir. 82 kişi bu rengi erişkinlik çağı, 62 kişi ise yaşlılık çağı rengi olarak belirlemişlerdir. (Grafik 6)

5. BORDO : Genel olarak bordo sorulara göre fazla tercih edilmeyen bir renk olduğu dikkati çekmektedir. En çok 32 kişi bu rengi en az sevilen renk sorusunun yanıtı olarak ikinci tercihte, 20 kişi ise ilk tercihte yazmış. 22 kişi vücudumuzun ağrılarını bu renk ile tanımlamışlardır. 16 -14 kişi ise erişkinlik çağı rengi olarak bordoyu seçmiştir. (Grafik 7)

6. SARI : 72 kişi sarı rengin çocukluk çağını sembolize eden renk olarak ikinci tercihlerinde yazmıştır. Buna en yakın çoğunluk 42 kişi ile yine aynı sorunun ilk tercih yanıtıdır. Mutluluğun rengi 30 – 35 kişi tarafından sarı olarak yazılırken diğer sorularda daha az kişi tarafından bu renk tercih edilmiştir. (Grafik 8)

7. TOPRAK RENGİ : Toprak rengi, diğer birkaç renk gibi en az yazılmış olan renkler arasında yer almaktadır. 28 kişi ikinci tercihte, 15 kişi birinci tercihte bu rengi erişkinlik rengi olarak yazmıştır. 26 kişinin ikinci tercihlerinde ise ölümün rengi ve

yaşadıkları şehrin rengi olarak yazılmıştır. 23 kişi ilk tercihte, 24 kişi ikinci tercihte yaşlılığın rengini bu renk ile sembolleştirmişlerdir. (Grafik 9)

8. YEŞİL : 128 kişinin yaşadıkları şehir rengi ile sembolleştirdikleri yeşil renk tercihinin, kirlenen dünyamız için sevindirici bir sonuç olduğunu düşünüyorum. Ayrıca bu renk 60 kişi tarafından ikinci tercihlerinde günlük yaşam içerisinde algılamamızı kolaylaştıran renk olarak yazılmıştır. Diğer sorularda yeşil daha az tercih edilmiştir. (Grafik 10)

9. TURKUAZ : Tüm sorular arasında en çok sevilen renk olarak 10 kişi ilk tercihte, 12 kişi ikinci tercihte turkuaz yazmışlardır. 10 kişinin mutluluğun rengi olarak yazdığı bu renk diğer sorularda daha az sayıda kişi tarafından seçilmiştir. (Grafik 11)

10. KOYU YEŞİL : Bazı renklerde açık ve koyu tonlamaları, az sayıda da olsa ,kişiler kendileri yazmayı yeğlerken koyu yeşil en fazla 19 kişi tarafından ikinci tercihlerinde erişkinlik çağının sembolü olarak yazılmıştır. Diğer soruların yanıtlarında ise daha az tercih edilmiştir. (Grafik 12)

11. MAVİ : Bu renk 93 kişi tarafından günlük yaşam içerisinde algılamamızı ve dünyanın anlaşılmasını belirleyen renk olarak ilk tercihte yazılmıştır. 83 kişi ilk tercihte maviyi gençlik, 77 kişi ise ikinci tercihlerinde çocukluk rengi olarak belirtmiştir. Aynı zamanda 61 kişi ilk tercihte, 56 kişi ikinci tercihte mutluluğun rengi kabul etmişlerdir. En çok sevilen renk sorusunda 59 kişi ilk tercihte, 69 kişi ikinci tercihte mavi yanıtını vermiştir. (Grafik 13)

12. AÇIK MAVİ : Açık mavi 28 kişi tarafından ikinci, 19 kişi tarafından ilk tercihte mutluluğun rengi olarak yazmıştır. 19 kişi bu rengi çocukluk çağı rengi olarak seçerken, 14 kişi en çok sevilen renk olarak ikinci tercihte ve günlük yaşamı algılamamızı ve dünyanın anlaşılmasını belirleyen renk olarak ilk tercihte yazmıştır. 12 kişide gençliğin

rengini bu renkle ikinci tercihlerinde seçmişlerdir. Diğer sorularda ise açık mavi çok az tercih edilmiştir. (Grafik 14)

13. MOR : Mor renk en az sevilen renk olarak 70 kişi tarafından ilk tercihte, 61 kişi tarafından ikinci tercihte yazılmıştır. Vücudumuzun ağırları 50 kişi tarafından ilk tercihte, 49 kişi tarafından ikinci tercihte mor renk ile sembolleştirilmiştir. Bu renk diğer sorularda dikkate alınmayacak kadar az sayıda yazılmıştır. (Grafik 15)

14. SİYAH : Siyah en çok sevilen renkten ölümün rengine kadar bütün sorularda adı en çok geçen renklere biridir. En az 2 ila 7 kişi arasında değişen tercihlerle mutluluğun rengi ve çocukluk çağını sembolize eden renk olarak yazılmıştır. 181 kişi siyahı ölümü sembolize eden renk olarak belirlemiştir. 97 kişi yaşlılığın rengi olarak ilk tercihte, 82 kişi ikinci tercihte yazmıştır. 74 kişi ilk tercih, 56 kişi ikinci tercih olarak siyahı en çok sevilen renk seçmiştir. 69 kişi vücudumuzun ağırlarını, 60 kişi erişkinlik çağını bu renk ile sembolleştirmiştir. Diğer sorularda siyah yazan kişi sayısı daha azdır. (Grafik 16)

15. BEYAZ : Her soruda az ya da çok adına rastladığımız beyaz renk en fazla 81 kişi tarafından ölümün rengini sembolize eden renk sorusunda, ikinci tercih olarak yazılmıştır. Aynı soruda sadece 36 kişi ilk tercihte bu rengi yazmıştır. 60 kişi günlük yaşamımızda algılamamızı ve dünyanın anlaşılmasını belirleyen renk olarak ikinci tercihte beyaz rengi seçmiştir. 42 kişi ilk tercihte, 54 kişi ise ikinci tercihte mutluluğun rengi, 45 kişi ikinci tercihte yaşadıkları şehrin rengini beyaz yazmıştır. En çok sevilen renk olarak ikinci tercihte 44 kişi ilk tercihte ise sadece 2 kişi bu rengi seçmiştir. (Grafik 17)

16. GRİ : 63 kişi ilk tercihte, 48 kişi ikinci tercihte yaşadıkları şehrin rengi olarak griyi seçmiştir. 46 kişi ilk 55 kişi ikinci tercihte yaşlılığın rengi, 49 kişi ilk 32 kişi ikinci tercihte en az sevilen renk, 26 kişi ilk 46 kişi ikinci tercihte erişkinlik çağını

renği, 25 kişi ilk 34 kişi ikinci tercihte vücdumuzu ağırlarını sembolize eden renk olarak gri renği yazarken diğer sorularda bu renk daha az tercih edilmiştir. (Grafik 18)

17. SARI YALDIZ : Sorulara genel anlamda bakıldığında en az yazılan renk sarı yıldız diyebiliriz. Sadece en az sevilen renk olarak 49 kişi tarafından ilk tercihte, 62 kişi tarafından ikinci tercihte bu renk yazılmıştır. Diğer soruların tümünde ya hiç kimse sarı yıldız yazmamış yada en fazla 3 kişi bu renği hatırlamıştır. (Grafik 19)

7.1.5. Cinsiyet, Yaş, Kişilik özelliklerinin Renk Seçimi Üzerindeki Etkileri

Bu özelliklerin etkisi sadece ilk beş soruda araştırılmıştır.

En çok sevilen renği cinsiyet, yaş ve kişilik özelliklerinin etkileyip etkilemediği sorulan öğrencilerden alınan yanıtlara göre 213 kişi cinsiyetin tercihi etkilediğini, 70 kişi ise etkilemediğini belirtmiştir. 17 kişi ise yanıt vermemiştir. 247 kişi yaşın tercihi etkilediğini, 37 kişi ise etkilemediğini belirtmiştir. 16 kişi ise yanıt vermemiştir. Kişiliğin etkisi için 285 kişi evet, 7 kişi hayır demiştir. 8 kişi ise yanıt vermemiştir. (Grafik 20)

En az sevilen renk sorusunun cinsiyet, yaş ve kişilik özelliklerinin tercihi etkileyip etkilemediği yanıtları incelendiğinde, 219 kişi cinsiyetin tercihi etkilediğini, 66 kişi ise etkilemediğini belirtmiştir. 15 kişi ise yanıt vermemiştir. Yaşın tercihi etkileyip etkilemediği, 252 kişi tarafından evet, 36 kişi tarafından hayır yazılmış, 13 kişi ise boş bırakmıştır. Kişilik özelliği için, 284 kişi tercihi etkiler, 8 kişi etkilemez yazmış. 8 kişi boş bırakmıştır. (Grafik 21)

Ölümü düşündüğünüzde aklınıza gelen renk sorusunda cinsiyet, yaş ve kişilik özelliklerinin etkileyip etkilemediği sorulduğunda alınan yanıtlara göre 132 kişi cinsiyetin tercihi etkilediğini, 153 kişi ise etkilemediğini yazmıştır. 15 kişi ise yanıt vermemiştir. 202 kişi yaşın tercihi etkilediğini, 85 kişi ise etkilemediğini belirtmiştir. 13 kişi ise yanıt vermemiştir. Kişiliğin etkisi için 249 kişi evet, 46 kişi hayır demiştir. 5 kişi ise yanıt vermemiştir. (Grafik 22)

Yaşadığınız şehrin rengi sorusunun cinsiyet, yaş ve kişilik özelliklerinin tercihi etkileyip etkilemediği yanıtları incelendiğinde, 143 kişi cinsiyetin tercihi etkilediğini, 140 kişi ise etkilemediğini belirtmiştir. 17 kişi ise yanıt vermemiştir. Yaşın tercihi etkileyip etkilemediği, 210 kişi tarafından evet, 77 kişi tarafından hayır yazılmış, 13 kişi ise boş bırakmıştır. Kişilik özelliği için, 249 kişi tercihi etkiler, 42 kişi etkilemez yazmış. 9 kişi boş bırakmıştır. (Grafik 23)

Mutluluğun rengi cinsiyet, yaş ve kişilik özelliklerinin etkileyip etkilemediği sorulan öğrencilerden alınan yanıtlara göre 219 kişi cinsiyetin tercihi etkilediğini, 60 kişi ise etkilemediğini yazarken 21 kişi ise yanıt vermemiştir. 232 kişi yaşın tercihi etkilediğini, 48 kişi ise etkilemediğini belirtmiştir. 20 kişi ise yanıt vermemiştir. Kişiliğin etkisi için 270 kişi evet, 14 kişi hayır demiştir. 16 kişi ise yanıt vermemiştir. (Grafik 24)

7.2. “Renk Testi: Çevremizdeki Renk Kodlaması” Test Sonuçları

Altı üniversitenin; Uludağ Üniversitesi(Bursa), Marmara Üniversitesi (İstanbul), İzzet Baysan Üniversitesi (Bolu), Mustafa Kemal Üniversitesi (Hatay), Hacettepe Üniversitesi (Ankara), Selçuk Üniversitesi (Konya); Eğitim Fakültelerinde birinci sınıf Temel Sanat Eğitimi derslerinde ellişer öğrenci; toplam üçyüz öğrenci; ile yaptığım testlerden bir bölümü çevremizdeki renk kodlamaları ile ilgiliydi. Bu testin amacı öğrencilere verilen bazı renklerin çevremizde nerelerde yoğunlukla rastladığımızı, hatta onları ne şekilde sembolleştirdiğimizi araştırmaktı. Bir kısım öğrenci istenilene uygun cevap vermekle beraber bir kısım ise renklerin insanlar üzerindeki psikolojik etkisine ve onlara neler çağrıştırdığına değinmişler. Konu öğrencilere “Çevremizin anlaşılmasında bize yardımcı olan bilgileri renklerin nasıl sağlar? Renkler bize nasıl rehberlik eder ve bir yerden bir yer ulaşmamızda bize nasıl yardımcı olur? Objelerin renk kodları nasıldır? Renklerin nerede görüldüğünü gösteren örnekler veriniz ve onların ilettiği bilgilerin ne tip olduğunu belirtiniz.” şeklinde verilmiştir. (Ek - 2)

Sonuç olarak öğrencilerin vermiş olduğu cevapları genelleme yapacak olursak aşağıdaki gibidir.

BEYAZ :

Beyaz öğrencilerin çoğu için, saflığı, temizliği mutluluğu, masumiyeti, duruluğu, berraklığı, düzeni, bazıları için ölümü, huzuru, aydınlığı temsil ediyor. Çevrelerinde rastladıkları beyazlar; hastane, ambulans, doktor, hemşire, kar, beyaz eşya, gelinlik, kefen, barış güvercini, sabun, pamuk, kağıt, bulut, süt, çiçek, yol çizgileri olarak özetlenebilir. Bazı öğrenciler nerelerde rastladıklarını ve ne anlam taşıdıklarını birlikte yazmışlar ki bunları; bulut: yağmur, kağıt: haberleşme, buzdolabı: soğuk, kumaş: ölüm ya da gelinlik, iç çamaşırı: temizlik, güvercin: barış, kefen: ölüm, kıyafet: saflık, bulutlar: özgürlük, gelinlik: saflık ve bekaret, sabun: temizlik, berraklık olarak sıralayabiliriz.

SARI:

Sarı genellikle hüzün, durgunluk, hastalık, sıcaklık, hareket, ihanet, dostluk, coşku, bunalım, umutsuzluk, boşluk, canlılık ve neşe, tedirginlik, solgunluk, bitkinlik, üzüntü veren bir renk olarak tabir edilmiş. Bunun yanı sıra birçok kişi bu rengi çocuksu buluyormuş. Sarı en çok güneş, taksitrafik ışığı, çiçek, buğday, altın, sonbahar yaprakları, limon, saç, civciv, ayçiçeği gibi objelerde görüldüğü ve bazı objelerin şu anlamlar taşıdığı yazılmış; limon: burukluk, Gül: ayrılık, taksitrafik ışığı: ulaşım, güneş: sıcaklık.

KIRMIZI:

Bu renk öğrencilere göre insanlar şiddet, heyecan, hareket, sıcaklık, hırs, tutku, korku, canlılık, coşku, cesaret, kızgınlık, acı, öfke, sıcaklık, asabılık, nefret, huzursuzluk, tehlike, ihtiras duygularını vermekte. Kırmızı rengi gördüğümüz yerler; kan, bayrak, trafik ışığı, çiçek (gelincik, gül), ateş, belediye otobüsleri, itfaiye arabası, ikaz ve gece lambaları olarak sıralanmıştır. Bunlardan bazılarının anlamları; trafik ışığı: dikkat, gül: aşk, bayrak: Türk, saygı, kan: şiddet, ölüm, ateş: sıcak, lamba: ikaz olarak yazılmıştır.

YEŞİL:

Psikolojik anlamda serinlik, rahatlama, canlılık, gevşeme, huzur, mutluluk, süreklilik, ferahlık, özgürlük, temizlik duyguları verdiği çoğunluğun kanısındır. Azınlık sıkıcı olarak nitelendirmiştir. Yeşilin kişilere anımsattıkları ise, ilkbahar, doğa, deniz, orman - ağaç, çevre, din – camii olarak belirlenmiştir. Bunlarda simge haline gelenler; din, camii, türbe: ölümü, huzuru; orman, ağaç: mutluluğu, ferahlığı, canlılığı anımsatmaktadır. Genellikle sevilen bu renk, bazılarınca sevilme sebebi olarak din teması haline gelmesi yazılmıştır.

MAVİ:

Mavinin insanlar üzerindeki psikolojik etkisi üzerine öğrencilerin fikirleri; rahatlık, mutluluk, sonsuzluk, özgürlük, huzur, coşku, ferahlık, durağanlık, serinlik, duruluk, gibi duyguları yüklemesidir. Mavi rengin onlara anımsattıkları; gökyüzü, deniz, tatil ile sınırlı kalıp bunların onlara rahatlama ve huzur duyguları yüklediği belirtilmiştir. Çok az bir kesimi çevrelerinde şehirler arası trafik tabelalarında ve kot pantolon olarak mavi renge rastladıklarını ifade etmiştir.

TURUNCU:

Turuncu renk insanlara genellikle sıcaklık, heyecan, canlılık, neşe, sevecenlik, melankoli, çılgınlık, mutluluk, coşku, sevinç duygularını vermektedir. Bazı kişiler ise bu rengi çocuksu, monoton ve sıkıcı bulmaktadırlar. En çok güneş ve portakal ile bütünleştirdikleri bu renge sonbahar, kavun, ateş, havuç gibi yerlerde de rastladıklarını ve rengin C vitaminini anımsattığı yazılmıştır. Ayrıca ağızda tatlı ve hoş bir tat hissi uyandırdığı da belirtilmiştir.

KAHVERENGİ:

Günümüzde her ne kadar moda renk olarak tanımlansa da, gençler kahverengiye yaşlılık rengi olarak tanımlamışlar ve insanlara tekdüzelik, sakinlik, çöküntü, soğukluk, durgunluk, hüznün, olgunluk, karamsarlık, kötümserlik, duyguları verdiği görüşündedirler. Bu rengi daha çok otuz yaşın üstündeki insanların giysilerinde, ağaç

eşyalarda, toprakta, kahvede, çikolatada gördüklerini ve toprak renginin onlara ölümü anımsattığını belirtmişler.

SİYAH:

Bu renk benim gözlemlerimde insanların en çok kullandıkları renk olmasına rağmen test sonuçlarına göre gençler, bu rengin kişiye hüznün, karamsarlık, matem, ölüm, kasvet, son buluş, huzursuzluk, kötü, korku, sıkıntı, boşluk, keder, yalnızlık, asilik, gibi duygular yüklediğini düşünüyorlar. Çok az bir kesim rengin kendilerine, özgürlük ve mutluluk veren, sevilen bir renk olduğunu olgunluğu ifade ettiğini yazmış. Siyah renge en çok cenazelerde, kömür ocaklarında, gece karanlığında, zeytinde, mafya adamlarında, giysilerde, ayakkabıda rastladıklarını belirtmişlerdir.

DIĞER RENKLER:

Diğer renkler kısmında en çok bahsi geçen renk mor, pembe ve gri. Mor için asalet, hastalık, psikolojik bozukluk, ölüm, hastalık, kavga, üzüntü, keder, kasvet duyguları hakim. Pembe, aile, dostluk, aşk, gençlik, mutluluk, çocukluk ifade ederken bayanların rengi olduğu kanısı ağırlıktadır. Gri ise, Binaları, duvarları, hava kirliliğini, karamsarlığı anlatan bir renk olarak ifade edilmiştir.

8. RENK ALGILAMALARI İLE İLGİLİ ÖĞRENCİ UYGULAMALARI VE SONUÇLARI

1.UYGULAMA:

Süre : 1 dönemlik bir proje çalışması. (2 - 3 Ay)

Düzy : Üniversite 1. Sınıf

Ders : Temel Sanat Eğitimi

Kurum : Uludağ Ün. Eğitim Fakültesi

Konu : Beşerli gruplar halindeki öğrencilere verilecek olan renk,

öğrenciler tarafından her bakımdan incelenecek ve çeşitli materyallerle uygulamalar yapılacaktır. Bu uygulamalar seçilen rengi her tonu ve her türlü uygulanış biçimi ile tanıtmak ve en sonunda rengi bir şekilde simgeleştirmek olacaktır.

Grupların renkleri : Sarı, Kırmızı, Mavi, Turuncu, Yeşil, Mor.

Materyal Örnekleri : Kumaş, Kağıt, çeşitli boyama teknikleri, hazır malzemeler...

SONUÇ :

Ana renkler ve birinci derece ara renklerden oluşan gruplar çalışmalarını büyük bir zevkle yaptılar. Renklerin insanlar üzerindeki cazibesini kendi benliklerinde yaşamakla birlikte, bu yaşadıklarını herkesin görmesini ve yaşamasını istediler. Bu istek doğrultusunda zaten bir dönemlik bir çalışma olan uygulamalarını okulumuzun bahçesinde bir günlük bir sergiye dönüştürdük. Öğrenciler önceden bahçenin hangi mekanında işlerini sergileyebileceklerini tespit ettiler, daha sonra mekanlarına uygun başka tasarımlarda geliştirdiler. Sergide çeşitli dia gösterileri, yeşil grubunun ağaç dikme törenleri, video gösterileri, renklerle ilgili kataloglar, kıyafetler yer alıyordu.

Bir rengin kendi alternatifindeki renk tonlamaları ile birlikte başka renklerle iletişimi de öğrenciler tarafından göz önünde bulunduruldu. Her renk için iki grup ayrı ayrı çalışmalar yaptı.

Rengi salt renk olarak değerlendirmek oldukça güçtür. Bu nedenle öğrenci çalışmaları renkleri anlatırken biçim yardımı ile uygulamaya geçmişlerdir. Kendi

renklerini en iyi ifade eden biçimler vasıtası ile çalışmışlardır. Bazı çalışmalarda zıtlıklar da yer almaktadır. Bir cismi o renkte görmeye alışık olmadığımız halde boyanmış olması gibi. Örneğin, mor bir yüz ya da turuncu yumurtalar gibi. Sarı taksi görmeye alıştığımız ama sarı otobüs durağı hiç görmemiştik.

Bütün gruplar çalışmalarının sonunda kendilerine birer simge belirlediler. Her renkten iki grup vardı. Simgeler sarı grubunda güneş ve altın, mor grubunda mor bir çiçek ve mor rengi sembolize eden bir çalışma, mavi grubunda yunus balıkları ve özgürlük sembolü güvercin, kırmızı grubunda kan ve (seks) kırmızı çamaşırlar, turuncu grubunda bal kabağı ve turuncuya boyanmış bir çiçek, yeşil grubunda ağaç ve çimlerdi.

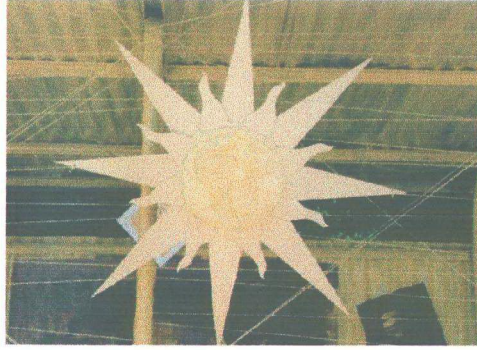
Bu çalışma öğrencilerin bir sene boyunca en çok zevk alarak yaptıkları ve hiç yorulmaksızın hafta sonu bile okulun bahçesinde çalışmalarını yürüttükleri bir çalışma idi. Bu tür serbest araştırma konularında hem öğrenci kendi benliğini bulmakta hem de yeni birşeyler yaratmanın zevkini tatmaktadırlar.

Sergideki renk gruplarına ait örnekler aşağıda verilmiştir.

1 – Sarı renk grup çalışmalarından örnekler:

Resim 21 – Otobüs Durağı. Genel görünüş.

Resim 22 – Sarı grubunun simgesi. Güneş.

Resim 23 – Duraktaki detaylardan biri.

Resim 24 – Detay. Malzeme köpük.

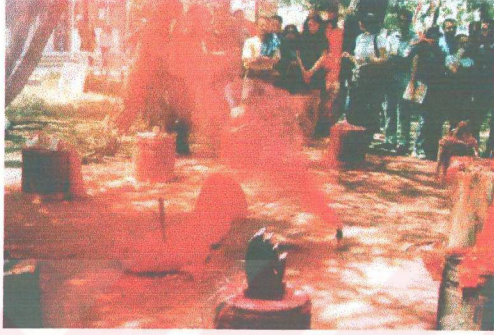

Resim 25 – Diğer sarı grubunun mekan ve çalışmalarından genel görünüş

Resim 26 – alışmadan detay.

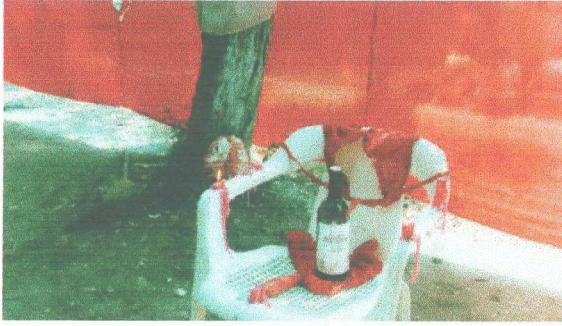
2 – Kırmızı renk grup çalışmalarından örnekler:

Resim 27 – Kırmızı grubunun performans gösterisi

Resim 28 - Gösteriden sonra detay görüntü.

Resim 29 – Diğer kırmızı grubunun sembolü. Çamaşırlar ve seks.

Resim 30 – Diğer gruptan detay görüntü. Şiddet - kan.

3 – Mavi renk grup çalışmalarından örnekler:

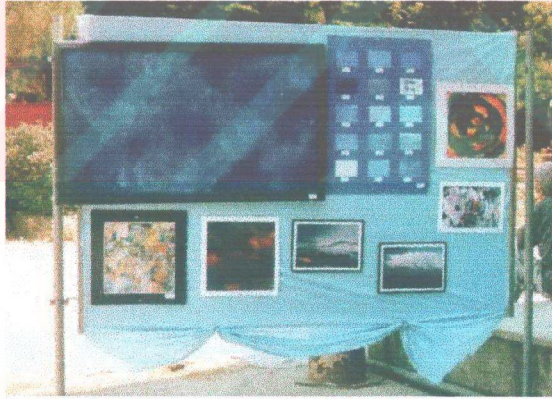
Resim 31 - Mavi grubunun mekanı

Resim 32 – Mekandan farklı bir görünüm. Grubun simgesi güvercinler
Mekanın içinden serbest bırakıldı.

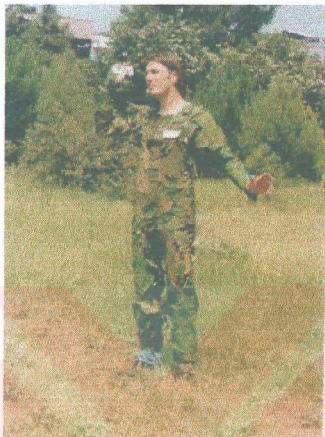

Resim 33 – Diğer mavi grubunun simgesi yunuslar.

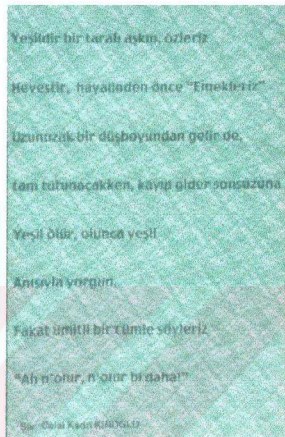

Resim 34 – Mavi grubunun diğer çalışmalarından bir kesit.

4 – Yeşil renk grup çalışmalarından örnekler:

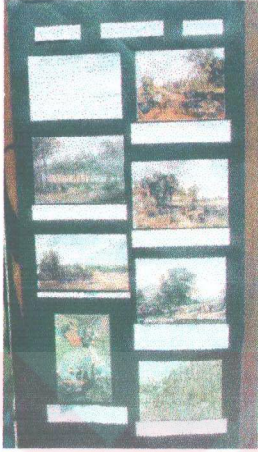
Resim 35 – Yeşil rengin simgesi ağaç adam ve doğa.

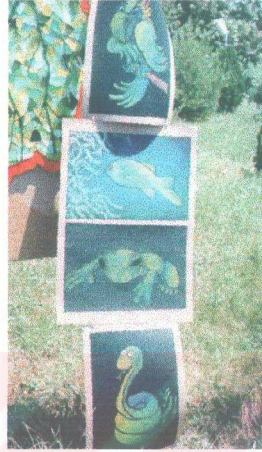
Resim 36 – Yeşil hakkında yazılmış bir şiir.

Resim 37 – Doğa ile ilgili dilek sepeti.

Resim 38 – Resim sanatında yeşilin rengi ile ilgili pano.

Resim 39 – Doğadaki yeşil varlıkların resimleri.

Resim 40 – Doğada yapılan resim.

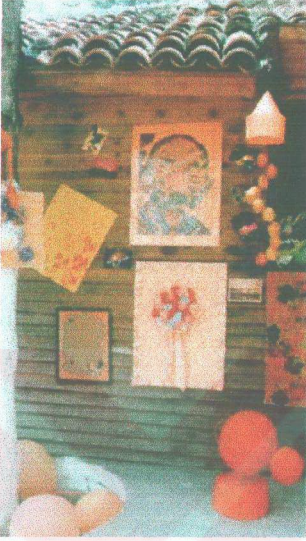
5 – Turuncu renk grup çalışmalarından örnekler:

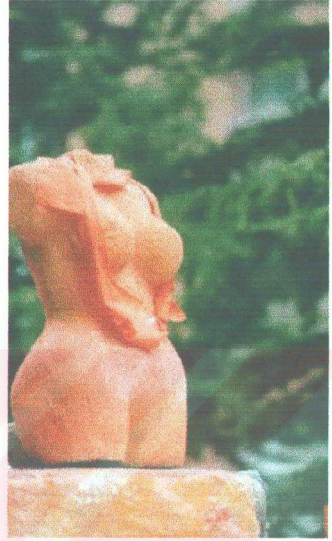
Resim 41 – Turuncu grubunun mekanı.

Resim 42 – Mekandan kesit ve Turuncu grubun simgesi bal kabağı.

Resim 43 – Mekanın yakından görünümü.

Resim 44 – Diğer turuncu grubunun bir çalışması.

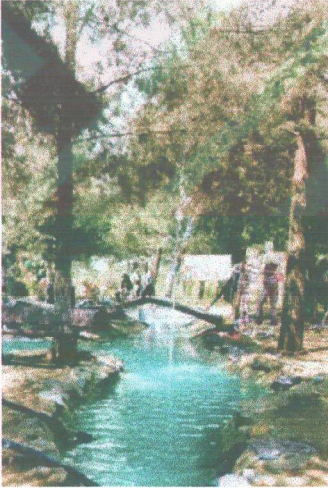
6 – Mor renk grup çalışmalarından örnekler:

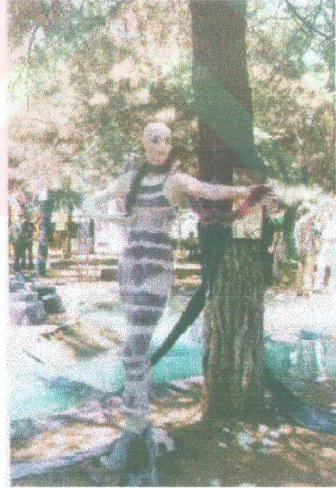
Resim 45 – Mor grubun mekanı ve simgesi çiçek.

Resim 46 – Mor grubun mekanından yakın bir kesit.

Resim 47 – Diğ er mor grubun mekanı.
Havuz suyu mavimora boyandı.

Resim 48 – Mekandan bir kesit.

Resim 49 – Grubun çalışmalarından farklı bir detay.

Resim 50 – Mor grubunun çalışmasından başka bir kesit.

2. UYGULAMA:

Süre : 2- 3 hafta

Düzyey : Üniversite 1. Sınıf

Ders : Temel Sanat Eğitimi

Kurum : Uludağ Ün. Eğitim Fakültesi

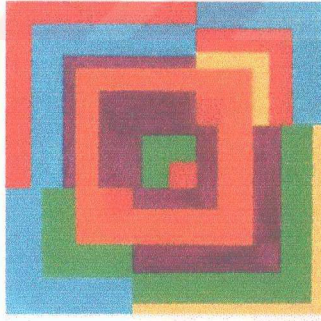
Konu : Sadece kare şekli kullanılarak büyüklü - küçüklü karelerle renkte sıcak-soğuk ilişkisi ve uyum için renklerin birbirleri ile oranları (miktar zıtlıkları) göz önünde bulundurarak bir yüzey düzenleme yapınız.

Materyaller : 30x30 Bristol veya schöhler kağıt, Guaj Boya, fırça, su,

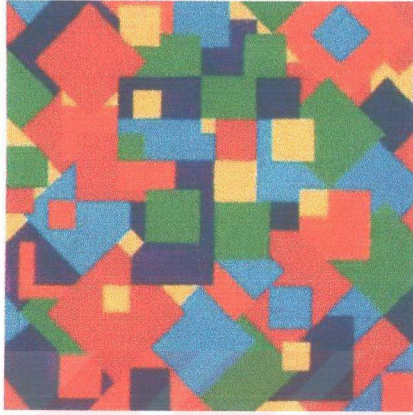
Renkler : Kırmızı – yeşil, sarı – mor, mavi – turuncu.

SONUÇ :

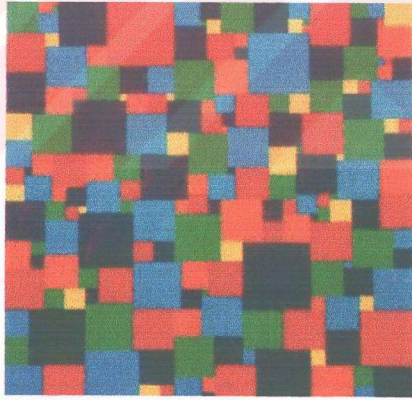
Karmaşık bir yüzeyde renklerin birbirleri ile aralarında kullanılması gereken miktarları ölçmek oldukça zor. Konu çerçevesinde yaklaşık doğrulara ulaşanlar var. Öğrenciler aynı konuyu aynı elemanlarla yasalarda farklı sonuçlar uyulamaya çeşitlilik katmıştır. Ama konu içerisinde zıtlıklar oluşturmalarını isteseydim zannedersem daha başarılı sonuçlar doğacaktı. Uygulama sonunda ortaya çıkan çalışmalar aşağıdadır.

Resim 51 – Öğrenci çalışması, 1998.

Resim 52 - Öğrenci çalışması, 1998.

Resim 53 - Öğrenci çalışması, 1998.

3. UYGULAMA:

Süre : 2 hafta

Düzyey : Üniversite 1. Sınıf

Ders : Temel Sanat Eğitimi

Kurum: Uludağ Ün. Eğitim Fakültesi

Konu : Soğuk – sıcak renklerin renk perspektifi açısından zıttı kullanılarak yani sıcak renkleri arka planda soğuk renkleri ön planda kullanarak bir peyzaj çalışması yapmak. Boyut değişebilir. (Reproduksiyonlardan örneklerinden faydalanılabilir.)

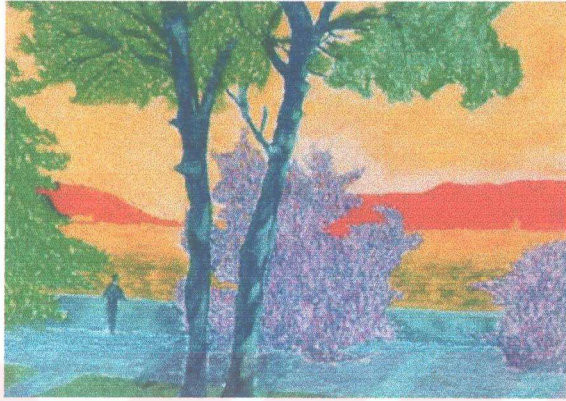
Materyaller : 25x35 Bristol veya schöhler kağıt, yağlı pastel.

SONUÇ :

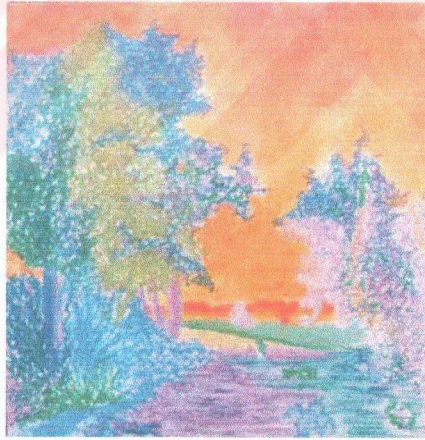
Konuya uygun çalışmalar öğrencilere sıcak – soğuk renklerin ters kullanılması ile bir kompozisyondaki derinlik etkisinin nasıl yok edilebileceğini gösterdi. Sıcak renkler soğuk renklerle çakıştı ve ortaya düzlemsel peyzajlar çıktı. Çalışmanın başarılı olduğunu düşünüyorum. Konu ile ilgili örnekler aşağıda verilmiştir.

Resim 54 – Öğrenci çalışması, 1998.

Resim 55 – Öğrenci çalışması, 1998.

Resim 56 – Öğrenci çalışması, 1998.

4- UYGULAMA:

Süre : 3 hafta

Düzyey : Üniversite 1. Sınıf

Ders : Temel Sanat Eğitimi

Kurum : Uludağ Ün. Eğitim Fakültesi

Konu : Hangi renkler sizin günlük yaşam çevrenizi belirler?

Onlar, sizin algılamanızı ve dünyanın anlaşılmasını nasıl belirler?

Dış çevrenizi gözlemleyin. Çevrenizdeki doğal ve insan yapımı görünümlere bakın. Gözlemlerinizden sonra, sizin çevrenizdeki kalite ve ilişkilerini en iyi zapteden 6 renkle bir renk şeması tasarlayın. Bu renkleri kullanarak geometrik şekiller yardımı ile çevrenizi tanımlayabilecek düzenlemeler yapın. Siz sadece altı farklı renk ve geometrik şekiller kullanabileceğinizi hatırlayın. Değer ilişkileri ve renk karışımları hakkında düşünün.

Teknik : Kolaj

Materyaller : Çeşitli dergiler, elişi kağıtları, kumaşlar, yapıştırıcı, 30x30 boyutlarında kağıt.

SONUÇ :

Öğrenciler genellikle bu bir çalışmayı dergilerden faydalanarak yaptılar. Çevrelerini sadece renklerle ifade etme güçlüğü çekenler çoğunlukta idi ve soyut figüratif anlatımları tercih ettiler. Yinede içlerinde sadece renk ve geometrik şekillerle hislerini anlatanlar bulunmaktadır. Zorda olsa farklı bir teknikle güzel çalışmalar olduğunu düşünüyorum. Örnekler aşağıda verilmiştir.

Resim 57 – Öğrenci çalışması, 1998.

Resim 58 – Öğrenci çalışması, 1998. (Şehir görüntülü kolaj)

5. UYGULAMA:

Süre : 3 - 4 hafta

Düzyey : Üniversite 1. Sınıf

Ders : Temel Sanat Eğitimi

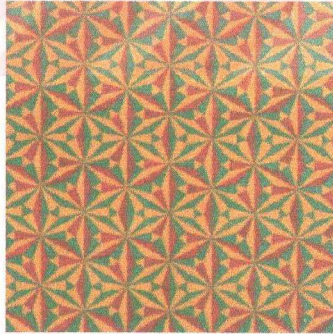
Kurum : Uludağ Ün. Eğitim Fakültesi

Konu : Renk skalası göz önünde bulundurularak üçlü ve ya dörtlü armonilerle sadece üçgen kullanılarak çeşitli yüzey düzenlemeleri yapınız.

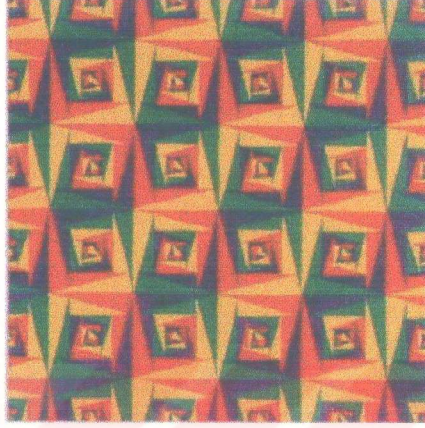
Materyaller : 30x30 Bristol veya schöhler kağıt, Guaj Boya, fırça, su,

SONUÇ :

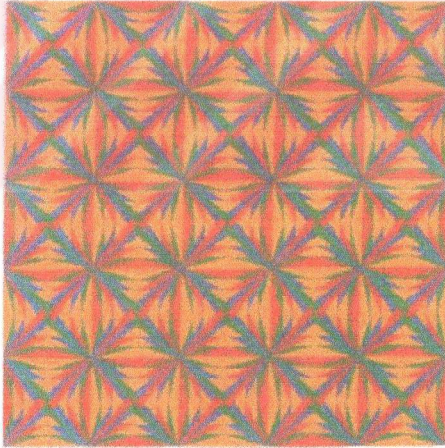
Üçgen şekli dik, eşkenar, ikizkenar üçgen alternatifleri olan ve yüzey içerisinde büyük – küçük ilişkisi kullanılarak bir çok farklı kompozisyonlar oluşturmaya müsait bir şekildir. Nitekim öğrenci çalışmaları da düşünüldüğü gibi birbirinden çok farklı oldu. Üçlü ve dörtlü armonilerle birlikte çalışmalarda sıcak – soğuk zıtlığı, yalın zıtlığı da gözlemledik. Çalışmalar optik doku özelliğine de sahiptir. Böylelikle bir konu öğrencilere birden fazla yarar sağlamıştır. Uygulama örnekleri aşağıda verilmiştir.

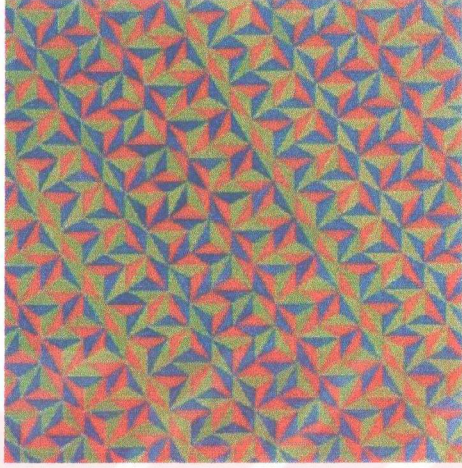
Resim 59 – Öğrenci çalışması, 1998.

Resim 60 – Öğrenci çalışması, 1998.

Resim 61 – Öğrenci çalışması, 1998.

Resim 62 – Öğrenci çalışması, 1998.

Resim 63 – Öğrenci çalışması, 1998.

6. UYGULAMA:

Süre : 3 hafta

Düzyey : Üniversite 1. Sınıf

Ders : Temel Sanat Eğitimi

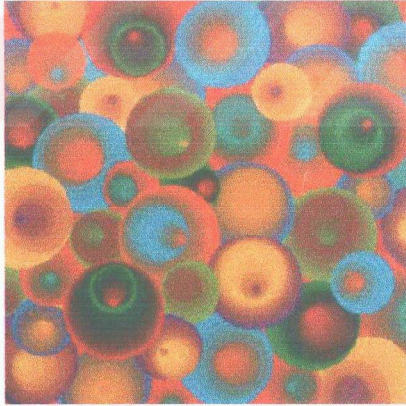
Kurum : Uludağ Ün. Eğitim Fakültesi

Konu : Tamamlayıcı kontrast renklerin birbirlerine geçişleri ile yüzey düzenlemesi yapınız.

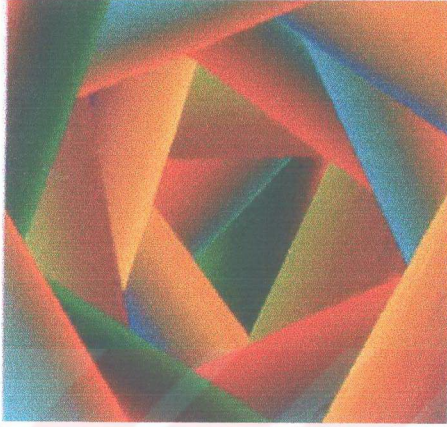
Materyaller : 30x30 Bristol veya schöhler kağıt, Guaj Boya, fırça, su,

SONUÇ :

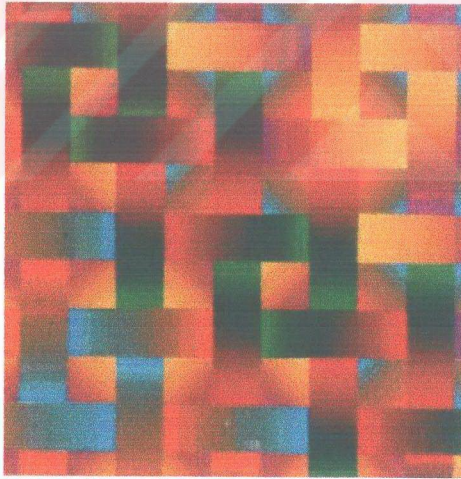
Çalışmaya başlarken öğrencilere zor gelse bile çıkan sonuçlar çok zevk verici oldu. Çalışma teknik anlamda öğrencileri geliştirdi. Aynı zamanda farklı renkler bulma heyecanı ve tamamlayıcı kontrast renkleri daha yakından tanıma fırsatı verdi. Her öğrencinin farklı uygulaması onlara çeşitli kompozisyonlar kurmayı öğretti. Bu çalışmayı başarı buluyorum. Uygulama örnekleri aşağıda verilmiştir.

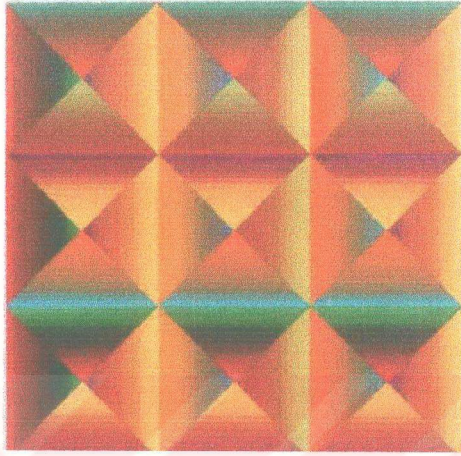
Resim 64 – Öğrenci çalışması, 1998.

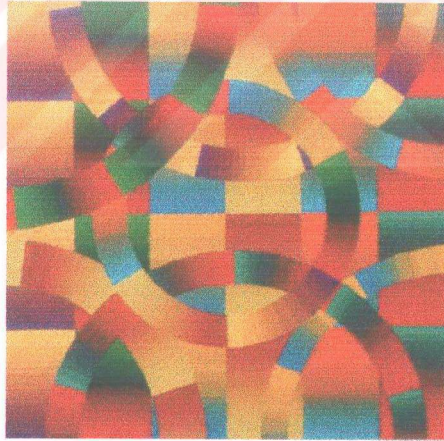
Resim 65 – Öğrenci çalışması, 1998.

Resim 66 – Öğrenci çalışması, 1998.

Resim 67 – Öğrenci çalışması, 1998.

Resim 68 – Öğrenci çalışması, 1998.

7. UYGULAMA:

Süre : 2 hafta

Düzyey : Üniversite 1. Sınıf

Ders : Temel Sanat Eğitimi

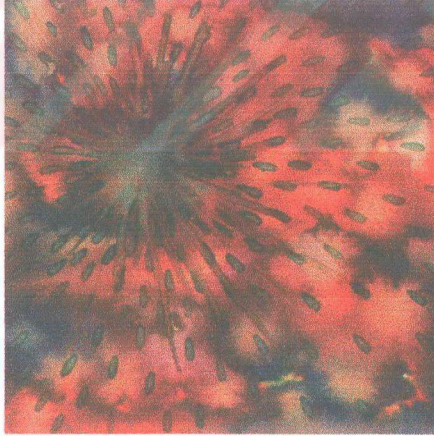
Kurum : Uludağ Ün. Eğitim Fakültesi

Konu : Renklerle yüzey düzenleme

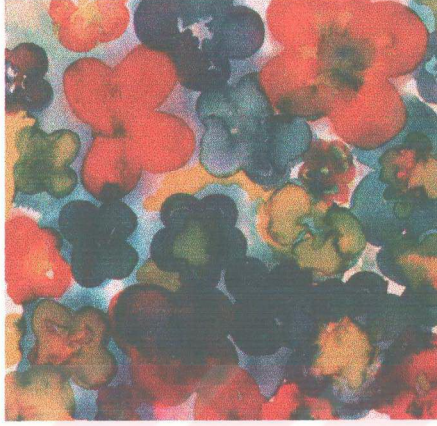
Materyaller : 30x30 suluboya kağıdı, ekolin boya, fırça, su,

SONUÇ :

Yüzey düzenleme çeşitlemelerinin en bol olduğu uygulamalardan biri oldu. Öğrenciler zevkle çalıştılar. Ekolin boya kullanımı ve sanatsal olarak kişilerde nasıl bir etki bıraktığı anlaşıldı. Boyanın farklı kullanımları öğrenildi. Yapılan çalışmaların hangi alanlarda kullanılabileceği tartışıldı. Çalışmanın başarılı olduğuna inanıyorum. Uygulama örnekleri aşağıda verilmiştir.

Resim 69 – Öğrenci çalışması, 1998.

Resim 70 – Öğrenci çalışması, 1998.

Resim 71 – Öğrenci çalışması, 1998.

Resim 72 – Öğrenci çalışması, 1998.

Resim 73 – Öğrenci çalışması, 1998.

8. UYGULAMA:

Süre : 2 hafta

Düzyey : Üniversite 1. Sınıf

Ders : Temel Sanat Eğitimi

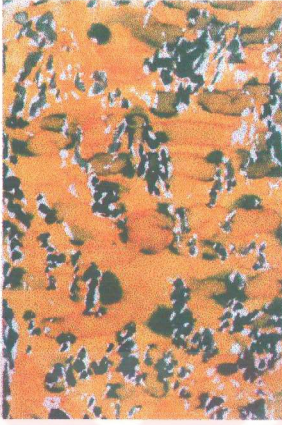
Kurum : Uludağ Ün. Eğitim Fakültesi

Konu : Renklerle yüzey düzenleme

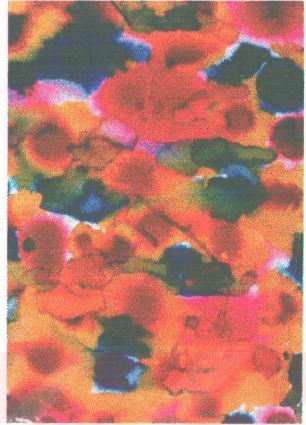
Materyaller : 50x70, 70x100, kraft kağıdı, resim kağıdı, pigment boya, kalın ve ince kenar fırçaları, beyaz tutkal, su, boyayı karıştırmak için kaplar (boş yoğurt kapları olabilir.) gazete kağıtları (temizlik için)

SONUÇ :

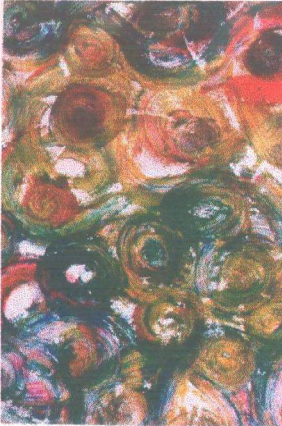
Bir sene boyunca en çok zevk aldıkları konuların bir diğeri diyebilirim. Çünkü öğrencileri bu konuda hiçbir sınırlama getirmiyorum. Amaç sadece renkler ve malzemeyi tanımak. Tabiki yaptıkları yüzeylere baktığımızda bir senenin birikimi olan temel sanat ilkelerini görebiliyoruz. Kimisi rengin doku efektlerini, kimisi sıcak – soğuk ilişkisini, kimisi de açık – koyu ilişkisini yüzeylere yansıttılar. Fakat, güzel olan fırçayı ve boyayı yüzeyde farklı şekillerde kullandılar. Boyayı katı veya sulu halde kullanma avantajları vardı. Fırçayı isterlerse yüzeye sürdüler, isterlerse sıçrattılar ya da fırçayı bir kenara atıp parmakları ile resim yaptılar. Kısacası çocukluklarına dönük, eğlenceli, ama o derece öğretici bir ders olduğu kanısındayım. Örnekler aşağıda verilmiştir.

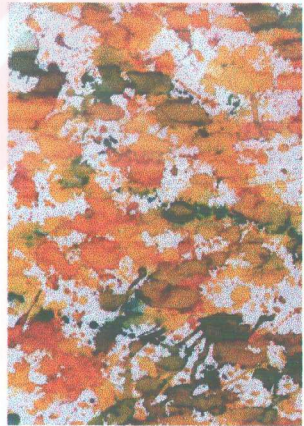
Resim 74 – Öğrenci çalışması, 1998.

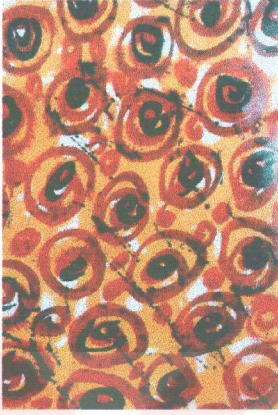
Resim 75 – Öğrenci çalışması, 1998.

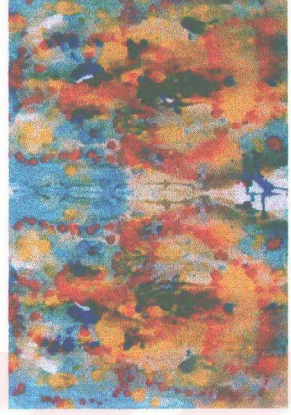
Resim 76 – Öğrenci çalışması, 1998.

Resim 77 – Öğrenci çalışması, 1998.

Resim 78 – Öğrenci çalışması, 1998.

Resim 79 – Öğrenci çalışması, 1998.

Resim 80 – Öğrenci çalışması, 1998.

9. UYGULAMA:

Süre : 2- 3 hafta

Düzyey : Üniversite 1. Sınıf

Ders : Temel Sanat Eğitimi

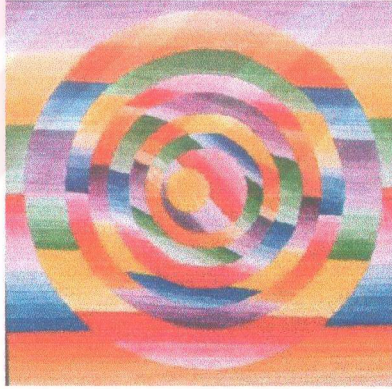
Kurum: Uludağ Ün. Eğitim Fakültesi

Konu : Değer (kalite) zıtlığı özelliği kullanılarak yüzey düzenleme yapmak.

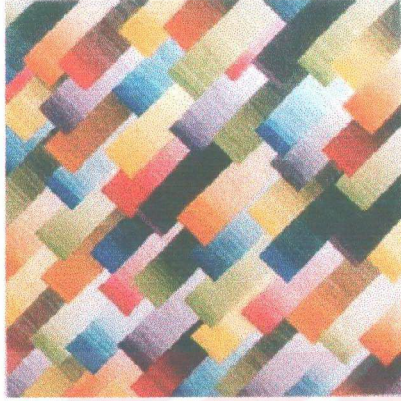
Materyaller : 30x30 suluboya kağıdı, sulu boya, fırça, su,

SONUÇ :

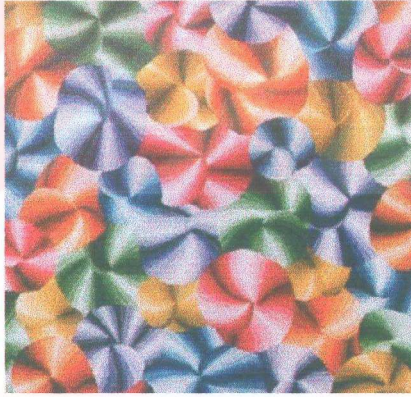
Zıtlıkları kavramaları ve uygulamadaki uyumunu görmeleri için bu tip çalışmalar öğrencilere yarar sağlıyor. Çalışma zevkli ve teknik anlamda bilgi katan, yaratıcı kompozisyonlara açıktır. Öğrencilerin sıkılmadan yaptıklarını ve başarılı olduklarını düşünüyorum. Örnekler aşağıdadır.

Resim 81 – Öğrenci çalışması, 1998.

Resim 82 – Öğrenci çalışması, 1998.

Resim 83 – Öğrenci çalışması, 1998.

9. SONUÇ

İnsanlar var olduklarından itibaren renklerin etkisindedirler ve renklerle uğraşırlar.

Renk, nesnelere yansıyan veya ışık kaynağından gelen ışığın, göz ve beyin aracılığı ile bizde uyandırdığı duyum ve algılamadır. Beş duyu organımızla oluşan algılar içinde en etkili ve kalıcı olanı görme duyusu ile oluşandır. Psikolojik açıdan bazı renkler bize soğukluk, bazıları ise sıcaklık hissi verir. Örneğin, kırmızı, turuncu ve sarının renklerini güneş ve ateş olarak nitelendirdiğimizde, o rengin sıcaklığını ifade ederiz. Görme duyusu olmayan bir kişiye renkler soğuk – sıcak niteliklerle anlatılabilir. Sıcak renkleri ateşe, soğuk renkleri ise bir buz parçasına dokundurarak o renklerin insanlar üzerinde yarattığı etkileri hissettirmiş oluruz.

Renkler kimya, fizik gibi alanların yanı sıra psikoloji ve sanat alanının da inceleme konusudur. Bu bilim dalları birbirleri ile iletişim ve etkileşim halindedirler. Sanatçı, gözlemlerini, bilgilerini, yaratıcılığını sanatına yansıtır, insan psikolojisini ve renklerin kişilere yapacağı etkiyi bilir.

Sanat eğitiminde az çok bu bilimsel bilgilerden bahsedilir. Temel Sanat Eğitiminde renklerin psikolojik açıklamaları çeşitli uygulamalarla verilir. Bu uygulamalar sırasında farklı boya çeşitleri öğretilir ve geçmişte renk hakkında yapılmış araştırmalar öğrencilere sunulur.

Teorik bilgiler sanatçılar için gereklidir, fakat en önemlisi uygulamadır. Çünkü kendi deneyim ve gözlemlerini bu uygulamalar sırasında daha netleştirirler. Bu uygulamaların yaratıcı özelliğinin yanında öğretici yanı da vardır. Özellikle öğrenme aşamasındaki bireyler için daha zevkle amaca ulaşmak mümkündür. Uygulama çeşitliliği çok fazladır ve sınırlandırılmaz. Ancak, öğretim süreci iyi değerlendirilmelidir. Öğrenmenin ve denemenin sonu yoktur. Öğrencilere bu bilinci eğitim ve öğretim sırasında vermek, araştırmanın onlara kazandıracığı yenilik ve zevklerin farkına varmalarını sağlamak gerekir.

Bu araştırma kapsamında üçyüz öğrenciye renk hakkında testler yapılmış ve Türk halkının renk hakkındaki genel kanısı araştırılmıştır. Amaç, öğrencilerin topluma

ve kendi çevrelerine karşı ne kadar duyarlı olduklarını ölçmek ve algılamaya sevk etmek, farklı bölgelerdeki insanlarımızın aynı zevkleri ve özellikleri taşıyıp taşımadıklarını görmek, çeşitli test tipleri ile onları bilimsel araştırmalara hazırlamaktır.

Bu çalışma, altı farklı bölgeyi temsil eden illerdeki (Bursa, İstanbul, Ankara, Bolu, Konya, Hatay) Üniversitelerin Eğitim Fakültelerinde, birinci sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Testin ilk bölümü onbir sorudan oluşmuştur. Toplumdaki olayları ve duygularımızı sembolize eden renklerden en çok kullanılan ilk ikisinin, onyediyen renk tercihi arasından, seçilmesi istenmiştir. İkinci bölümde ise öğrencilere, sekiz rengin çevremizi kodlamada bize nasıl rehberlik ettikleri hakkında ki genel görüşleri sorulmaktadır.

Test sonuçları incelendiğinde, cinsiyetlere göre, 87 bay öğrenci 213 bayan öğrenciye göre azınlık kalmaktadır. Fakat verilen cevaplar genellikle ortak özellikler taşımaktadır. Yanıtlar değerlendirildiğinde onbir yanıtın altısında bay ve bayanların ilk tercihinin aynı renk olduğu saptanmıştır. İkinci tercihlerinde ise beş cevapta ortak sonuca varılmıştır. Soru en çok sevilen renk olduğunda baylar daha canlı olan kırmızıyı ilk tercih, maviyi ikinci tercih olarak yazmışlar ve bayanlar ise siyahı ilk tercihte maviyi ikinci tercihte belirmişlerdir. Soruya toplumun en çok sevdiği renkler olarak baktığımızda bayların farklı ve canlı renkleri görmesi ilginçtir. Bu sonuç, bay sayısı az olmasına rağmen, bana onların canlı renkleri daha çok sevdiği görüşünü veriyor. Diğer yanıtlarda ise bay ve bayan arasında büyük farklılıklar yoktur. Bu da bize toplum gözlemimizin eşit olduğu kanısını vermektedir.

İlk beş sorunun altında kişilerin verdikleri yanıtların cinsiyete, yaş farklılıklarına ve kişilik özelliklerine göre değişip değişmeyeceği sorulmuştur. Sonuçta en çok sevilen, en az sevilen ve mutluluğun iki renginin sorulduğu sorularda, çoğunlukla evet cevabı verilmiş ve bu farklılıklarla tercihlerin değişebileceği kabul edilmiştir. 'Ölümü düşündüğünüzde hangi renkler aklınıza gelir?' sorusunda cevapların cinsiyet farklılıklarına göre değişmeyeceği, yaşa ve kişilik özelliklerine göre değişebileceği kanısı hakimdir. Yaşadıkları şehir renklerinde ise 'cinsiyet farklılıkları etkiler mi?' sorusunda 143 evet cevabı ve 140 hayır cevabı ile başabaş gitmektedir. Bu bize

öğrencilerin kararsız kaldıklarını gösterir. Yaş ve kişilik özellikleri ile cevaplar değişebilir şeklindedir.

Altı farklı ildeki öğrencilerin cevaplarına bölgesel bakıldığında, cevapların birbirleri arasında çok farklılık göstermediği dikkati çekmektedir. Her bir soru için en fazla dört farklı renk tercihinin yapıldığı gözlenmiştir. Hatta en çok tercih edilen renklerin en az iki ilde aynı olduğu görülmektedir. Aynı cevabı veren il grupları sorulara göre değişmektedirler. Açıkça görülmektedir ki yurdumuzun çeşitli bölgelerindeki öğrencilere (300 öğrenci) yöneltilen bu sorulara verilen yakın cevaplar, Türk halkının genel kanısının ortak olduğudur. Hangi bölgede olursak olalım zevklerimizi, üzüntülerimizi, sevinçlerimizi, yaşantımızı ve yaşımızı aynı renklerle sembolleştirebiliyoruz. Bu halkımızın birbiri ile bağı, iletişim gücümüzü ve eğitimimizin sağlamlığını kanıtlamaktadır. Tabi ki, daha sağlıklı sonuçlara ulaşmak, bunun gibi testlerin daha fazla ilde ve bölgede yapılması ile mümkün olacaktır.

Renk öğesinin görsel anlatım için ne kadar gerekli olduğunu, olanaklarının zenginliğini bu araştırmamda belirtmeye çalıştım. Renkle ilgili bilimsel bilgi ve denemeler arttıkça, rengin anlatım olanaklarının arttığını gördüm. Bireylerin renkle anlatım araştırmaları bu alanı sonsuzluğa doğru genişletmektedir. Bu sonuç rengin 'temel sanat eğitimi' açısından tükenmeyecek deneme – araştırmalara açık olduğunu kanıtlamaktadır. Temel sanat eğitimi alanında yapılacak yeni araştırmalara bu çalışmamın yeni yollar açacağını umuyor ve ışık tutmasını diliyorum.

KAYNAKLAR

- ANDERSON, Mary., çev: Aron Küçükmatalon., Renklerle Tedavi., Ruh ve Madde Yay., İstanbul., 1991
- ASLIER, Mustafa., Varolmayana Biçim Vermek. İ.D.T.G.S.Y.O.Yay. 4., İstanbul., 1980.
- ASLIER, Mustafa., Ders Notları.
- ATALAYER, Faruk., Temel Sanat Öğeleri., Anadolu Ün. Yay. No: 769., G.S.F.Yay. No: 5., Eskişehir., 1994.
- AYKUT, Mazhar., Renkle Resim Yöntemi., Ankara Sanat Dergisi., Sayı 3., Nisan., 1986.
- BERGER, John., The sense of Sight., Edited by Lloyd Spencer., New York : Random House.,1985.
- BILLMEYER., Fred. W., Principles of Color Technology., Interscience Publishers. New York., 1967.
- BIRREN, Faber., Color and Human Response., Van Nostrand Reinhold., NewYork.,U.S.A., Copyright 1978.
- CLIFFORD, T. Morgan, Çev: Sirel Karakaş ve diğerleri., Psikolojiye Giriş., Ankara, Meteksan Ltd. Şti., 1993.
- DEMİR, Abdullah., Temel Plastik Sanatlar Eğitimi., Anadolu Ün. Yay No: 576., Açık Öğr. Fak Yay. No: 270., 1993.
- DORUK, Birsen., Temel Dizayn Öğretim Programları Geliştirme Üzerine Bir Çalışma. İstanbul; İ.T.Ü. Mimarlık Fak., 1980.
- ERİM, Gonca., Temel Tasarım içerisinde Yaratıcılın Önemi., Yüksek Lisans Tezi., Bursa, Uludağ Ün. Sosyal Bilimler Ens., 1995.
- ETİ, Erol., Mustafa Asher, Mümtaz Işingör., Resim 1., Temel Sanat Eğitimi Resim Teknikleri Grafik Resim., M.E.B.Y., Ankara., 1986.

- ETİKE , Serap., Resimde Temel Renk Bilgisi., Mesleki ve Teknik Öğretim dergisi., Aralık., 1981. Sayı.346.
- EYÜBOĞLU, Bedri Rahmi., Resme Başlarken., Bilgi Yay., Ankara., 1986.
- GUYTON, Arthur C., Edit: Aykut Kazancıgil., Fizyoloji., Cilt 3., Güven kitapevi Yay., Ankara., 1978.
- GÜNGÖR, İ. Hulusi., Temel Tasar., Afa Matbaa., 2.Baskı.,İstanbul., 1983.
- GÜRER, Latife., Temel Tasarım., İstanbul; İ.T.Ü. Mat., 1990.
- GÜRER, Latife., Görsel Sanat Eğitimi ve Mekan – Form., İstanbul; İ.T.Ü. Mat., 1992.
- İŞİNGÖR, Mümtaz., Temel Sanat Eğitimi., Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu (Tanıtım Kataloğu), İstanbul., 1961.
- ITTEN, Johannes., The Art of Color., New York., Van Nostrand Reinhold. Com., 1974.
- ITTEN, Johannes., Design and Form : The Basic Course at the Bauhaus., New York., Van Nostrand Reinhold. Com., 1975.
- KALMIK, Ercüment., Renklerin Armoni Sistemleri., Cumhuriyet Matbaası., İst., 1950.
- KIRIŞOĞLU, Olcay., Sanatta Eğitim., Demircioğlu matb., Ankara., 1991.
- LAUER, David., A., Design Basics., 3. Edition., H. Brace Jovanovich, Inc., U.S.A., 1990.
- LOWRY, Bates., Çev: Necla Yurtsever, Zahir Güvemli., Sanatı Görmek., Türkiye İş Bankası Kültür Yay.No: 119., İstanbul., 1972.
- ÖZER, Mehmet., Temel Tasarımda “Zıtlık” İlkesi., İ.D.T.G.S.Y.O., İstanbul., 1981.
- SACLIOĞLU, Mehmet Z., Renge Başlangıç., Ders Notları., İstanbul., 1988.
- SAMURÇAY, Neriman., Renkler ve Kişilik Yapısı., Artist Aylık Güzel Sanatlar Dergisi., Sayı 3., Nisan., 1986.
- SİREL, Şazi., Kuramsal Renk Bilgisi., İ.D.M.M.Akademisi Yay., Sayı: 124., Kurtuluş Mat., İstanbul., 1974
- ŞENYAPILI, Önder., Gözle Algılanan Sanatlarda Renk (3). Hem Somut, Hem Soyut bir Araç., Makale., Antik Dekor Dergisi., İstanbul., 1995.
- TEMİZSOYLU, Nuri., Renk ve Resimde Kullanımı., İstanbul, 1987., s. 51.
- WELLS, Calvin., Çev: Bozkurt Güvenç., Sosyal Antropoloji Açısından İnsan ve Dünyası., 2. Basım., Remzi Kitapevi., İstanbul., 1984.

YILMAZ, Ümit., Renk Psikolojisi., Yüksek Lisans Tezi., Anadolu Ün. Sosyal Bilimler Enstitüsü., Eskişehir., 1991.

ZELANSKI, Paul., Mary Pat Fisher., Color., Prentice Hall, Englewood Cliffs., 1994.
Tatbiki Güzel Sanatlar Yüksek Okulu (Tanıtım Kataloğu), 1966, İstanbul.

RESİM LİSTESİ

- Resim 1 - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı Öğrencileri ile yapılan ışık renkleri deneyi. 1998.
- Resim 2 - Fisher – Rathus, Lois., Understanding Art., 4. Baskı., Prentice Hall, New Jersey., 1994., s.41.
- Resim 3- Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı Öğrencileri ile yapılan ışık renkleri deneyi. 1998.
- Resim 4 - Lauer, David A., Design Basics., 3. Baskı., H. Brace Jovanovich, Inc., U.S.A., 1990., s. 227.
- Resim 5 - Fisher – Rathus, Lois., Understanding Art., 4. Baskı., Prentice Hall, New Jersey., 1994., s.43.
- Resim 6 - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı öğrenci çalışması., Haluk Özkan., Grafik 1. Sınıf.
- Resim 7 - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı öğrenci çalışması., Gamze Durna., Gr.1.
- Resim 8 - 9 – 10 – Bilgisayarda tasarlanmıştır. Gonca Erim.
- Resim 11 - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı öğrenci çalışması., Belgin Uygur., Tekstil 1.Sınıf.
- Resim 12 – 30’ar yapraklık 12 koleksiyon, Renkler., Federal Almanya Çağdaş Sanat.
- Resim 13 - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı öğrenci çalışması., Seçkin Gerçekçi., Gr.1.
- Resim 14 - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı öğrenci çalışması., Seçkin Gerçekçi., Gr.1.
- Resim 15 - Zelanski, Paul., Mary Pat Fisher., Color., Prentice Hall, Englewood Cliffs., 1994., s. 48.
- Resim 16 - Zelanski, Paul., Mary Pat Fisher., a.e., 1994., s. 49.
- Resim 17 - Zelanski, Paul., Mary Pat Fisher., a.e., 1994., s. 51.
- Resim 18 - Zelanski, Paul., Mary Pat Fisher., a.e., 1994., s. 51.

- Resim 19 - Zelanski, Paul., Mary Pat Fisher., a.e., 1994., s. 53.
- Resim 20 - Lowry, Bates., Çev: Necla Yurtsever, Zahir Güvemli., Sanatı Görmek. Türkiye İş Bankası Kültür Yay.No: 119., İstanbul., 1972., s.57.
- Resim 21 – 50 arası - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı Sergi. “Her İnsan Bir Renk, Dünya Rengarenk”., 22 Haziran 1998.
- Resim 51 - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı öğrenci çalışması., Seçkin Gerçekçi., Gr.1.
- Resim 52 - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı öğrenci çalışması., Zuhâl Günay., Gr.1.
- Resim 53 - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı öğrenci çalışması., Elif Aydın., Gr.1.
- Resim 54 - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı öğrenci çalışması., Dinçer Akay., Teks. 1.
- Resim 55 - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı öğrenci çalışması., Jülîde Dede., Gr.1.
- Resim 56 - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı öğrenci çalışması., Kenan Mekik., Gr.1.
- Resim 57 - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı öğrenci çalışması., Naile Muslu., Gr.1
- Resim 58 - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı öğrenci çalışması., Ebru Köseoğlu., Teks. 1.
- Resim 59 - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı öğrenci çalışması., Tekin Zengin., Gr.1.
- Resim 60 - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı öğrenci çalışması., Selime Demirtaş., Teks. 1.
- Resim 61 - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı öğrenci çalışması., Zuhâl Günay., Gr.1.
- Resim 62 - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı öğrenci çalışması., Seçkin Gerçekçi., Gr.1.

- Resim 63 - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı öğrenci çalışması., Sermin Adlığ., Gr.1.
- Resim 64 - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı öğrenci çalışması., Gamze Durna., Gr.1.
- Resim 65 - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı öğrenci çalışması., Elif Aydın., Gr.1.
- Resim 66 - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı öğrenci çalışması., Selime Demirtaş., Teks. 1.
- Resim 67 - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı öğrenci çalışması., İsimli., Gr.1.
- Resim 68 - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı öğrenci çalışması., Aynur Efil., Gr.1.
- Resim 69 - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı öğrenci çalışması., Elif Aydın., Gr.1.
- Resim 70 - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı öğrenci çalışması., Gamze Durna., Gr.1.
- Resim 71 - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı öğrenci çalışması., Haluk Özkan., Gr.1.
- Resim 72 - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı öğrenci çalışması., Naile Muslu., Gr.1.
- Resim 73 - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı öğrenci çalışması., Aynur Efil., Gr.1.
- Resim 74 – 80 - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı öğrenci çalışması., Elif Aydın., Gr.1.
- Resim 81 - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı öğrenci çalışması., Aynur Efil., Gr.1.
- Resim 82 - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı öğrenci çalışması., Naile Muslu., Gr.1.

Resim 83 - Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, 1997-98 Eğitim öğretim yılı öğrenci çalışması., Sülbiye Bulut., Teks. 1.

EKLER

RENK TESTİ

Bu test toplumun renk hakkındaki düşüncelerin ortaya çıkartmak için hazırlanmıştır. Soruları kişisel bilgi ve deneyimleriniz göz önünde bulundurarak cevaplayınız. İlginize teşekkür ederim.

Öğr. Gör. Gonca ERİM

Üniversite Adı :

Cinsiyetiniz : Bay Bayan

Lütfen aşağıdaki soruları Türkiye’de yaşayan insanların renkler hakkındaki düşüncelerine göre cevaplayın. Cevaplamada kullanılacak renkler aşağıda sıralanmıştır.

1- Kırmızı	7- Toprak rengi	13- Mor
2- Pembe	8- Yeşil	14- Siyah
3- Turuncu	9- Turkuvaz	15- Beyaz
4- Kahverengi	10- Koyu Yeşil	16- Gri
5- Bordo	11- Mavi	17- Sarı Yıldız
6- Sarı	12- Açık Mavi	

Sorular:

1- Sizce, yukarıdaki renklerden hangileri en çok sevilen iki renktir. Lütfen renkleri yazın.

1a-.....

1b-.....

Sizce, cinsiyet, yaş ve kişilik özellikleri bu renk seçimlerini etkiler mi?

Seçeneğinizi lütfen aşağıda daire içine alın.

1.1. Cinsiyet renk tercihini etkiler.	a) Evet	b) Hayır
1.2. Yaş renk tercihini etkiler.	a) Evet	b) Hayır
1.3. Kişilik özellikleri renk tercihini etkiler.	a) Evet	b) Hayır

2- Sizce, yukarıdaki renklerden hangileri en az sevilen iki renktir. Lütfen renkleri yazın.

2a-

2b-

Sizce, cinsiyet, yaş ve kişilik özellikleri bu renk seçimlerini etkilerimi?

Seçeneğinizi lütfen aşağıda daire içine alın.

2.1. Cinsiyet renk tercihini etkiler.	a) Evet	b) Hayır
2.2. Yaş renk tercihini etkiler.	a) Evet	b) Hayır
2.3. Kişilik özellikleri renk tercihini etkiler.	a) Evet	b) Hayır

3- Ölümü düşündüğünüzde hangi renkler aklınıza gelir? Lütfen renkleri yazın.

3a-

3b-

Sizce, cinsiyet, yaş ve kişilik özellikleri bu renk seçimlerini etkilerimi?

Seçeneğinizi lütfen aşağıda daire içine alın.

3.1. Cinsiyet renk tercihini etkiler.	a) Evet	b) Hayır
3.2. Yaş renk tercihini etkiler.	a) Evet	b) Hayır
3.3. Kişilik özellikleri renk tercihini etkiler.	a) Evet	b) Hayır

4- Sizce yaşadığınız şehrin rengi hangi iki renktir? Lütfen renkleri yazın.

4a-

4b-

Sizce, cinsiyet, yaş ve kişilik özellikleri bu renk seçimlerini etkiler mi?

Seçeneğinizi lütfen aşağıda daire içine alın.

4.1. Cinsiyet renk tercihini etkiler.	a) Evet	b) Hayır
4.2. Yaş renk tercihini etkiler.	a) Evet	b) Hayır
4.3. Kişilik özellikleri renk tercihini etkiler.	a) Evet	b) Hayır

5- Mutluluğun iki rengi hangileridir? Lütfen renkleri yazın.

5a-

5b-

Sizce, cinsiyet, yaş ve kişilik özellikleri bu renk seçimlerini etkiler mi?

Seçeneğinizi lütfen aşağıda daire içine alın.

- 5.1. Cinsiyet renk tercihini etkiler. a) Evet b) Hayır
5.2. Yaş renk tercihini etkiler. a) Evet b) Hayır
5.3. Kişilik özellikleri renk tercihini etkiler. a) Evet b) Hayır

6- Sizce, çocukluk çağı (5-12 yaş) hangi iki renkle sembolleştirilebilir? Lütfen renkleri yazın.

6a-

6b-

7- Sizce, gençlik çağı (13-25 yaş) hangi iki renkle sembolleştirilebilir? Lütfen renkleri yazın.

7a-

7b-

8- Sizce, orta yaşlılık(40-60 yaş) hangi iki renkle sembolleştirilebilir? Lütfen renkleri yazın.

8a-

8b-

9- Sizce, ihtiyarlık (61 ve sonrası yaş) hangi iki renkle sembolleştirilebilir? Lütfen renkleri yazın.

9a-

9b-

10- Vücudumuzdaki ağrıları (baş, diş, ayak ağrıları gibi)hangi iki renkle sembolleştirilebilir? Lütfen renkleri yazın.

10a-

10b-

11- Günlük yaşam içerisinde sizin algılamanızı ve dünyanın anlaşılmasını belirleyen iki renk yazınız.

11a-

11b-

RENK TESTİ

Ek - 2

ÇEVREMİZDEKİ RENK KODLAMASI

Çevremizin anlaşılmasında bize yardımcı olan bilgileri renkler nasıl sağlar? Renkler bize nasıl rehberlik eder ve bir yerden bir yer ulaşmamızda bize nasıl yardımcı olur? Objelerin renk kodları nasıldır? Renklerin nerede görüldüğünü gösteren örnekler veriniz ve onların ilettiği bilgilerin ne tip olduğunu belirtiniz.

BEYAZ.....

.....

SARI.....

.....

KIRMIZI.....

.....

YEŞİL.....

.....

MAVİ.....

.....

TURUNCU.....

.....

KAHVERENGİ.....

.....

SİYAH.....

.....

DİĞER RENK.....

.....

Tablo - 1

RENK DAĞILIM TABLOSU

	1a	1b	2a	2b	3a	3b	4a	4b	5a	5b	6a	6b	7a	7b	8a	8b	9a	9b	10a	10b	11a	11b
Kırmızı	70	30	6	7	22	23	7	6	29	22	97	33	59	36	7	11	4	3	74	35	28	17
Pembe	7	2	43	28	2	0	1	3	79	41	82	24	22	5	1	3	1	2	1	3	7	2
Turuncu	3	2	16	19	0	1	2	1	10	13	19	23	13	8	5	5	1	0	6	16	3	4
Kahverengi	16	15	10	14	6	18	18	30	0	0	0	0	3	17	82	46	62	52	16	16	3	4
Bordo	2	2	20	32	1	1	1	0	1	2	0	0	5	5	16	14	7	5	14	22	0	2
Sarı	21	9	6	5	3	6	12	25	30	35	42	72	25	22	10	9	2	5	18	19	25	22
Toprak rengi	6	2	3	9	11	26	4	26	0	0	1	1	2	2	15	28	23	24	3	1	4	8
Yeşil	22	30	2	2	5	13	128	45	12	28	6	20	10	37	15	24	7	6	5	8	35	60
Turkuaz	10	12	2	5	1	1	3	3	6	10	1	1	7	9	6	3	1	2	0	2	8	4
Koyu yeşil	1	3	6	7	4	5	2	3	0	0	0	0	1	2	9	19	11	13	1	7	0	4
Mavi	59	69	1	1	3	5	30	37	61	58	22	77	83	57	29	13	3	6	4	10	93	44
Açık mavi	3	14	1	1	2	3	2	7	19	28	4	18	8	12	3	1	1	4	1	0	14	12
Mor	2	3	70	61	10	14	0	2	1	3	2	1	5	10	8	11	4	13	50	49	3	3
Siyah	74	56	13	11	181	61	16	12	7	3	2	4	36	39	60	40	97	82	69	53	43	35
Beyaz	2	44	1	2	36	81	10	45	42	54	20	18	13	27	5	18	26	17	8	13	25	60
Gri	1	4	49	32	11	32	63	48	1	1	1	3	4	11	26	46	46	55	25	34	3	12
Sarı Yaldız	0	1	49	62	0	1	1	1	1	2	0	3	0	1	0	0	1	2	2	2	0	1

Tablodaki değerler 300 kişilik test grubundaki renk tercih sayıdır.

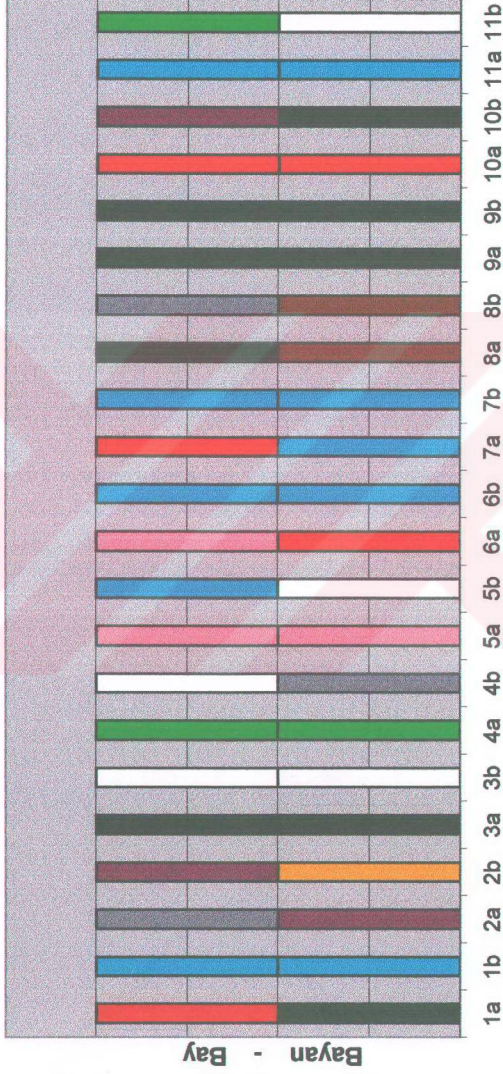
Tablo - 2

BÖLGELERE GÖRE RENK DAĞILIM TABLOSU

	Hatay	Bursa	Konya	Ankara	Bolu	İstanbul
1a	Siyah	Siyah	Mavi	Kırmızı	Kırmızı	Kırmızı
1b	Siyah	Siyah	Mavi	Mavi	Mavi	Mavi
2a	Mor	Mor	Gri	Mor	Mor	Sarı yıldız
2b	Mor	Sarı yıldız	Sarı yıldız	Mor	Sarı yıldız	Sarı yıldız
3a	Siyah	Siyah	Siyah	Siyah	Siyah	Siyah
3b	Beyaz	Beyaz	Beyaz	Siyah	Beyaz	Siyah
4a	Yeşil	Yeşil	Gri	Yeşil	Yeşil	Gri
4b	Yeşil	Gri	Beyaz	Beyaz	Gri	Gri
5a	Mavi	Pembe	Pembe	Pembe	Mavi	Sarı
5b	Beyaz	Beyaz	Mavi	Beyaz	Beyaz	Mavi
6a	Kırmızı	Kırmızı	Kırmızı	Kırmızı	Pembe	Pembe
6b	Mavi	Mavi	Sarı	Sarı	Mavi	Mavi
7a	Mavi	Siyah	Mavi	Mavi	Mavi	Kırmızı
7b	Mavi	Mavi	Mavi	Siyah	Siyah	Mavi
8a	Kahverengi	Kahverengi	Kahverengi	Kahverengi	Kahverengi	Siyah
8b	Kahverengi	Siyah	Siyah	Gri	Siyah	Kahverengi
9a	Siyah	Siyah	Siyah	Siyah	Siyah	Kahverengi
9b	Siyah	Gri	Siyah	Siyah	Siyah	Siyah
10a	Mor	Kırmızı	Kırmızı	Siyah	Siyah	Kırmızı
10b	Mor	Mor	Siyah	Siyah	Siyah	Siyah
11a	Mavi	Mavi	Mavi	Mavi	Mavi	Mavi
11b	Beyaz	Beyaz	Mavi	Yeşil	Siyah	Yeşil

Soru Gruplarına göre bölgelerde en çok tercih edilen renkler.

Bay ve Bayanların Sorulara Göre Renk Tercihleri

Soru Grupları

Grafik -1

SORU GRUPLARINA GÖRE
BÖLGELER ARASI TERCİH EDİLEN RENKLER

Grafik - 2

Hatay

1a 1b 2a 2b 3a 3b 4a 4b 5a 5b 6a 6b 7a 7b 8a 8b 9a 9b 10a 10b 11a 11b

Bursa

1a 1b 2a 2b 3a 3b 4a 4b 5a 5b 6a 6b 7a 7b 8a 8b 9a 9b 10a 10b 11a 11b

Konya

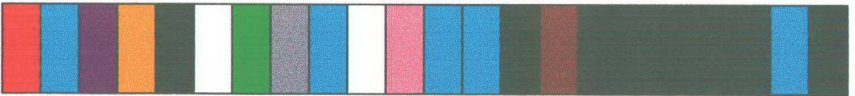
1a 1b 2a 2b 3a 3b 4a 4b 5a 5b 6a 6b 7a 7b 8a 8b 9a 9b 10a 10b 11a 11b

Ankara

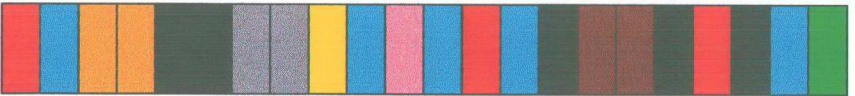
1a 1b 2a 2b 3a 3b 4a 4b 5a 5b 6a 6b 7a 7b 8a 8b 9a 9b 10a 10b 11a 11b

Bolu

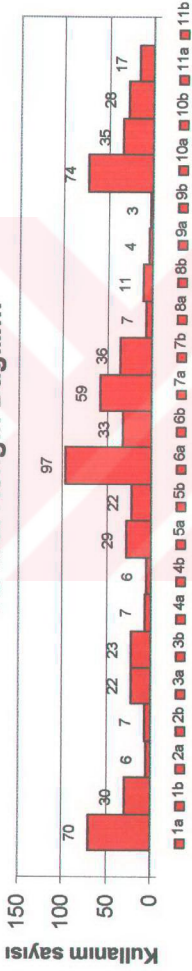
1a 1b 2a 2b 3a 3b 4a 4b 5a 5b 6a 6b 7a 7b 8a 8b 9a 9b 10a 10b 11a 11b

İstanbul

1a 1b 2a 2b 3a 3b 4a 4b 5a 5b 6a 6b 7a 7b 8a 8b 9a 9b 10a 10b 11a 11b

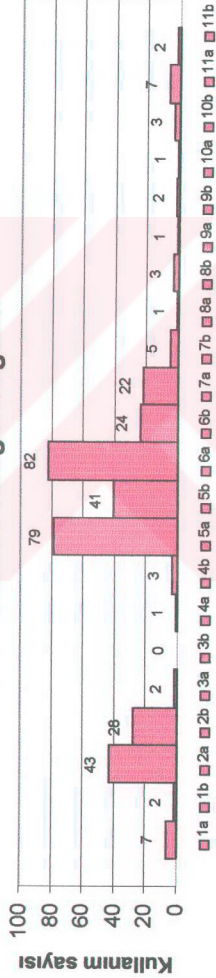
Kırmızı Rengin Dağılımı

Soru grupları

Grafik - 3

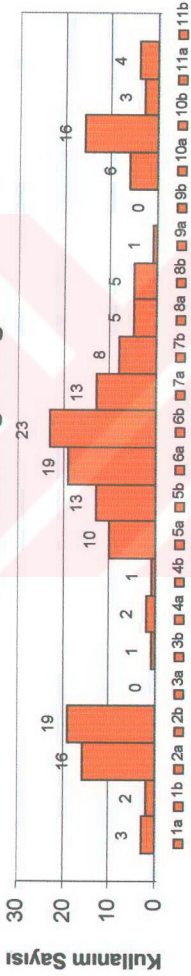
Pembe Rengin Dağılımı

Soru grupları

Grafik - 4

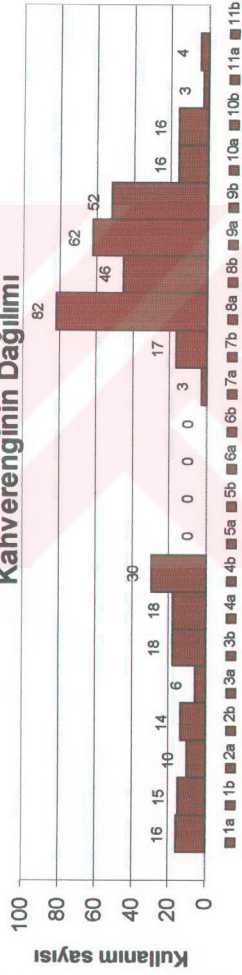
Turuncu Rengin Dağılımı

Soru Grupları

Grafik - 5

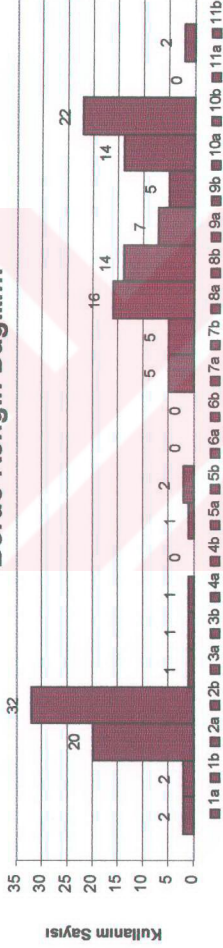
Kahverenginin Dağılımı

Soru Grupları

Grafik - 6

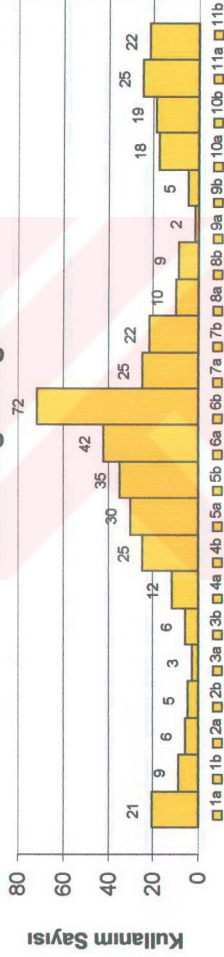
Bordo Rengin Dağılımı

Soru Grupları

Grafik - 7

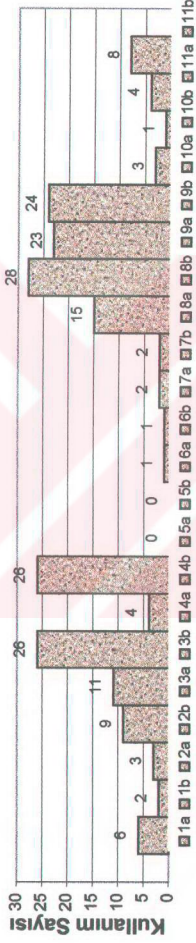
Sarı Rengin Dağılımı

Soru Grupları

Grafik - 8

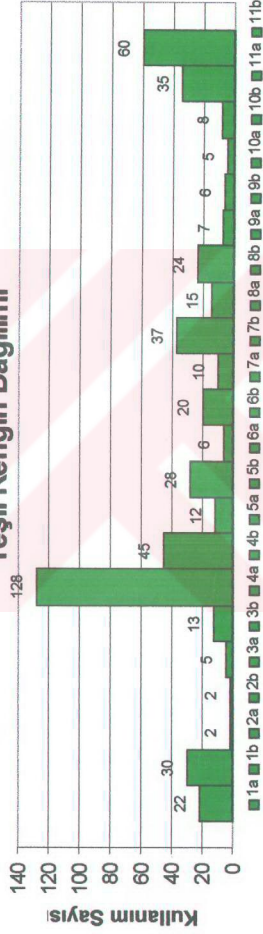
Toprak Renginin Dağılımı

Soru Grupları

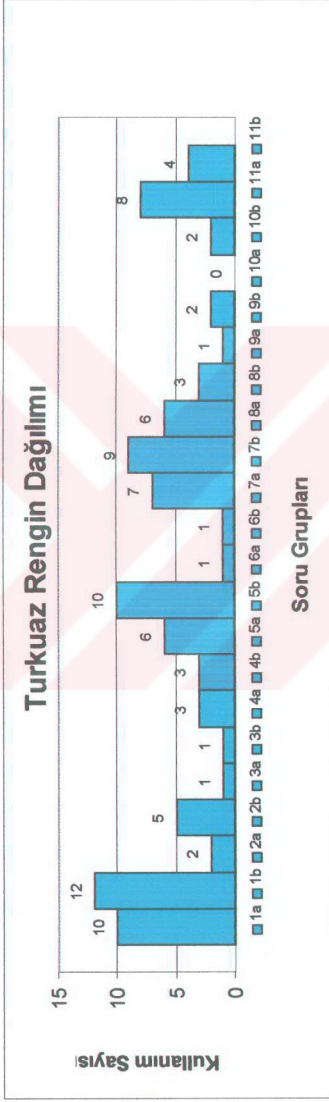
Grafik - 9

Yeşil Renginin Dağılımı

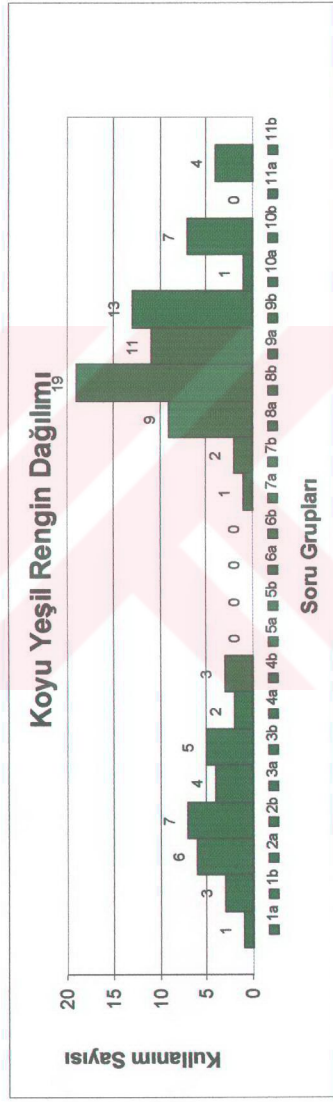

Soru Grupları

Grafik - 10

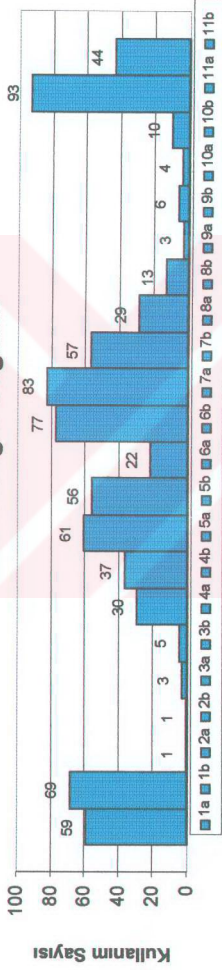

Grafik - 11

Grafik - 12

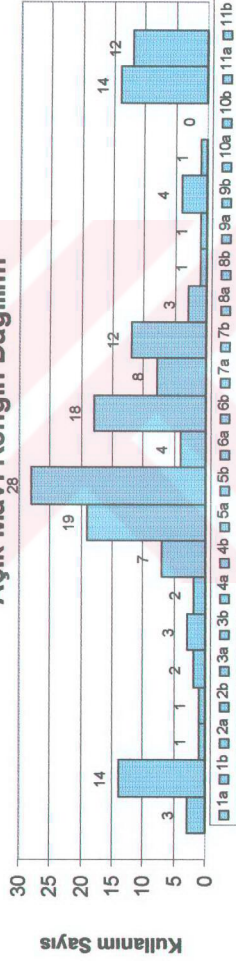
Mavi Rengin Dağılımı

Soru Grupları

Grafik - 13

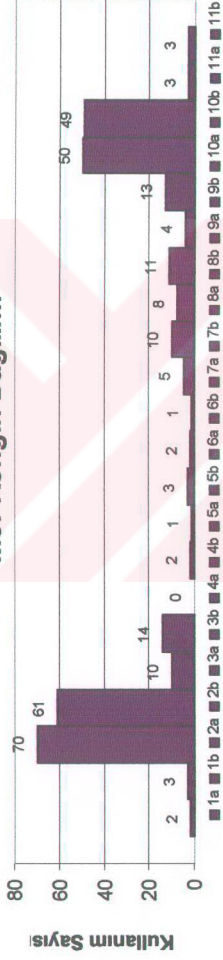
Açık Mavi Rengin Dağılımı

Soru Grupları

Grafik - 14

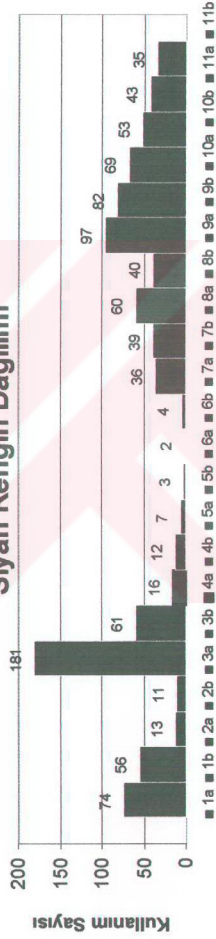
Mor Rengin Dağılımı

Soru Grupları

Grafik - 15

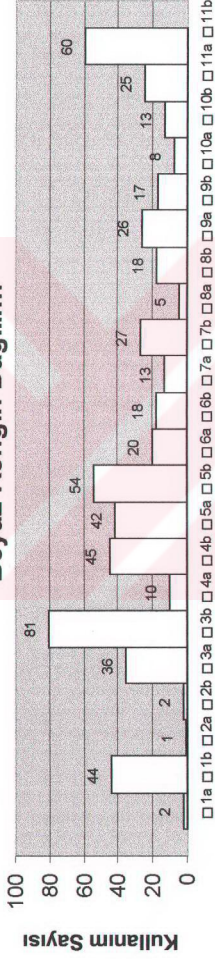
Siyah Rengin Dağılımı

Soru Grupları

Grafik - 16

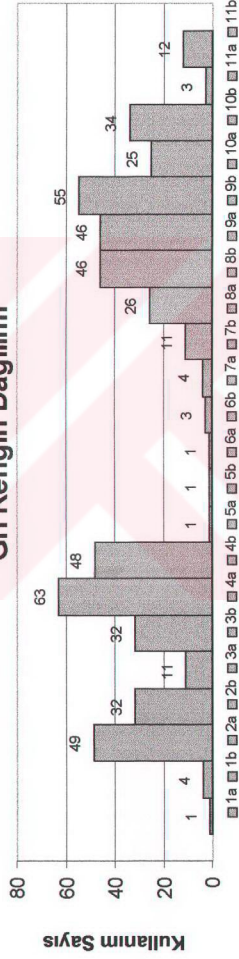
Beyaz Rengin Dağılımı

Soru Grupları

Grafik - 17

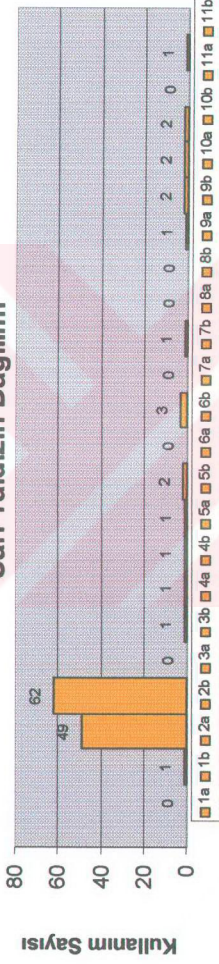
Gri Rengin Dağılımı

Soru Grupları

Grafik - 18

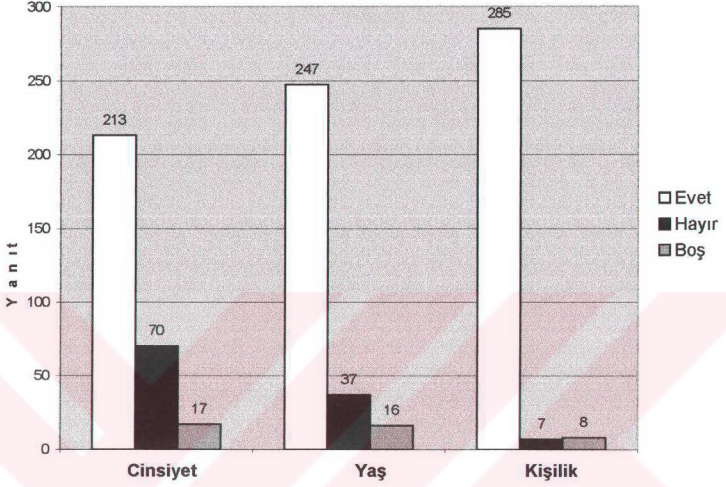
Sarı Yaldızın Dağılımı

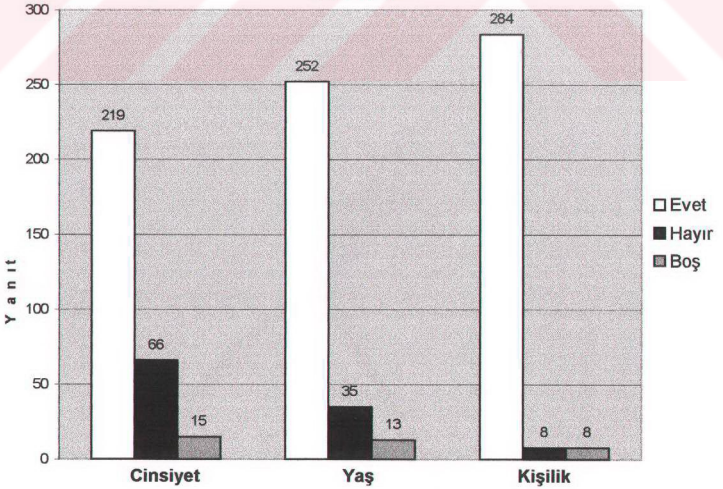
Soru Grupları

Grafik - 19

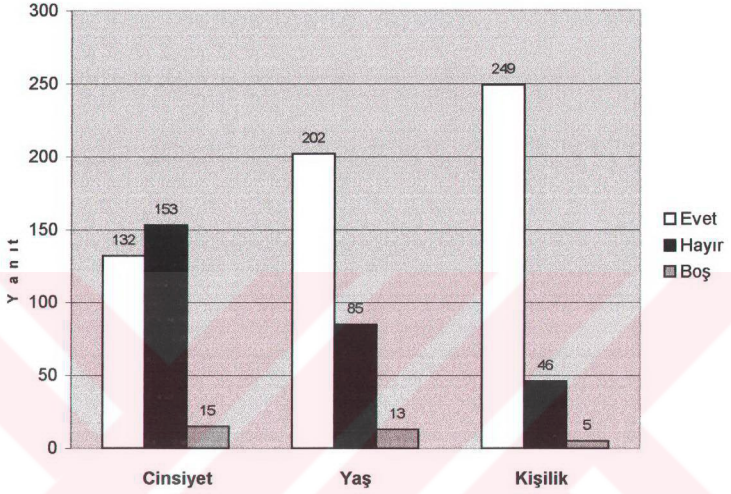
1. SORU

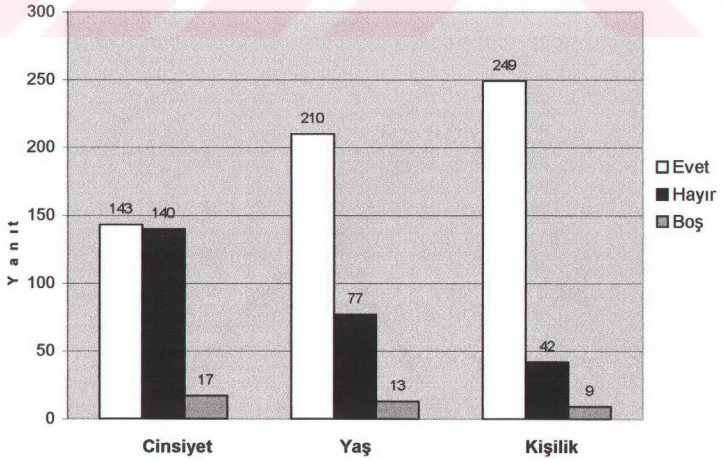
2. SORU

3. SORU

4. SORU

5. SORU

